

Štrukturálna reforma regulačného rámca pre sieťové odvetvia

D8: Zraniteľní odberatelia a
energetická chudoba – Analýza
súčasnej praxe vo vybraných
krajinách EÚ a odporúčania pre SR

ÚRSO

31. augusta 2022

Obsah

Obsah.....	1
Zoznam tabuliek.....	2
Zoznam grafov	2
Zoznam obrázkov.....	3
Zoznam skratiek.....	4
1. Úvod	7
2. Popis metodiky	9
3. Energetická chudoba v podmienkach Slovenska	12
3.1 Rozsah a vývoj energetickej chudoby a zraniteľných odberateľov na Slovensku.....	12
3.2 Legislatívny a regulačný rámec alebo existujúce systémy pokrývajúce energetickú chudobu a zraniteľné skupiny obyvateľov	15
3.2.1 Právna úprava sociálneho zabezpečenia vo vzťahu k problematike energetickej chudoby	19
3.3 Prístupy k definícii energetickej chudoby a ohrozenia energetickou chudobou a výber indikátorov	21
3.3.1 Návrhy definície ohrozenia energetickou chudobou	22
3.3.2 Vyhodnotenie a odporúčanie pre definíciu	26
4. Návrhy možných opatrení pre elimináciu energetickej chudoby.....	29
4.1 Opatrenia v kompetencii ÚRSO	29
4.1.1 Opatrenia v oblasti regulácie (bez potreby externých zdrojov)	29
4.1.2 Opatrenia, ktorých realizácia je podmienená externými zdrojmi.....	30
4.2 Opatrenia v kompetencií iných rezortov	32
4.2.1 Zvýhodnená cena za dodávky energií	32
4.2.2 Príspevok/dotácie na energie.....	34
4.2.3 Zákaz prerušenia dodávok energií a odpojenia	35
4.2.4 Zavedenie povinnosti ponúkať predplatený odber elektriny.....	36
4.2.5 Zvyšovanie energetickej efektívnosti obydľí	37
4.2.6 Alternatívne opatrenia k odpájaniu.....	37
4.2.7 Sieť energetických poradcov a poradné centrá (<i>one-stop shop</i>)	38
4.2.8 Dlhodobá informačná kampaň zameraná na energetickú efektívnosť.....	39
4.2.9 Úprava výšky životného minima	40
4.2.10 Zníženie DPH	41
4.2.11 Prvky pre motiváciu a kontrolu aplikácie vybraných opatrení	42
4.3 Možné zdroje financovania opatrení.....	43
4.3.1 Environmentálny fond.....	43
4.3.2 Európske štrukturálne a investičné fondy	44
4.3.3 Plán obnovy a odolnosti SR – príspevok „Obnov domov“	44
4.3.4 Fondy spravované na úrovni EÚ	45

5.	Zahraničná prax	47
5.1	Nemecko	52
5.1.1	Rozsah energetickej chudoby a jej definícia	52
5.1.2	Legislatívny a regulačný rámec alebo existujúce systémy pokrývajúce energetickú chudobu a zraniteľné skupiny	52
5.2	Rakúsko	57
5.2.1	Rozsah energetickej chudoby a jej definícia	57
5.2.2	Legislatívny a regulačný rámec	58
5.3	Litva	61
5.3.1	Rozsah energetickej chudoby a jej definícia	61
5.3.2	Legislatívny a regulačný rámec	62
5.4	ČR	65
5.4.1	Rozsah energetickej chudoby a jej definícia	65
5.4.2	Legislatívny a regulačný rámec	65
	Príloha – Újnia úprava energetickej chudoby	69

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1: Príjmová chudoba podľa vekových skupín (% osôb z danej vekovej skupiny)	13
Tabuľka 2: Výdavky domácností na energie (€/mesiac a osobu)	14
Tabuľka 3: Percento osôb neschopných zabezpečiť dostatočné vykúrenie obydli (..)	15
Tabuľka 4: Životné minimum podľa modelových situácií	20
Tabuľka 5: Priemerný príjem domácností v jednotlivých decilocho, 2019	24
Tabuľka 6: Hrubý príjem a výdavky domácnosti na energie ročne, 2019	24
Tabuľka 7: Vyhodnotenie dostupných a navrhnutých definícií	26
Tabuľka 8: Výška poplatkov v prípade odpojenia / prerušenia dodávky u jednotlivých regionálnych prevádzkovateľov distribučných sústav/sietí	30
Tabuľka 9: Ako dlho vydrží predplatné vo výške 5 €	36
Tabuľka 10: Modelovanie finančného dopadu zníženia DPH (elektrina pre domácnosti) podľa údajov z roku 2020	42
Tabuľka 11: Prehľad aktuálnych opatrení na boj s vysokými cenami energií v rámci EÚ*	47
Tabuľka 12: Prehľad stavu témy energetickej chudoby vo vybraných krajinách	49
Tabuľka 13: Prístupy k definícii energetickej chudoby v Rakúsku	58
Tabuľka 14: Opatrenia v oblasti energetickej chudoby v Litve	64
Tabuľka 15: Ciele stavu energetickej chudoby podľa súčasného Národného energetického a klimatického plánu na roky 2021–2030	64

Zoznam grafov

Graf 1: Výdavky na bývanie ako podiel na disponibilnom príjme (..)	14
Graf 2: Výskyt problémov s obydliím zvyšujúcich riziko energetickej chudoby – zatekajúca strecha, vlhké steny	15
Graf 3: Príjmy EF za obchodovanie s emisnými kvótami 2019–2021	44
Graf 4: Prostriedky vyčlenené vládami ČŠ od septembra 2021 do júla 2022 na ochranu domácností	

a podnikov pred energetickou krízou v percentách HDP	48
--	----

Zoznam obrázkov

Obrázok 1: Podiel obyvateľov ohrozených príjmovou chudobou v regiónoch SR v roku 2021 (%) a priemerný hrubý mesačný príjem domácnosti na osobu v roku 2020 (€)	13
---	----

Zoznam skratiek

ACER	Agentúra Európskej únie pre spoluprácu regulačných orgánov v oblasti energetiky (<i>European Union Agency for the Cooperation of Energy Regulators</i>)
BaföG	nemecký zákon o individuálnej podpore vzdelávania žiakov a študentov [<i>Bundesgesetz über individuelle Förderung der Ausbildung; Bundesausbildungsförderungsgesetz – BaföG vom 08.07.2019 (BGBl. I S. 1048), zuletzt geändert durch Artikel Sechszwanzigstes Gesetz zur Änderung des Bundesausbildungsförderungsgesetzes (BaföGÄndG)</i>]
BNE	Spolková asociácia inovátorov energetického trhu (<i>Bundesverband Neue Energiewirtschaft</i>)
BNetzA	nemecký regulačný orgán pre sieťové odvetvia (<i>Bundesnetzagentur für Elektrizität, Gas, Telekommunikation, Post und Eisenbahnen</i>)
ČŠ	členský štát
DPH	daň z pridanej hodnoty
DPI	dodávka poslednej inštancie
EDC	Energetické dátové centrum
EF	Environmentálny fond
EK	Európska komisia
EIWOOG	rakúsky zákon o podnikaní v elektroenergetike a o organizácii trhu [<i>Bundesgesetz, mit dem die Organisation auf dem Gebiet der Elektrizitätswirtschafts neu geregelt wird (Elektrizitätswirtschafts - und -organisationsgesetz 2010 – EIWOOG 2010), BGBl. I Nr. 110/2010, zuletzt geändert durch das Bundesgesetz BGBl. I Nr. 7/2022</i>]
EnWG	nemecký zákon o energetike [<i>Energiewirtschaftsgesetz vom 7. Juli 2005 (BGBl. I S. 1970, 3621), das zuletzt durch Artikel 84 des Gesetzes vom 10. August 2021 (BGBl. I S. 3436) geändert worden ist</i>]
EU SILC	Európska únia - Výberové štatistické zisťovanie o príjmoch a životných podmienkach domácností (<i>European Union – Statistics on Income and Living Conditions</i>)
EZ	zákon č.458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon)
GWG	rakúsky zákon o plynárenstve [<i>Bundesgesetz, mit dem Neuregelungen auf dem Gebiet der Erdgaswirtschaft erlassen werden (Gaswirtschaftsgesetz 2011 – GWG 2011), BGBl. I Nr. 107/2011, zuletzt geändert durch das Bundesgesetz BGBl. I Nr. 245/2021</i>]
HDP	hrubý domáci produkt
HeizkZuschG	nemecký zákon o jednorazovom príspevku na úhradu nákladov na vykurovanie [<i>Gesetz zur Gewährung eines einmaligen Heizkostenzuschusses aufgrund stark gestiegener Energiekosten (Heizkostenzuschussgesetz – HeizkZuschG) vom 29. April 2022 (BGBl. I S. 698)</i>]
IEA	Medzinárodná energetická agentúra (<i>International Energy Agency</i>)

IMS	inteligentný merací systém
KTF	Klimatický a transformačný fond
LNAPN	Litovská národná sieť proti chudobe
MF SR	Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MH SR	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
MPSVR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
nariadenie (EÚ) 2018/1999	nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1999 z 11. decembra 2018 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy, ktorým sa menia nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 663/2009 a (ES) č. 715/2009, smernice Európskeho parlamentu a Rady 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EÚ, 2012/27/EÚ a 2013/30/EÚ, smernice Rady 2009/119/ES a (EÚ) 2015/652 a ktorým sa zrušuje nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 525/2013
návrh smernice o vnútornom trhu s plynom	návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s obnoviteľnými plynmi a zemným plynom a s vodíkom
NEKP	národný energetický a klimatický plán
NRW	Severné Porýnie-Vestfálsko
odporúčanie k energetickej chudobe	odporúčanie Komisie (EÚ) 2020/1563 z 14. októbra 2020 týkajúce sa energetickej chudoby
OKTE	OKTE, a.s. (organizátor krátkodobého trhu s elektrinou)
OTE	OTE, a.s. (organizátor trhu s elektrinou v ČR)
OZE	obnoviteľné zdroje energie
oznámenie o vlne obnovy	oznámenie Komisie „Vlna obnovy pre Európu – ekologizácia našich budov, tvorba pracovných miest, zlepšovanie životných podmienok“
oznámenie REPowerEU	oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov „REPowerEU: spoločné európske pravidlá pre cenovo dostupnejšiu, bezpečnejšiu a udržateľnejšiu energiu“
RBEG	zákon o životnom minime [<i>Regelbedarfsermittlungsgesetz vom 9. Dezember 2020 (BGBl. I S. 2855)</i>]
SAV	Slovenská akadémia vied
SGB	nemecký zákonník sociálneho zabezpečenia (<i>Sozialgesetzbuch</i>)
SIEA	Slovenská inovačná a energetická agentúra
smernica (EÚ) 2019/944	smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/944 z 5. júna 2019 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou a o zmene smernice 2012/27/EÚ
smernica	smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/27/EÚ z 25. októbra 2012 o energetickej efektívnosti, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 2009/125/ES a

2012/27/EÚ	2010/30/EÚ a ktorou sa zrušujú smernice 2004/8/ES a 2006/32/ES
smernica o DPH	smernica Rady 2006/112/ES z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty
STEP	Riešenia na boj s energetickou chudobou (<i>Solutions to tackle energy poverty</i>)
StromGVV	vyhláška o všeobecných podmienkach poskytovania univerzálnej služby odberateľom elektriny v domácnosti [<i>Stromgrundversorgungsverordnung vom 26. Oktober 2006 (BGBl. I S. 2391), die zuletzt durch Artikel 7 des Gesetzes vom 20. Juli 2022 (BGBl. I S. 1237) geändert worden ist</i>]
TPS	tarifa za prevádzkovanie systému
transpozičná novela ZoE a ZoR	zákon č. 256/2022 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony
TSI	Technical support instrument – Nástroj technickej pomoci
TSS	tarifa za systémové služby
ÚRSO	Úrad pre reguláciu sieťových odvetví
vyhláška o cenovej regulácii	vyhláška č. 18/2017 Z. z., ktorou sa ustanovuje cenová regulácia v elektroenergetike a niektoré podmienky vykonávania regulovaných činností v elektroenergetike
zákon č. 85/2022 Z. z.	zákon č. 85/2022 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony
zákon č. 117/1995 Sb.	zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře
zákon o dotáciách	zákon č. 544/2010 Z. z., o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
zákon o pomoci v hmotnej núdzi	zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov
zákon o životnom minime	zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov
ZoR	zákon č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach
ZoE	zákon č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov

1. Úvod

Zákon č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach (ďalej ako „**ZoR**“) ukladá v § 9 ods. 3 písm. f) Úradu pre reguláciu sieťových odvetví (ďalej ako „**ÚRSO**“) povinnosť v § 9 ods. 3 písm. f) vypracovať na každé regulačné obdobie v spolupráci s Ministerstvom financií Slovenskej republiky (ďalej ako „**MF SR**“) a Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej ako „**MPSVR SR**“) koncepciu na ochranu odberateľov spĺňajúcich podmienky energetickej chudoby a predložiť túto koncepciu vláde SR. ÚRSO návrh takejto koncepcie vypracoval v roku 2019 a predložil na vládu SR v roku 2020. Schvaľovanie predloženého materiálu ale nebolo dokončené. Prístup k problematike energetickej chudoby tak na Slovensku ostáva otvorenou výzvou.

Hlavnými faktormi, ktoré prispievajú k energetickej chudobe, sú nízke príjmy domácností, vysoké náklady na energie, nedostatočné zateplenie obydľí a nízka energetická efektívnosť. Vzhľadom na celosvetovú pandémiu COVID-19 a opatrenia na zabránenie jej šíreniu je možné predpokladať, že problém výpadku príjmov, resp. nízkych príjmov sa bude týkať ešte väčšieho počtu domácností než do roku 2020 (podľa údajov Štatistického úradu Slovenskej republiky bolo na Slovensku v roku 2021 ohrozených príjmovou chudobou celkovo 12,3 % obyvateľov). V kombinácii s prudkým rastom cien energií na svetových a európskych trhoch v dôsledku vojenskej invázie Ruska na Ukrajinu je nevyhnutné aktívne hľadať riešenia, ktoré zmiernia dopady vysokých cien energií na (nielen) domácnosti ohrozené energetickou chudobou. ÚRSO na základe analýz vývoja rastu cien energií do júna 2022 odhaduje až 170% nárast ceny plynu a 130% nárast ceny elektriny pre rok 2023¹, v prípade že nebudú prijaté žiadne opatrenia na zmiernenie tohto vývoja.

Aby však bolo možné efektívne aplikovať riešenia proti energetickej chudobe, je potrebné energetickú chudobu správne definovať, nastaviť vhodné indikátory na jej sledovanie a vyhodnocovanie a vybrať nástroje na jej zmiernenie nielen v sektore energetiky. S ohľadom na skutočnosť, že neexistuje žiadna štandardná definícia energetickej chudoby na európskej úrovni, je na členských štátoch, aby vypracovali vlastné kritériá na základe individuálneho vnútroštátneho kontextu. Energetická chudoba výrazne presahuje sektor energetiky, a pre jej účinné riešenie je nevyhnutná medzirezortná spolupráca. Rovnaké závery prijala aj Európska komisia (ďalej ako „**EK**“) vo svojom odporúčaní Komisie (EÚ) 2020/1563 zo 14. októbra 2020 týkajúcom sa energetickej chudoby (ďalej ako „**odporúčanie k energetickej chudobe**“), kde v bode 4 konkrétne členským štátom EÚ (ďalej ako „**ČŠ**“) odporúča „v súlade s odôvodnením 60 prepracovaného znenia smernice o elektrickej energii vypracovať integrované politické riešenia ako súčasť energetickej a sociálnej politiky. Mohli by k nim patriť opatrenia sociálnej politiky a zlepšenia energetickej efektívnosti, ktoré sa navzájom posilňujú, najmä v oblasti bývania.“²

Predkladaný materiál je súčasťou výstupov v rámci projektu Štrukturálna reforma regulačného rámca pre sieťové odvetvia na Slovensku, ktorý je financovaný prostredníctvom nástroja technickej pomoci, ktorého príjemcom je ÚRSO. Ponúka prehľad stavu energetickej chudoby na Slovensku spolu s existujúcim legislatívno-regulačným rámcom. Ďalej sa venuje doterajším pokusom o zadefinovanie energetickej chudoby a stavu ohrozenia energetickou chudobou a ponúka nové prístupy k definícii ohrozenia energetickou chudobou. Tieto návrhy a odporúčania vychádzajú na jednej strane zo všeobecných možností prístupu k definícii a indikátorov uvedených v odporúčaní EK k energetickej chudobe³ ako aj z výstupov viacerých projektov realizovaných naprieč EÚ, analýz už zrealizovaných v rámci Slovenska a vlastného rozboru prístupov k tejto problematike vo vybraných ČŠ.

Navrhnuté sú aj opatrenia možných riešení problematiky energetickej chudoby. Vybrané odporúčané opatrenia v kapitole 4 sú rozdelené na opatrenia, ktoré spadajú do kompetencie ÚRSO, a na opatrenia, ktoré vyžadujú širšiu medzirezortnú spoluprácu. Tu pripomínáme, že rovnako aj opatrenia v iných ČŠ sú zvyčajne kombináciou rôznych prístupov a politik a nebyvajú výlučne v rukách národných energetických regulátorov.

¹ Úrad pre reguláciu sieťových odvetví. (2022) Odhad vývoja regulovaných cien energií na rok 2023. Dostupné z: https://www.urso.gov.sk/data/files/355_odhad-regulovanych-cien-na-2023-20072022.pdf

² Európska komisia. (2020). Odporúčanie Komisie (EÚ) 2020/1563 zo 14. októbra 2020 týkajúce sa energetickej chudoby. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020H1563&from=SK>.

³ Ibid.

Ďalej je dôležité doplniť, že žiadne z uvedených opatrení aplikované samostatne nemá potenciál efektívne riešiť problematiku ohrozenia energetickou chudobou. Naopak, je dôležité zvoliť kombináciu viacerých opatrení, vrátane dlhodobých opatrení v oblasti sociálnej politiky a opatrení zameraných na zvyšovanie informovanosti odberateľov. Okrem možností opatrení ponúka kapitola 4.2.11 tiež návrh niekoľkých možností financovania jednotlivých odporúčaní. Pri formulovaní odporúčaní k financovaniu materiál vychádzal aj z príkladov dobrej praxe v iných ČŠ, ktorých prehľad obsahuje kapitola 5.

Tento projekt je financovaný Európskou úniou prostredníctvom Programu technickej podpory (Technical support instrument) a bol vypracovaný spoločnosťou Ernst & Young, s.r.o. v spolupráci s Generálnym riaditeľstvom EK pre podporu štrukturálnych reforiem Európskej komisie a ÚRSO. Názory vyjadrené v tomto dokumente nemusia nevyhnutne odrážať názory Európskej únie

2. Popis metodiky

Z pohľadu ohrozenia energetickou chudobou materiál posudzuje celú populáciu Slovenska na úrovni členov domácností, pričom pracuje s definíciou domácnosti podľa § 115 zákona č. 40/1964 Zb., Občianskeho zákonníka, ktorý stanovuje, že domácnosť tvoria fyzické osoby, ktoré spolu trvale žijú a spoločne uhrádzajú náklady na svoje potreby.

Kľúčové pre definovanie domácností ohrozených energetickou chudobou je zvoliť správne indikátory. Pri voľbe indikátorov sme vychádzali z odporúčaní, ktoré pre ČŠ vytvorila EK. Odporúčania kategorizujú indikátory na základe rôznych dimenzií energetickej chudoby, konkrétne:

- ▶ ukazovatele porovnávajúce náklady na energie vs. príjem: kvantifikujú energetickú chudobu na základe vzťahu výdavkov domácnosti na energie voči ich dostupnému príjmu;
- ▶ ukazovatele založené na sebahodnotení: hodnotia energetickú chudobu formou dotazníkov – priamym oslovením domácností a zisťovaním, do akej miery sa domácnosti cítia byť schopné dovoliť si potrebné energie (napr. schopnosť udržať si doma v zime primerané teplo);
- ▶ ukazovatele založené na priamom meraní: využívajú fyzikálne premenné na určenie primeranosti energetických služieb (napr. izbová teplota);
- ▶ nepriame ukazovatele: mapujú energetickú chudobu s využitím súvisiacich faktorov, akými sú nedoplatky za energie, počet odpojení alebo kvalita bývania.

Ukazovatele sú zároveň odvodené z harmonizovaných zberov údajov na úrovni EÚ, konkrétne štatistiky EÚ o príjmoch a životných podmienkach (EU SILC⁴), zisťovaní domáceho rozpočtu (HBS⁵) a štatistiky cien energie a konečnej spotreby energie. Ukazovatele pre ČŠ sú k dispozícii na portáli Štatistického úradu EÚ (EUROSTAT) a Európskeho observatória energetickej chudoby⁶.

Celkový zoznam odporúčaných indikátorov vypracovaný EK pre sledovanie energetickej chudoby je uvedený v Prílohe tohto dokumentu. Vzhľadom na lokálny kontext odporúčame zamerať sa na použitie takých indikátorov ohrozenia energetickou chudobou, ktoré sa pozerajú na úroveň nákladov na energie vo vzťahu k ekonomickej situácii na Slovensku a veľkosti príjmu a finančnému stavu domácnosti po uhradení nákladov na energie.

Zároveň je vhodné poukázať na skutočnosť, že niektoré ČŠ používajú vybrané priame indikátory v kombinácii s niektorými nepriamymi indikátormi, uvedenými v Prílohe tohto dokumentu. Konkrétne sú často používanými nepriamymi indikátormi energetickej chudoby aj nedoplatky za energie a počet odpojených odberateľov v dôsledku straty schopnosti platiť svoje účty za energie. Tieto sú zvyčajne používané spolu s ukazovateľmi založenými na sebahodnotení (dotazníky vyplňané priamo odberateľmi) – použitie indikátorov založených na sebahodnotení ale vyžaduje nastavenie štatistických vzoriek a vyčlenenie prostriedkov na ich pravidelnú realizáciu, inak ich využívanie nemá opodstatnenie a prínos.

Z pohľadu odpájania z dôvodu neschopnosti platiť účty za energie bolo v roku 2019 na Slovensku odpojených od dodávok elektriny zhruba 0,05 % (1 137 odberných miest) a 0,06 % (867 odberných miest) od dodávok plynu. Vzhľadom k nepriaznivej situácii na trhu s energiami je možné, že sa podiel odpojení za predchádzajúci rok zvýši, zatiaľ ale nie sú k dispozícii detailnejšie dáta, rovnako ani informácie o nedoplatkoch za energie. Ako bolo uvedené vyššie, jedná sa o indikátory nepriameho charakteru a môžu skôr slúžiť ako doplnková informácia pre celkové monitorovanie vývoja energetickej chudoby, nie ako samostatný podklad pre určovanie národných opatrení.

Definície energetickej chudoby a stavu ohrozenia energetickou chudobou predstavené v tomto dokumente sú posudzované z hľadiska dvoch kritérií: komplexnosť a aplikovateľnosť. Miera

⁴ European Union statistics on income and living conditions (EU-SILC). Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/european-union-statistics-on-income-and-living-conditions>.

⁵ Eurostat: Description of HBS scientific use files. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/household-budget-survey#:~:text=Household%20budget%20surveys%20\(HBSs\)%20are,for%20the%20Consumer%20Price%20Ind ex.](https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/household-budget-survey#:~:text=Household%20budget%20surveys%20(HBSs)%20are,for%20the%20Consumer%20Price%20Ind ex.)

⁶ The EU Energy Poverty Observatory (EPOV). Dostupné z: https://energy-poverty.ec.europa.eu/energy-poverty-observatory_en.

komplexnosti je stanovená na základe počtu indikátorov vyžadovaných pre posúdenie stavu ohrozenia domácnosti energetickou chudobou. Na základe tohto kritéria je možné definície rozdeliť do troch skupín:

- ▶ nízko komplexné – vyžaduje sa jeden až dva indikátory,
- ▶ stredne komplexné – vyžadujú sa tri indikátory,
- ▶ vysoko komplexné – vyžadujú sa štyri a viac indikátory.

Kritérium aplikovateľnosti je určené na základe miery administratívnej a časovej záťaže ako na strane verejnej správy, tak aj na strane domácností. Vysoká miera aplikovateľnosti z pohľadu verejnej správy znamená, že inštitúcie zodpovedné za posúdenie stavu ohrozenia energetickou chudobou tak vykonávajú na základe údajov stanovených zákonom, dostupných štatistických údajov zverejnených štatistickými úradmi SR a EÚ alebo údajov predložených samotnými domácnosťami žiadajúcimi o daný status. Stredná miera aplikovateľnosti vyžaduje realizáciu matematických výpočtov nad štatistickými a/alebo predloženými údajmi na získanie aspoň jedného vyhodnocovacieho indikátoru. Nízka miera aplikovateľnosti vyžaduje realizáciu zložitejších matematických výpočtov a odhadov nad štatistickými údajmi pre definovanie dvoch a viac indikátorov. Z hľadiska domácnosti znamená vysoká miera aplikovateľnosti predloženie žiadosti doplnenej o práve jeden vyhodnocovací indikátor (napr. výška príjmu domácnosti), stredná miera zodpovedá dokladovaniu dvoch indikátorov, a nízka miera vyžaduje dokladovanie troch a viac indikátorov.

Výhoda definícií s nízkou mierou komplexnosti a vysokou mierou aplikovateľnosti spočíva v ich relatívne jednoduchom zavedení do praxe a následnom udržiavaní, nevýhodou však môže byť širšie vymedzenie domácností, ktoré by spĺňali status ohrozenia energetickou chudobou. Výsledkom definícií so strednou a vysokou komplexnosťou a strednou až nízkou aplikovateľnosťou je presnejšie vymedzenie domácností ohrozených energetickou chudobou, ale náročnosť vyhodnotenia a uplatnenia definície spojená s vysokou administratívnou záťažou môže viesť k tomu, že takú definíciu nebude možné efektívne použiť v praxi.

Navrhované opatrenia pre znižovanie energetickej chudoby sú v predloženom dokumente rozdelené a analyzované z hľadiska kompetencií do dvoch kategórií, pričom časť opatrení spadá do kompetencie ÚRSO a druhú kategóriu tvoria opatrenia, ktorých realizácia si vyžaduje širšiu spoluprácu viacerých rezortov a štátnych orgánov. Opatrenia v kompetencii ÚRSO sú ďalej klasifikované podľa toho, či si vyžadujú dodatočnú spoluprácu alebo externé financovanie, alebo či ide o opatrenia, na ktoré postačuje úprava regulačného rámca. Niektoré opatrenia sa vzťahujú na všetky energetické komodity (elektrina, plyn, teplo), materiál sa ale zaoberá aj sektorovými opatreniami, t. z. niektoré opatrenia je možné/vhodné aplikovať len na oblasť dodávky elektriny/plynu alebo samostatne na sektor vykurovania.

Opatrenia sú ďalej identifikované podľa oblasti, do ktorej spadajú (napr. fiškálna, sociálna, legislatívna oblasť), a obsahujú návrhy možných zdrojov financovania, v prípade, že na ich realizáciu bude nevyhnutné vyčleniť finančné prostriedky. Hodnotenie každého navrhovaného opatrenia ďalej obsahuje informáciu, či bolo podobné opatrenie identifikované aj v niektorom z analyzovaných ČŠ.

Na tomto mieste je ešte potrebné poznamenať, že tento materiál sa nezaobrá definíciou zraniteľných odberateľov v zmysle čl. 28 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/944 z 5. júna 2019 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou a o zmene smernice 2012/27/EÚ [ďalej ako „**smernica (EÚ) 2019/944**“], pretože zákon č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej ako „**ZoE**“) už teraz obsahuje definície „závislého odberateľa elektriny v domácnosti“ [§ 3 písm. b) bod 17 ZoE] a „závislého odberateľa plynu v domácnosti“ [§ 3 písm. c) bod 17 ZoE], ktoré sú súladné s čl. 28 smernice (EÚ) 2019/944 (z legislatívne-technických dôvodov bol namiesto „zraniteľný“ zvolený prívlastok „závislý“, obsahovo však ide o totožný koncept – bližšie viď kapitolu 3.2). Keďže sa závislými odberateľmi rozumejú odberatelia elektriny/plynu v domácnosti, ktorých životné funkcie sú závislé od odberu elektriny alebo ktorí sú ťažko zdravotne postihnutí a elektrinu/plyn využívajú na vykurovanie, ide o skupinu odberateľov, ktorí sú príjmovovo závislí na dávkach od štátu (pôjde o poberateľov dávok pre zdravotne postihnutých), a preto pravdepodobne väčšina závislých odberateľov bude súčasne spĺňať aj definíciu ohrozenia energetickou chudobou. Zároveň, ak by znaky ohrozenia energetickou chudobou nenaplnili, nebolo by odôvodnené aplikovať na nich opatrenia spočívajúce v poskytnutí napr. určitej peňažnej úľavy pri úhrade účtov za energie, ale postačili by už existujúce opatrenia v oblasti obmedzenia/prerušenia distribúcie elektriny/plynu a odpojenia od distribučnej sústavy/siete. Z tohto dôvodu sú aj návrhy možných opatrení v kapitole 4 koncipované primárne pre odberateľov spĺňajúcich definíciu ohrozenia energetickou chudobou, príp.

tých odberateľov, ktorí už nemajú prístup k energiám z dôvodu odpojenia v dôsledku neschopnosti platby alebo nemajú možnosť pripojenia k energetickej infraštruktúre.

3. Energetická chudoba v podmienkach Slovenska

Energetická chudoba je veľmi úzko prepojená s hospodárskym a sociálnym rozvojom a priamo súvisí s príjmovou chudobou. K stavu ohrozenia energetickou chudobou prispieva aj nedostatočné zateplenie obydľí, neefektívny spôsob vykurovania, či vysoká energetická náročnosť obydľí. Riešenie tejto problematiky však výrazne presahuje kompetencie národných energetických regulačných orgánov a vyžaduje si komplexný prístup zahŕňajúci úpravy sociálnych politík, vzdelávacie a informačné aktivity zamerané na znižovanie spotreby energií ako aj rôzne podporné programy, ktorých cieľom je modernizácia, rekonštrukcia a správne zateplovanie obydľí a inštalácia zariadení na výrobu elektriny z obnoviteľných zdrojov energie (ďalej ako „OZE“), ktoré povedú k zvýšeniu energetickej efektívnosti a súčasne tak k zníženiu nákladov na energiu.

Nasledujúca kapitola poskytuje prehľad súčasného stavu energetickej chudoby na Slovensku, pričom vychádza z verejne dostupných zdrojov. Súčasťou prehľadu je analýza primeranosti legislatívno-regulačných opatrení, pričom súčasťou sú aj opatrenia navrhované v novelizovanom znení ZoE a ZoR.

Odporúčania k riešeniam problematiky energetickej chudoby obsiahnuté v poslednej časti kapitoly vychádzajú jednak z prieskumu prístupu vybraných ČŠ k tejto problematike, ako aj z dostupných analýz a podkladov ÚRSO. Odporúčania sa zameriavajú jednak na opatrenia, ktoré sú priamo v kompetencii ÚRSO, a jednak na opatrenia v gescii rezortov hospodárstva, financií a sociálnych vecí.

3.1 Rozsah a vývoj energetickej chudoby a zraniteľných odberateľov na Slovensku

Slovensko malo k 31. decembru 2021 celkovo 5 434 712 obyvateľov⁷ a jeho hrubý domáci produkt (ďalej ako „HDP“) bol na úrovni 92 079,3 miliárd €⁸. Nakoľko je energetická chudoba úzko previazaná s chudobou všeobecne, je potrebné pozerieť sa okrem celkového hospodárskeho vývoja krajiny aj na úroveň príjmov a príjmovej chudoby. Hranica rizika príjmovej chudoby na Slovensku dosiahla v roku 2021 hodnotu 424 € mesačne na osobu v jednočlennej domácnosti (5 084 €/rok). Pod touto hranicou sa ocitlo 660 tisíc osôb⁹, čo predstavuje 12,3 % obyvateľov. Priemerný hrubý príjem, ktorý na celonárodnej úrovni v roku 2020 predstavoval 605 €¹⁰, sa výrazne líši naprieč regiónmi. V Bratislavskom kraji dosahuje až 736 €, zatiaľ čo v Prešovskom kraji je to len 492 € (viď Obrázok 1). Výrazné regionálne rozdiely naznačujú, že prístup k energetickej chudobe (a chudobe celkovo) by mal zohľadňovať aj lokálny aspekt. V praxi to znamená, že pri formovaní opatrení by mali vzniknúť aj také opatrenia, ktoré budú adresné a aplikované podľa potreby jednotlivých regiónov – ako príklad možno spomenúť opatrenie bezplatného energetického poradenstva, ktoré sa aplikuje aj v iných ČŠ (viď napr. Nemecko

⁷ Štatistický úrad Slovenskej republiky. Dostupné z: [Najnovšie pre Obyvateľstvo a Migráciu \(statistics.sk\)](https://statistics.sk/).

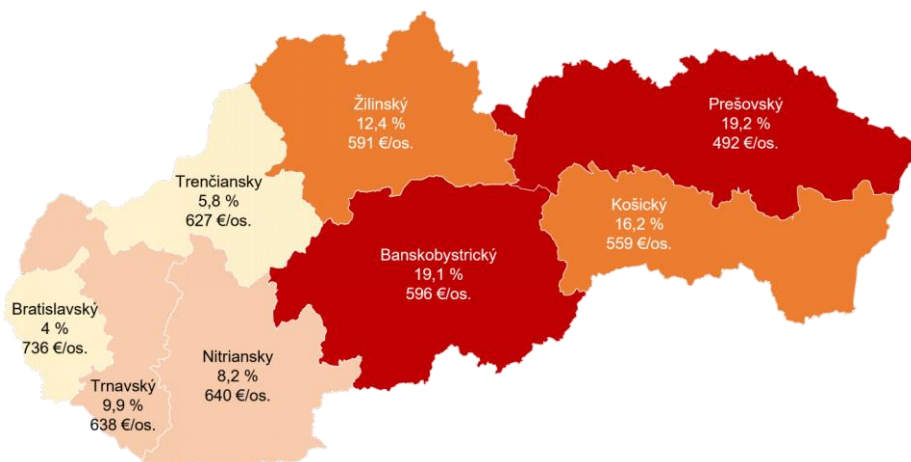
⁸ Štatistický úrad Slovenskej republiky. Dostupné z: [Revidované a predbežné ročné údaje HDP v bežných cenách \[nu0007rs\] - IBM Cognos Viewer \(statistics.sk\)](https://statistics.sk/).

⁹ Štatistický úrad Slovenskej republiky. EU SILC 2021: Pandémia zvýšila počet ľudí žijúcich pod hranicou príjmovej chudoby, nie však dramaticky. Dostupné z: https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/aboutus/office.activites/officeNews/vsetkyaktuality/263c646d-6b4c-4c00-8234-12578065de96!/ut/p/z1/tZFPc5swEMU_Sw4cYZd_Ou5NOGNDajuDM7ZBlw7GxKhgcECB5NtXTjqdpNM47iE66PR7b9--BQ4x8Drxt6VoqnTCm6Ai-3BGLKDgYZJKaEOEtN1Hc8clVF4wuqtTffA2_w-b_PWKJpOOjwMg7Fvmn2VG135L-yxrSAupDx23zTU8B2v4UlhftPxxCmOqSx0Ud83EPddLsvntJSPaSXkM8QWSTPikJ1Otk6mOxmTi3b0U3L9SgSd5ePXkKKnw8PnAHPmlrmTypfs-3SQu_Kk7GuDDVUn-iV6R93Df8ap-FF4xJluPcj8kLq-yZDnH8fY2iH0eSzpekEJtwBV1tYqd2vMRw04t8gFXdtAd1EbUNJx_amxZsXgD84DEEfol-PGWB480Q6WzqYsiC1XIU2TYy-zL9GYCfj_eqZ1EU3c3Wa5yurYnSm1NcrFalrvfZ_PWp3qyWR1IA8oV3_s8jnv3weni2sfQm3kRDX371rd-A-eK_6y6V-BMdQHC8bCh0k2opGg_udVkmrnpF3q5DAZ29QtoA6Ot/dz/d5/L0IDUmlTUSEhL3dHa0FKRnNBLzROV3FpQSEhL3Nr/.

¹⁰ Štatistický úrad Slovenskej republiky. Príjem na osobu - percentuálne zastúpenie jednotlivých zložiek príjmu podľa krajov. Dostupné z: http://datacube.statistics.sk/#!/view/en/vbd_sk_win2/ps3807rr/v_ps3807rr_00_00_00_en.

– program Kontrola úspor energie popísaný v kapitole 5.1.2 – alebo Rakúsko).

Obrázok 1: Podiel obyvateľov ohrozených príjmovou chudobou v regiónoch SR v roku 2021 (%) a priemerný hrubý mesačný príjem domácností na osobu v roku 2020 (€)

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky. Príjmová chudoba podľa krajov SR. Dostupné z: http://datacube.statistics.sk/#/view/sk/vbd_sk_win2/ps3813rr/v_ps3813rr_00_00_00_sk.

Štatistický úrad Slovenskej republiky. Príjem na osobu - priemerné príjmy podľa krajov. Dostupné z: http://datacube.statistics.sk/#/view/sk/vbd_sk_win2/ps3807rr/v_ps3807rr_00_00_00_sk.

Do skupiny obyvateľstva historicky najviac ohrozenou príjmovou chudobou patria deti do 17 rokov a mladí ľudia do 24 rokov (pozri Tabuľka 1). Hoci vo väčšine vekových kategórií percento osôb ohrozených chudobou klesá, opačný trend je viditeľný v skupine 65 rokov a viac, kde príjmová chudoba v roku 2021 vzrástla o 4 % v porovnaní s rokom 2011.

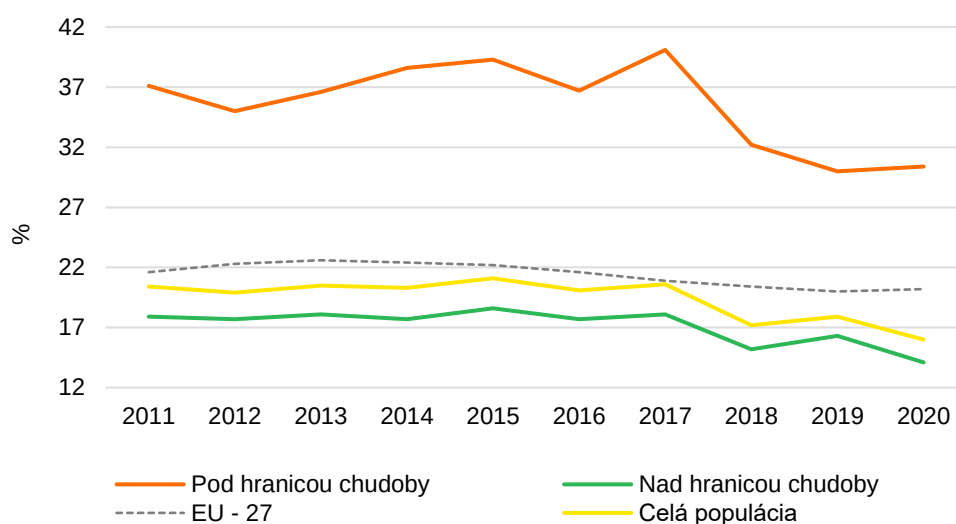
Tabuľka 1: Príjmová chudoba podľa vekových skupín (% osôb z danej vekovej skupiny)

Veková kategória	2011	2016	2017	2018	2019	2020	2021
SR všetky vekové kategórie	13,0	12,7	12,4	12,2	11,9	11,4	12,3
0 až 17 rokov	21,2	20,8	19,9	20,5	19,0	17,0	17,6
18 až 24 rokov	14,8	14,8	14,5	14,0	14,7	13,0	14,6
25 až 49 rokov	12,6	12,5	11,8	11,3	10,4	10,2	11,3
50 až 64 rokov	10,6	10,0	9,6	10,2	9,6	9,8	9,7
65 a viac rokov	6,3	5,7	6,9	6,4	8,7	9,5	10,3

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky. Miera rizika chudoby v členení podľa vekových skupín a pohlavia. Dostupné z: http://datacube.statistics.sk/#/view/sk/VBD_SLOVSTAT/ps2032rs/v_ps2032rs_00_00_00_sk.

Celkové náklady na bývanie, ktoré zahŕňajú taktiež výdavky na vodu, elektrinu a iné energie a palivá, tvorili 16 % z celkových disponibilných príjmov v priemere slovenskej populácie v roku 2020. Za posledných 9 rokov bol percentuálny pokles týchto výdavkov výraznejší než v priemere EÚ. Výrazne sa líši percentuálne zastúpenie výdavkov na bývanie v prípade nízkoпрíjmových skupín, u ktorých tvorilo v roku 2020 až 30 %. Avšak naprieč všetkými príjmovými kategóriami dosahujú výdavky na bývanie v posledných rokoch historicky minimálne hodnoty.

Graf 1: Výdavky na bývanie ako podiel na disponibilnom príjme (%)

Zdroj: Eurostat. EU-SILC: Share of housing costs in disposable household income, by type of household and income group. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_md01/default/table?lang=en.

Tabuľka 2: Výdavky domácností na energiu (€/mesiac a osobu)

Typ domácnosti	Druh energie	2015	2016	2017	2018	2019
Domácnosti bez detí	Elektrina	18,32	18,12	17,31	17,78	19,07
	Plyn	16,73	15,40	15,00	15,03	17,89
	Teplá voda a ústredné kúrenie	14,71	14,56	13,68	13,86	14,24
Domácnosti s 1 dieťaťom	Elektrina	13,27	13,16	12,57	12,91	13,81
	Plyn	11,47	10,61	10,23	10,23	11,90
	Teplá voda a ústredné kúrenie	9,29	9,22	8,78	8,89	9,39
Domácnosti s 2 deťmi	Elektrina	11,43	11,43	10,90	11,20	11,90
	Plyn	9,44	8,71	8,44	8,44	9,86
	Teplá voda a ústredné kúrenie	7,69	7,63	7,26	7,35	7,75
Domácnosti s 3 + deťmi	Elektrina	9,21	9,14	8,67	8,90	9,43
	Plyn	6,45	6,01	5,89	5,89	6,90
	Teplá voda a ústredné kúrenie	4,79	4,87	4,69	4,75	5,43

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky. Peňažné výdavky súkromných domácností podľa účelu použitia v členení podľa počtu nezaopatrených detí - ročné údaje. Dostupné z: http://datacube.statistics.sk/#/view/sk/VBD_SLOVSTAT/ps2007rs/v_ps2007rs_00_00_00_sk.

Ako vyplýva z prieskumu SAV z roku 2020 ako aj reportu LIFE Unity¹¹ k energetickej chudobe z toho istého roku, najvýraznejšie sú na Slovensku ohrozené domácnosti rodičov samoživiteľov (10 %), osoby žijúce sami a dôchodcovia (14 %).

Okrem priamych výdavkov na bývanie, s chudobou ako príjmovou, tak aj energetickej súvisí taktiež materiálna deprivácia bývania. V roku 2020 čelilo problémom s obydľím, zvyšujúcim sa rizikom energetickej chudoby (zatekajúca strecha, vlhké steny) na Slovensku 4,9 % populácie, čo je jeden z najnižších ukazovateľov v EÚ. Podľa údajov z roku 2020 má približne 14 % osôb v skupine nízko príjmového obyvateľstva nevhodné bývanie. Z pohľadu všeobecne často použíwanej definície energetickej chudoby na úrovni EÚ, ktorou je neschopnosť zabezpečiť dostatočné vykúrenie obydľia,

¹¹ LIFE Unity (2020). „Tackling energy poverty through National Energy and Climate Plans: Priority or empty promise?“. Dostupné z: <https://caneurope.org/content/uploads/2021/01/Energy-poverty-report-Final-December-2020.pdf>.

sa Slovensko v roku 2019 nachádzalo zľahka nad priemerom EÚ, kde 7 % obyvateľov nebolo v roku 2019 schopných zabezpečiť si dostatočné teplo, pričom na Slovensku sa tento problém týkal 7,8 % obyvateľov. V roku 2020 sa tento trend mierne obrátil a na Slovensku klesol na 5,7 %, pričom v rámci EÚ naopak stúpol na 7,4 % (dáta Eurostat za rok 2021 zatiaľ nie sú k dispozícii)¹². Tabuľka 3 nižšie ponúka prehľad vývoja tohto indikátora energetickej chudoby v rámci EÚ ako celku a na Slovensku.

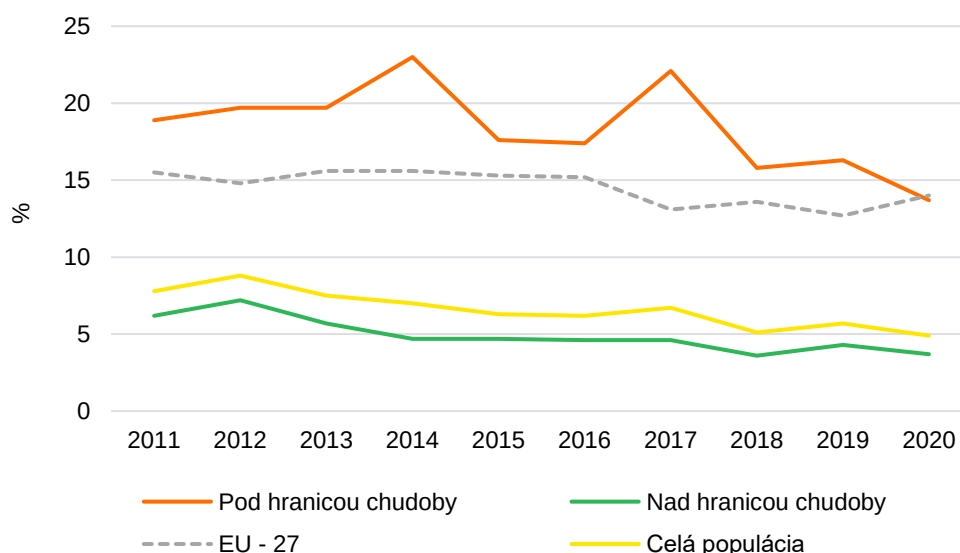
Tabuľka 3: Percento osôb neschopných zabezpečiť dostatočné vykúrenie obydľia (%)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Európska únia (28)	10,7	10,3	9,4	8,7	7,8	7,3	6,7 (odhad)	7,4*
Slovensko	5,4	6,1	5,8	5,1	4,3	4,8	7,8	5,7

* EU 27 od roku 2020.

Zdroj: Eurostat (2022). EU SILC: Inability to keep home warm, by EU-27, 2019–2021. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/e8ea21c1-cde6-4739-b532-21c2cb104617?lang=en>.

Graf 2: Výskyt problémov s obydľím zvyšujúcich riziko energetickej chudoby – zatekajúca strecha, vlhké steny

Zdroj: Eurostat (2022). EU SILC: Total population living in a dwelling with a leaking roof, damp walls, floors or foundation, or rot in window frames or floor. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_MDHO01_custom_3320014/default/table?lang=en.

3.2 Legislatívny a regulačný rámec alebo existujúce systémy pokrývajúce energetickú chudobu a zraniteľné skupiny obyvateľov

Na Slovensku je pojem energetická chudoba upravený v ZoR. V teraz platnom a účinnom znení ZoR je pojem energetickej chudoby definovaný v § 2 písm. n) ako „stav, kedy priemerné mesačné výdavky domácnosti na spotrebu elektriny, plynu, tepla na vykurovanie a na prípravu teplej úžitkovej vody tvoria významný podiel na priemerných mesačných príjmoch domácnosti“.

Dňa 21. júla 2022 bol v Zbierke zákonov vyhlásený zákon č. 256/2022 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej ako „**transpozičná novela ZoE a ZoR**“), ktorý transponuje smernicu (EÚ) 2019/944. Niektoré ustanovenia nadobudli účinnosť 30. júla 2022, väčšina však až 1. októbra 2022 (a niektoré výnimočne až 1. apríla 2024, resp. 31. decembra 2028). Transpozičnou novelou ZoE a ZoR sa v § 2 písm. n) ZoR zavádza nová definícia energetickej chudoby (resp. ide o rovnakú definíciu len s doplnením ďalších nákladov), ktorou sa rozumie „stav, kedy

¹² Eurostat (2022). EU SILC: Inability to keep home warm, by EU-27, 2019–2021. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/e8ea21c1-cde6-4739-b532-21c2cb104617?lang=en>.

priemerné mesačné výdavky domácnosti na spotrebu elektriny, plynu, tepla na vykurovanie a na prípravu teplej úžitkovej vody, dodávku pitnej vody verejným vodovodom a odvádzanie odpadovej vody verejnou kanalizáciou tvoria významný podiel na priemerných mesačných príjmoch domácností“. Samotné vymedzenie konkrétnej hranice tzv. významného podielu alebo aspoň spôsob jej určenia ZoR zatiaľ akokoľvek bližšie neuvádza, definícia energetickej chudoby zostáva naďalej vágna.

Ochrana zraniteľných odberateľov je (resp. bude) v rámci právneho poriadku riešená v ZoE. Podľa teraz platného a účinného znenia ZoE platí, že dodávateľ elektriny má na základe § 34 ods. 1 písm. f) právo požiadať prevádzkovateľa prenosovej sústavy alebo prevádzkovateľa distribučnej sústavy o prerušenie alebo obmedzenie prenosu alebo distribúcie elektriny odberateľovi elektriny, s ktorým má dodávateľ elektriny uzatvorenú zmluvu o združenej dodávke elektriny, ak odberateľ elektriny podstatne porušuje zmluvu o združenej dodávke elektriny aj po doručení predchádzajúceho písomného upozornenia. Takým podstatným porušením zmluvy môže byť práve neplnenie platobných povinností odberateľa. V tejto súvislosti sa predpokladá, že dodávateľ elektriny teda môže prevádzkovateľa sústavy, do ktorej je odberné miesto odberateľa pripojené, požiadať o obmedzenie alebo prerušenie dodávky elektriny najmä v dôsledku opakovaného neplatenia vyúčtovania dodávok alebo preddavkových platieb (t. j. v dôsledku nedoplatkov), pričom toto opakované neplatenie vyúčtovania alebo preddavkových platieb by malo dosiahnuť určitej intenzity či významnosti, a to jednak z hľadiska časového a jednak z hľadiska výšky dlžnej čiastky.

Rovnako prevádzkovateľ distribučnej sústavy má podľa § 31 ods. 1 písm. e) desiateho bodu ZoE právo obmedziť alebo prerušiť bez nároku na náhradu škody okrem prípadov, ak škoda vznikla zavinením prevádzkovateľa distribučnej sústavy, v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutnú dobu distribúciu elektriny pri neplnení zmluvne dohodnutých platobných podmienok za distribúciu elektriny po predchádzajúcej výzve.

V oblasti plynárenstva upravuje § 69 ods. 1 písm. d) ZoE právo dodávateľa plynu požiadať prevádzkovateľa prepravnej siete a prevádzkovateľa distribučnej siete o prerušenie alebo obmedzenie prepravy alebo distribúcie plynu odberateľovi plynu, pre ktorého dodávateľ uzatvoril zmluvu o prístupe do prepravnej siete a preprave plynu alebo zmluvu o prístupe do distribučnej siete a distribúcii plynu s prevádzkovateľom siete. ZoE v tejto súvislosti akokoľvek bližšie nevymedzuje ďalšie podmienky pre uplatnenie takého práva dodávateľa plynu. ZoE ďalej v § 64 ods. 2 písm. g) upravuje právo prevádzkovateľa distribučnej siete bez nároku na náhradu škody okrem prípadov, ak škoda vznikla zavinením prevádzkovateľa distribučnej siete, obmedziť alebo prerušiť distribúciu plynu v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas v prípade neoprávneného odberu plynu, pričom neoprávneným odberom plynu je podľa § 82 ods. 1 písm. g) ZoE odber, ak odberateľ nedodržiava zmluvne dohodnuté platobné podmienky. Možno predpokladať, že aj v tomto prípade by sa uplatnili pre postup prevádzkovateľa podľa tohto ustanovenia ZoE obdobné predpoklady, ako boli popísané vyššie pre odvetvie elektroenergetiky.

ZoE v teraz účinnom znení (zmenu má priniesť transpozičná novela ZoE a ZoR – viď nižšie) neobsahuje zákaz odpojenia zraniteľných odberateľov v kritických obdobiach, ako umožňuje čl. 28 smernice (EÚ) 2019/944. Rovnako ani nestanovuje minimálnu výšku dlžných platieb, pri ktorých je možné prerušiť alebo obmedziť dodávku elektriny alebo plynu, ako je obvyklé v niektorých ďalších krajinách (viď kapitolu 5.1 k Nemecku). V prípade dlhov sa odberateľ môže pokúsiť dohodnúť s dodávateľom na splátkovom kalendári, ale na strane dodávateľa neexistuje žiadna zákonná povinnosť takémuto návrhu odberateľa na dohodnutie splátkového kalendára vyhovieť. Dodávateľ môže v prípade neplnenia platobných povinností odberateľa od zmluvy s odberateľom, ktorej predmetom je dodávka elektriny alebo plynu, odstúpiť. V takom prípade však zostáva, alebo môže zostať odberateľ, resp. jeho odberné miesto ďalej pripojené k distribučnej sústave alebo distribučnej sieti príslušného prevádzkovateľa distribučnej sústavy alebo distribučnej siete, ktorý potom fakticky nesie, alebo presnejšie znáša náklady spojené s dodávkou elektriny alebo plynu takému odberateľovi, pokiaľ nedôjde k jeho odpojeniu. V takom prípade možno uvažovať o socializácii takýchto nákladov uhrádzaných zo strany prevádzkovateľa distribučnej sústavy alebo distribučnej siete.

Ďalej je potrebné uviesť, že ku dňu 1. apríla 2022 nadobudol účinnosť zákon č. 85/2022 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej ako „**zákon č. 85/2022 Z. z.**“). ZoE a ZoR tak s účinnosťou od 1. apríla 2022 upravujú niektoré nové pravidlá, pokiaľ ide o cenovú reguláciu dodávok elektriny a plynu pre niektorých odberateľov. Ide o tzv. „zraniteľných odberateľov“, ktorých ZoE a ZoR zhodne definujú ako vybrané skupiny koncových odberateľov elektriny/plynu [§ 3 písm. a) bod 10 ZoE, § 2 písm. k) ZoR] s právom na dodávku elektriny alebo dodávku plynu za ceny regulované

ÚRSO (§ 17b ZoE, § 11 ods. 5 ZoR). Pôvodné pojmy „zraniteľný odberateľ elektriny v domácnosti“ a „zraniteľný odberateľ plynu v domácnosti“, ktoré boli do tej doby používané v ZoE na vymedzenie odberateľov elektriny/plynu v domácnosti, ktorých životné funkcie sú závislé od odberu elektriny alebo ktorí sú ťažko zdravotne postihnutí a elektrinu/plyn využívajú na vykurovanie a túto skutočnosť oznámili a preukázali sami alebo prostredníctvom ich dodávateľa elektriny/plynu prevádzkovateľovi distribučnej sústavy/siete, do ktorej sú ich odberné miesta pripojené, spôsobom uvedeným vo vyhláske č. 24/2013 Z. z., ktorou sa ustanovujú pravidlá pre fungovanie vnútorného trhu s elektrinou a pravidlá pre fungovanie vnútorného trhu s plynom, boli s účinnosťou k 1. aprílu 2022 nahradené pojmami „závislý odberateľ elektriny v domácnosti“ [§ 3 písm. b) bod 17 ZoE] a „závislý odberateľ plynu v domácnosti“ [§ 3 písm. c) bod 17 ZoE]. Obsahovo však k zmenám v definíciách a ani k ďalším zmenám ohľadom závislých odberateľov elektriny/plynu v domácnosti nedošlo – definície tak teraz stále slúžia len pre účely ustanovení § 31 ods. 3 písm. o) a § 64 ods. 7 písm. k) ZoE, podľa ktorých prevádzkovateľ distribučnej sústavy a prevádzkovateľ distribučnej siete vedú evidenciu týchto odberateľov a majú povinnosť písomne ich informovať o každom plánovanom obmedzení alebo prerušení distribúcie elektriny do ich odberných miest a každom plánovanom obmedzení alebo prerušení distribúcie plynu do ich odberných miest, ktoré sa má uskutočniť v období od 1. novembra do 31. marca, pričom k samotnému plánovanému prerušeniu distribúcie elektriny/plynu môže dôjsť až po tom, čo závislý odberateľ elektriny/plynu v domácnosti potvrdil prijatie informácie o prerušení distribúcie elektriny/plynu. Ďalej musia prevádzkovateľ distribučnej sústavy a prevádzkovateľ distribučnej siete umožniť závislým odberateľom elektriny/plynu v domácnosti komunikáciu priamo s prevádzkovateľom distribučnej sústavy, resp. prevádzkovateľom distribučnej siete na účel nahlasovania porúch.

Transpozičnou novelou ZoE a ZoR bude s účinnosťou od 1. októbra 2022 ochrana závislých odberateľov (t. j. v znení ZoE účinnom do 30. marca 2022 „zraniteľných odberateľov“) rozšírená. Podľa ustanovenia § 31 ods. 1 písm. e) tretieho bodu ZoE bude platiť, že právo prevádzkovateľa distribučnej sústavy obmedziť alebo prerušiť distribúciu elektriny závislým odberateľom elektriny pri neoprávnenom odbere elektriny podľa § 46 ods. 1 písm. a) druhého bodu ZoE nie je možné vykonať v období od 1. novembra do 31. marca kalendárneho roka. V súlade s čl. 28 ods. 1 smernice (EÚ) 2019/944 sa teda ustanovuje, že prevádzkovateľ distribučnej sústavy nemá právo obmedziť alebo prerušiť distribúciu elektriny závislým odberateľom elektriny z dôvodu neoprávneného odberu elektriny podľa § 46 ods. 1 písm. a) druhého bodu (t. j. pri odbere elektriny bez uzavretej zmluvy o (združenej) dodávke elektriny alebo bez titulu, na základe ktorého vzniká právo zdieľať elektrinu) v kritickom zimnom období.

Obdobná právna úprava sa uplatní aj v plynárenstve, lebo transpozičná novela ZoE a ZoR ustanovuje v § 64 ods. 2 písm. g) ZoE prevádzkovateľovi distribučnej siete zákaz obmedziť alebo prerušiť distribúciu plynu závislým odberateľom plynu pri neoprávnenom odbere plynu podľa § 82 ods. 1 písm. a) druhého bodu ZoE (odber bez uzavretej zmluvy) a § 82 ods. 1 písm. g) ZoE (ak odberateľ nedodrжал zmluvne dohodnuté platobné podmienky) v období od 1. novembra do 31. marca kalendárneho roka.

Transpozičná novela ZoE a ZoR ďalej v § 17 ods. 20 ZoE upravuje právo odberateľa elektriny v domácnosti a odberateľa plynu v domácnosti na poskytnutie informácií od ich dodávateľa elektriny/plynu o alternatívnych opatreniach k predchádzaniu odpojenia z dôvodu neplnenia zmluvných povinností odberateľa elektriny v domácnosti alebo odberateľa plynu v domácnosti, a to v dostatočnom predstihu pred plánovaným odpojením. ZoE ďalej v tejto súvislosti stanovuje, že alternatívne opatrenia zahŕňajú aspoň informácie o tom, či dodávateľ elektriny alebo dodávateľ plynu umožňuje odberateľovi elektriny v domácnosti alebo odberateľovi plynu v domácnosti pred odpojením dohodnúť plnenie dlžných platieb v splátkach (tu by bolo vhodné, aby ÚRSO monitoroval, či dodávateľia nepodmieňujú plnenie dlžných platieb v splátkach neprimeranými požiadavkami, a v prípade zistenia nevhodnej praxe inicioval príslušné legislatívne zmeny), informácie o podmienkach takého plnenia v splátkach a odkaz na webové sídlo ÚRSO s informáciami o súvisiacich právach odberateľa elektriny v domácnosti a odberateľa plynu v domácnosti. Plnenie dlžných platieb v splátkach by teda malo byť umožnené ako jedno z opatrení na riešenie situácie energeticky chudobných domácností, ktoré sa v dôsledku vysokých cien elektriny alebo plynu dostanú do platobnej neschopnosti. Treba poznamenať, že opatrenie vo forme možnosti úhrady dlžných čiastok prostredníctvom platobného kalendára a teda ich rozloženie v čase bude z povahy vecí aplikovateľné najmä v prípade omeškania s úhradou určitých jednorazových či mimoriadnych platieb, naproti tomu nebude zrejme riešiť situácie, kedy odberateľ v domácnosti nebude schopný v dôsledku trvajúceho nedostatku finančných prostriedkov opakovane uhrádzať ani pravidelné preddavkové platby.

Čo sa týka regulácie cien dodávok elektriny/plynu, ZoE a ZoR s účinnosťou od 1. apríla 2022 stanovujú, že právo na dodávku elektriny/plynu za ceny regulované ÚRSO má garantované každý zraniteľný odberateľ (t. j. vybrané skupiny koncových odberateľov). Okruh subjektov s právom na dodávku

elektriny/plynu za ceny regulované ÚRSO bol s účinnosťou zákona č. 85/2022 Z. z. rozšírený o odberateľov elektriny/plynu mimo domácnosti s celkovým ročným odberom elektriny za predchádzajúci rok najviac 30 000 kWh, resp. s celkovým ročným odberom plynu za predchádzajúci rok najviac 100 000 kWh, a ďalej o odberateľov elektriny/plynu mimo domácnosti (bez ohľadu na výšku odberu), ktorí odoberajú elektrinu/plyn na prevádzku zariadenia sociálnych služieb zapísaného do registra sociálnych služieb alebo na prevádzku zariadenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, a o skupinu koncových odberateľov plynu (vlastníkov bytov a nebytových priestorov v bytovom dome), ktorí odoberajú plyn na výrobu tepla a ohrev teplej úžitkovej vody v spoločnom tepelnom zdroji bytového domu a sú pritom zákonne zastúpení správcou bytového domu alebo spoločenstvom vlastníkov bytov a nebytových priestorov v dome. V praxi ide o odberateľov plynu, ktorí plyn využívajú ako palivo v domových kotolniciach bytových domov pre účely zásobovania vlastníkov bytov a nebytových priestorov v bytovom dome, t. j. nie na podnikateľské účely. Dodávka elektriny/plynu za ceny regulované ÚRSO sa uplatňuje na základe zmluvy o združenej dodávke elektriny/plynu za cenu regulovanú ÚRSO uzatváranej vždy na dobu určitú v trvaní jedného kalendárneho roka.

V nadväznosti na rozšírenie rozsahu cenovej regulácie boli v ZoR upravené aj regulačné pravidlá tak, aby cenová regulácia prebiehala na základe ročnej periodicity vydávania cenových rozhodnutí (na rozdiel od súčasnej praxe kopírujúcej dĺžku regulačného obdobia), pričom tento mechanizmus opierajúci sa o právo zraniteľného odberateľa dobrovoľne opustiť súčasné regulované prostredie (*opt-out*) alebo doň naopak vstúpiť, ak sa predtým nachádzal mimo regulovaného prostredia (*opt-in*), má zabezpečiť paralelnú existenciu regulovaných a neregulovaných produktov pre zraniteľných odberateľov, čím sa zvýši ponuka dostupných produktov pre zraniteľného odberateľa a umožní sa trhu flexibilne reagovať.

Ustanovenie § 17b ZoE potom upravuje vzájomné vzťahy dodávateľov elektriny/plynu a zraniteľných odberateľov pri opustení regulovaného prostredia (*opt-out*) alebo pri vstupe do regulovaného prostredia (*opt-in*). Právo na dodávku elektriny/plynu za ceny regulované úradom, ako aj *opt-out* a *opt-in* princíp sa nedotýkajú práva zraniteľných odberateľov na zmenu dodávateľa. Na účely opustenia alebo vstupu do regulovaného prostredia sa budú zraniteľní odberatelia deliť na tri skupiny, a to na

- ▶ zraniteľných odberateľov, ktorí odoberajú elektrinu alebo plyn za regulované ceny,
- ▶ zraniteľných odberateľov, ktorí odoberajú elektrinu alebo plyn za ceny nepodliehajúce cenovej regulácii, a
- ▶ ostatných zraniteľných odberateľov, medzi ktorých patria noví zraniteľní odberatelia, ktorí sa pripájajú do sústavy alebo siete, noví zraniteľní odberatelia, ktorí pokračujú v odberoch po zmene odberateľa (napr. pri prevoze bytov alebo pri úmrtí odberateľa), a odberatelia, ktorí sa ocitli v režime dodávky poslednej inštancie (ďalej ako „DPI“) a musia si v priebehu troch mesiacov nájsť riadneho dodávateľa.

Prvá skupina zraniteľných odberateľov (do 31. marca 2022 regulovaní zraniteľní odberatelia – domácnosti – a neskôr tí zraniteľní odberatelia, ktorí využijú svoje právo na cenovo regulovanú dodávku elektriny/plynu) má právo ukončiť zmluvu so svojim súčasným dodávateľom k 31. decembru, ak mu to oznámi v danom roku do 31. marca¹³ (tzv. *opt-out* princíp). Ak však toto svoje právo nevyužije, zmluva o združenej dodávke elektriny/plynu za cenu regulovanú ÚRSO, ktorú uzavrel so svojim dodávateľom, sa obnoví na ďalší kalendárny rok a zraniteľný odberateľ ostáva v režime cenovo regulovanej dodávky elektriny/plynu.

Druhá skupina zraniteľných odberateľov (do 31. marca 2022 neregulovaní zraniteľní odberatelia a neskôr tí zraniteľní odberatelia, ktorí využijú právo ukončiť zmluvu o združenej dodávke elektriny/plynu za cenu regulovanú ÚRSO postupom popísaným vyššie) má naopak právo vstúpiť do režimu cenovej regulácie, ak dodávateľa požiada o uzavretie zmluvy o združenej dodávke elektriny/plynu za cenu regulovanú ÚRSO na nasledujúci kalendárny rok v lehote do 31. marca¹⁴ (tzv. *opt-in* princíp). Podmienkou je, aby takýto zraniteľný odberateľ nebol pre nasledujúci kalendárny rok zmluvne už viazaný u iného dodávateľa. So zraniteľnými odberateľmi z druhej skupiny je povinný uzatvoriť zmluvu

¹³ Ustanovenia § 45h ZoR a § 96g ZoE upravujú možnosť ukončiť zmluvu o združenej dodávke elektriny/plynu za cenu regulovanú ÚRSO k 31. decembru 2022 v predĺženej lehote do 30. apríla 2022.

¹⁴ Ustanovenia § 45h ZoR a § 96g ZoE upravujú vzťahy súvisiace so zabezpečením cenovo regulovaných dodávok elektriny/plynu už v roku 2023 pre rozšírený okruh cenovo regulovaných odberateľov a umožňujú doposiaľ neregulovaným odberateľom, aby požiadali o cenovo regulované dodávky elektriny/plynu na rok 2023 v predĺženej lehote do 30. apríla 2022.

o združenej dodávke elektriny/plynu za cenu regulovanú ÚRSO dodávateľ elektriny/plynu poskytujúci univerzálnu službu.

A napokon tretia skupina zraniteľných odberateľov (noví zraniteľní odberatelia a zraniteľní odberatelia v režime DPI) majú právo vstúpiť do režimu cenovej regulácie kedykoľvek v priebehu kalendárneho roka. Zmluva o združenej dodávke elektriny/plynu za cenu regulovanú ÚRSO sa s touto skupinou zraniteľných odberateľov uzatvorí na dobu do konca kalendárneho roka, v ktorom si bude takýto zraniteľný odberateľ môcť prvýkrát zvoliť režim neregulovanej dodávky elektriny.

3.2.1 Právna úprava sociálneho zabezpečenia vo vzťahu k problematike energetickej chudoby

Problematika energetickej chudoby úzko súvisí s chudobou a sociálnym zabezpečením celkovo. Z pohľadu právnej úpravy sociálneho zabezpečenia na Slovensku je relevantná zákonná úprava inštitútu tzv. hmotnej núdze, ktorý cieľi na zabezpečenie základnej životnej úrovne obyvateľstva, spoločne s väzbou na zákonnú úpravu životného minima. Okrajový presah možno identifikovať aj vo vzťahu k ďalším zákonom upravujúcim podobu iných štátnych sociálnych dávok a foriem štátnej pomoci. Všeobecne sú teda vo vzťahu k problematike energetickej chudoby z oblasti práva sociálneho zabezpečenia relevantné hmotná núdza, životné minimum, štátne sociálne dávky, sociálne dávky a iné formy sociálnej pomoci.

3.2.1.1 Hmotná núdza

Hmotná núdza je podľa § 2 ods. 1 zákona č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej ako „**zákon o pomoci v hmotnej núdzi**“) vymedzená ako „stav, keď príjem členov domácnosti podľa tohto zákona nedosahuje sumy životného minima ustanovené osobitným predpisom [§ 2 zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov – ďalej ako „**zákon o životnom minime**“] a členovia domácnosti si nevedia alebo nemôžu prácou, výkonom vlastníckeho práva alebo iného práva k majetku a uplatnením nárokov zabezpečiť príjem alebo zvýšiť príjem“. Podľa § 2 ods. 2 zákona o pomoci v hmotnej núdzi sa za základné životné podmienky na účely tohto zákona považujú jedno teplé jedlo denne, nevyhnutné ošatenie a prístrešie. V kontexte energetickej chudoby potom možno podľa nášho názoru chápať vymedzenie základných životných podmienok spadajúcich pod kategóriu „prístrešie“ práve ako zaistenie tepla a osvetleného prístrešia v dostatočnej miere, poprípade aj v spojitosti so zaistením ohrevu vody.

Pri posudzovaní hmotnej núdze a poskytovaní pomoci v hmotnej núdzi je relevantné započítanie všetkých príjmov jednotlivých členov domácnosti. Domácnosť zákon o pomoci v hmotnej núdzi vymedzuje v § 3 ods. 1 ako spoločne posudzované fyzické osoby, pričom uvádza zoznam fyzických osôb, ktoré treba považovať za členov domácnosti. Vymedzenie toho, čo je považované pre účely posúdenia príjmov domácnosti za relevantný príjem, je uvedené v zákone o životnom minime. Naproti tomu negatívny zoznam toho, čo za príjem nemožno považovať, vymedzuje zákon o pomoci v hmotnej núdzi v § 4 ods. 3. Celkové posúdenie toho, či sa daná domácnosť nachádza v hmotnej núdzi, sa skladá z posúdenia príjmu a majetku (§ 5 zákona o pomoci v hmotnej núdzi) tejto domácnosti a možnosti uplatnenia nárokov členov domácnosti voči zákonom stanovenej hranici životného minima. Podľa § 9 ods. 1. zákona o pomoci v hmotnej núdzi je nárok na pomoc v hmotnej núdzi vymedzený ako rozdiel súčtu jednotlivých zložiek pomoci v hmotnej núdzi na základe splnenia podmienok zákona od sumy príjmov podľa § 4 zákona o pomoci v hmotnej núdzi.

Pomoc v hmotnej núdzi je v § 9 ods. 3 zákona o pomoci v hmotnej núdzi vymedzená ako

- ▶ dávka v hmotnej núdzi (v zmysle § 10 zákona o pomoci v hmotnej núdzi je určená na zabezpečenie základných životných podmienok),
- ▶ ochranný príspevok (v zmysle § 11 zákona o pomoci v hmotnej núdzi je určený na zabezpečenie osobných výdavkov člena domácnosti, ktorý nemá možnosť zabezpečiť si príjem alebo zvýšiť si príjem vlastnou prácou),
- ▶ aktivačný príspevok (podľa § 12 zákona o pomoci v hmotnej núdzi je určený na podporu získania, udržiavania, prehĺbenia alebo zvýšenia vedomostí, odborných zručností, praktických skúseností, pracovných návykov na účely zvýšenia pracovného uplatnenia na trhu práce),
- ▶ príspevok na nezaopatrené dieťa,

- ▶ príspevok na bývanie (podľa § 14 zákona o pomoci v hmotnej núdzi je určený na čiastočnú úhradu nákladov spojených s bývaním).

V podmienkach Slovenska je teda v súčasnosti podpora bývania a energií na bývanie súčasťou dávky v hmotnej núdzi, konkrétne príspevku na bývanie, v zmysle zákona o pomoci v hmotnej núdzi. Príspevok na bývanie predstavuje významnú časť nárokovateľného príjmu (t. j. na túto dávku má žiadateľ pri splnení zákonom stanovených podmienok právny nárok) pre ľudí v hmotnej núdzi. Príspevok je určený na zníženie nákladov spojených s bývaním a bol dlho kritizovaný za nízku mieru pokrytia. Jedným dôležitým dôvodom pre nízku mieru pokrytia sú rôzne obmedzujúce podmienky (ako napr. usporiadanie pozemkov, nájomná zmluva alebo pravidelné uhrádzanie splátok či platieb), ktoré musia žiadatelia okrem testu príjmov splniť, ak chcú príspevok poberať.

Okrem formy pomoci v hmotnej núdzi upravuje zákon o pomoci v hmotnej núdzi v § 17 ďalšiu dávku, ktorú označuje ako jednorazovú dávku, ktorá je určená na čiastočnú úhradu mimoriadnych výdavkov členov domácnosti, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi. Jednorazová dávka môže byť určená o. i. na zabezpečenie vykurovacieho telesa alebo paliva.

3.2.1.2 Životné minimum

Zákon o životnom minime stanovuje spoločensky uznanú minimálnu hranicu príjmov fyzickej osoby, pod ktorou nastáva stav hmotnej núdze. Úprava životného minima podľa tohto zákona sa využíva pre účely posúdenia naplnenia znakov stavu hmotnej núdze podľa zákona o pomoci v hmotnej núdzi (viď vyššie), pričom výplata pomoci v hmotnej núdzi (popríklad aj jednorazovej dávky) sa odvíja od sumy príjmov domácnosti, ktorá nedosahuje aspoň výšku životného minima, a členovia domácnosti si nemôžu prácou, výkonom vlastníckeho alebo iného práva k majetku a uplatnením nárokov zabezpečiť alebo zvýšiť príjem.

Sumy životného minima sú stanovené v § 2 zákona o životnom minime, každoročne k 1. júlu sa však v súlade s § 5 zákona o životnom minime upravujú – vynásobia sa príslušným koeficientom rastu čistých peňažných príjmov na osobu alebo rastu životných nákladov nízkopríjmových domácností. Pri valorizácii sa teda môžu použiť dva vyššie opísané princípy (zvyšovanie o rast príjmov alebo o infláciu), životné minimum sa valorizuje podľa nižšej z týchto súm. K 1. júlu 2022 tak boli opatrením Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č. 227/2022 Z. z. o úprave súm životného minima ustanovené nové sumy životného minima. Za životné minimum fyzickej osoby alebo fyzických osôb, ktorých príjmy sa posudzujú, sa aktuálne považuje suma alebo úhrn súm:

- ▶ 234,42 € mesačne, ak ide o jednu plnoletú fyzickú osobu,
- ▶ 163,53 € mesačne, ak ide o ďalšiu spoločne posudzovanú plnoletú fyzickú osobu,
- ▶ 107,03 € mesačne, ak ide o nezaopatrené dieťa alebo zaopatrené neplnoleté dieťa.

Výpočet súm životného minima v modelových situáciách je potom nasledovný:

Tabuľka 4: Životné minimum podľa modelových situácií

Modelová situácia	Životné minimum (mesačne)
Jednotlivec (t. j. plnoletá fyzická osoba)	234,42 €
Jednotlivec s nezaopatreným dieťaťom	341,45 € (234,42 + 107,03 €)
Dvojica bez detí	397,95 € (234,42 + 163,53 €)
Dvojica s jedným nezaopatreným dieťaťom	504,98 € (234,42 + 163,53 + 107,03 €)
Dvojica s tromi nezaopatrenými deťmi	719,04 € (234,42 + 163,53 + 107,03 + 107,03 + 107,03 €)

Zdroj: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. Životné minimum. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/hmotna-nudza/zivotne-minimum/>.

Výpočet EY.

3.2.1.3 Sociálne dávky a iné formy sociálnej pomoci

Právnu úpravu v tejto oblasti možno považovať za skôr okrajovú v nadväznosti na koncept hmotnej núdze, lebo predmet právnej úpravy v tejto oblasti smeruje na iné právne skutočnosti v sociálnej oblasti – napr. na tie s presahom do rodinného práva, akými je starostlivosť o dieťa, rodičovský príspevok, náhradná starostlivosť o dieťa a pod. Tieto zákony majú väzbu na hmotnú núdzu iba v niektorých prípadoch, a to v podobe spoločného posudzovania, čo sa týka spôsobu výplaty všetkých dávok zo sociálneho zabezpečenia.

Za samostatnú kategóriu možno považovať zákon č. 544/2010 Z. z., o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej ako „**MPSVR SR**“) (ďalej ako „**zákon o dotáciách**“). Predmetom úpravy tohto zákona je poskytovanie dotácií napr. na podporu rozvoja sociálnych služieb, výchovy k plneniu školských povinností dieťaťa alebo stravovacím návykom dieťaťa, plnenia funkcií rodiny, rovnosti žien a mužov a rovných príležitostí alebo na zabezpečenie výkonu osobitného príjemcu – hoci ide o dotácie, na ktoré podľa § 14 ods. 1 zákona o dotáciách nie je právny nárok, existuje tu presah do hmotnej núdze v § 4 a § 5 zákona o dotáciách.

Ustanovenie § 4 zákona o dotáciách sa zaoberá dotáciou na podporu výchovy k plneniu školských povinností dieťaťa a dotáciou na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa, kedy možnosť poskytnutia obidvoch dotácií je naviazaná na to, či dieťa žije v domácnosti, ktorej je poskytovaná pomoc v hmotnej núdzi, alebo pokiaľ dochádza do školy, kam dochádza aspoň 50 % detí z domácností, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi. Príjemcom tejto dotácie nie sú domácnosti či osoby v hmotnej núdzi, ale zriaďovatelia materských alebo základných škôl, obce, občianske združenia a v odôvodnených prípadoch na základe dohody so zriaďovateľom aj priamo materské a základné školy.

Obsahom § 5 zákona o dotáciách je dotácia na zabezpečenie výkonu osobitného príjemcu, kedy je možné poskytnúť dotáciu na mzdu, plat a poistenie takej osoby, ktorá je príjemcom pomoci v hmotnej núdzi alebo inej štátnej sociálnej dávky podľa zvláštného predpisu – zákona č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov alebo zákona č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení.

3.3 Prístupy k definícii energetickej chudoby a ohrozenia energetickou chudobou a výber indikátorov

Aktuálne platná definícia energetickej chudoby podľa § 2 písm. n) ZoR má skôr všeobecný charakter a neposkytuje žiadne indikátory dostatočné na definovanie objemu dotknutých odberateľov. V súčasnosti sa preto na Slovensku pracuje na formulácii novej definície energetickej chudoby, pričom zatiaľ možno identifikovať tri nové návrhy uvedené nižšie – návrh ÚRSO predložený v rámci koncepcie energetickej chudoby v roku 2020 a dva návrhy sformulované v analýze Slovenskej akadémie vied (ďalej ako „**SAV**“) realizovanej v tom istom roku. Podkapitola 3.3.2 zároveň ponúka stručnú analýzu jednotlivých definícií na základe zvolených kritérií. Okrem rozboru týchto definícií je v podkapitole 3.3.1 uvedené odporúčanie návrhu definície ohrozenia energetickou chudobou spolu s odhadovaným počtom obyvateľov, ktorí by pod odporúčanú definíciu spadali.

i. Návrh ÚRSO

Formulácia definície a návrhov riešenia energetickej chudoby sú primárne v gescii ÚRSO, ktorý má podľa § 9 ods. 3 písm. f) ZoR povinnosť vypracovať na každé regulačné obdobie (v spolupráci s príslušnými ministerstvami) koncepciu na ochranu odberateľov spĺňajúcich podmienky energetickej chudoby. V roku 2019 predložilo ÚRSO návrh aktualizácie definície energetickej chudoby, ktorý je založený na aplikácii indikátora vysokých nákladov (*low income / high costs*) a kombinuje porovnanie výdavkov na energie s príjmami so splnením podmienky na poskytnutie dávky v hmotnej núdzi. Podľa návrhu definície sa energetickou chudobou rozumie „stav, keď jednotlivci alebo domácnosti nemajú dostatok finančných prostriedkov na zabezpečenie vykurovania a ďalších energií, potrebných na fungovanie domácnosti, čo v podmienkach Slovenskej republiky znamená, že výdavky domácnosti na energie predstavujú viac ako 10,0 % priemerných výdavkov domácnosti na energie z celkových

*čistých peňažných príjmov domácnosti a zároveň táto domácnosť spĺňa podmienky na poskytnutie dávky v hmotnej núdzi*¹⁵.

Podobný prístup je možné čiastočne pozorovať aj v iných krajinách EÚ, pričom ako vyplýva z analýzy vývoja trhu vykonanej ACER za rok 2020¹⁶, indikátor podielu výdavkov na energie k celkovému disponibilnému príjmu používalo 7 ČŠ a Veľká Británia. Problém s takto predstavenou definíciou však spočíva v tom, že je nastavená pomerne široko, a na to, aby sa domácnosť považovala za energeticky chudobnú, musí zároveň splniť podmienky pre poskytnutie dávky v hmotnej núdzi, čo môže vyradiť domácnosti, ktoré sa ocitnú tesne mimo hranice pre priznanie tejto dávky.

ii. Návrhy SAV

Ďalší prístup k definícii prináša a detailnejšie popisuje SAV vo svojej analýze z roku 2020¹⁷, ktorá poskytuje návrh definície stavu energetickej chudoby a ohrozenia energetickou chudobou, a sice:

1. návrh, „aby sa za energeticky chudobné považovali domácnosti, ak ich náklady na energie prepočítané na m² prevyšujú národný medián a zároveň úroveň ich príjmov je nižšia ako 30-ty percentíl“;

alebo

2. návrh, že „domácnosti sú ohrozené energetickou chudobou vtedy, ak im po úhrade nákladov na energie zostane menej než 1,5 násobok životného minima a zároveň ich náklady na energie prepočítané na m² sú vyššie ako národný medián“.

V prípade aplikácie vyššie uvedených definícií do praxe sa môže ukázať ako problematické získavať pravidelne dostatočné a detailné informácie – definície by vyžadovali realizácie detailných a pravidelných prieskumov nevyhnutných pre vyhodnocovanie dotknutých domácností, konkrétne:

- ▶ pravidelnú realizáciu výberového zisťovania rodinných účtov, ktoré v súčasnosti prebieha nepravidelne (resp. vo vybraných rokoch dochádza k simulácii údajov),
- ▶ rozšírenie záberu zisťovaných informácií v štatistike rodinných účtov ohľadne príjmov domácnosti (na spôsob *European Union – Statistics on Income and Living Conditions* – ďalej ako „EU SILC“),
- ▶ rozšírenie záberu zisťovaných informácií v štatistike rodinných účtov ohľadne kontextuálnych premenných, dôležitých pre analýzu výskytu energetickej chudoby a profilov ohrozených skupín,
- ▶ zabezpečenie dostatočného zastúpenia nízkopríjmových domácností vo výberovej vzorke zisťovania rodinných účtov.

Ďalej je dôležité poznamenať, že definícia postavená na indikátore náklady energie na m² nemusí podporiť znižovanie energetickej náročnosti, nakoľko podmienka, že náklady na energie prepočítané na m² majú byť vyššie ako národný medián, nemotivuje odberateľov hľadať spôsoby znižovania spotreby energií, pričom Slovensko sa aj v rámci Plánu obnovy a odolnosti SR zaviazalo znižovať spotrebu energie v budovách (do roku 2050 o 40 %) ako aj emisie z budov (o 79 % do roku 2050 v porovnaní s rokom 2020), čiže opatrenie by mohlo byť v rozpore s týmto cieľom.

3.3.1 Návrhy definície ohrozenia energetickou chudobou

Na základe vyššie uvedeného sa navrhuje definovať stav ohrozenia energetickou chudobou (nie energetickú chudobu ako takú, ktorou sa rozumie stav, kedy už dané osoby nemajú prístup k dodávkam energií, lebo napr. boli z dôvodu neplatenia odpojení alebo v ich lokalite vôbec neexistuje možnosť

¹⁵ Úrad pre reguláciu sieťových odvetví. Konceptia na ochranu odberateľov spĺňajúcich podmienky energetickej chudoby (LP/2019/332). Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/LP/2019/332>.

¹⁶ Agentúra pre spoluprácu regulačných orgánov v oblasti energetiky (2021). ACER Annual Report on the Results of Monitoring the Internal Electricity and Natural Gas Markets in 2020 - Energy Retail Markets and Consumer Protection Volume. Dostupné z: https://extranet.acer.europa.eu/Official_documents/Acts_of_the_Agency/Publication/ACER%20Market%20Monitoring%20Report%202020%20%E2%80%93%20Energy%20Retail%20and%20Consumer%20%20Protection%20Volume.pdf.

¹⁷ Slovenská akadémia vied (2020). Energetická chudoba na Slovensku 2020: Od analýz k odporúčaniam pre verejnú politiku.

pripojiť sa k energetickej infraštruktúre) a pritom vychádzať z definície SAV, ktorú sa ale odporúča zjednodušiť pre efektívnu aplikáciu v praxi.

Definícia ohrozenia energetickou chudobou – alternatíva EY I

Domácnosti sú ohrozené energetickou chudobou vtedy, ak im po úhrade nákladov na energiu zostane menej než 1,5násobok životného minima.

Táto definícia kombinuje indikátor výšky príjmu a nákladov na energiu vo vzťahu „nízky príjem po odčítaní nákladov na energiu“. Takto nastavená definícia je pomerne jednoducho aplikovateľná do praxe z pohľadu preukazovania a dokladovania zo strany dotknutých domácností. Zároveň sa odporúča realizovať pravidelne aj uvedené prieskumy tak, ako sa uvádza v štúdii SAV, je ale dôležité, aby sa riešenie problematiky energetickej chudoby nespomalilo z dôvodu chýbajúcich dát. Aj preto sa odporúča zvolenie takej definície, ktorá zohľadňuje kľúčové indikátory a stav energetickej chudoby je na jej základe relatívne jednoducho preukázateľný, čím sa v praxi zamedzí komplikovanej byrokracii a vysokej administratívnej náročnosti. Táto definícia sa tiež odporúča vzhľadom na to, že životné minimum slúži na Slovensku ako hranica chudoby a ide o sumu, ktorá je nižšia ako hranica chudoby, s ktorou napríklad zvyčajne pracujú štatistiky EÚ (zároveň ale neskôr v kapitole nižšie odporúčame pracovať na úprave nastavenia výšky životného minima).

Treba poznamenať, že nevýhodou tejto definície je vynechanie domácností, ktoré nie sú schopné dokladovať svoje náklady na energiu (rómske osady, odberatelia v niektorých regiónoch Slovenska, kde sa kúri drevom, ktorého získanie nie je vždy preukázateľné daňovým dokladom, prípadne využívanie odpadov na vykurovanie a pod.). Z pohľadu problematiky rómskych komunít, ktoré často nemusia mať prístup k energiám z dôvodu nedostatku financií (a teda aj chýbajúceho pripojenia) sa odporúča aplikovať vybrané opatrenia typu predplatený nákup energií a riešiť problematiku cez opatrenia sociálnej politiky.

Odporúčaná definícia zároveň reflektuje aj výstupy z projektu, ktorý sa realizoval vo vybraných krajinách EÚ s cieľom identifikovať vhodné prístupy k definovaniu a riešeniu energetickej chudoby. Išlo konkrétne o projekt Riešenia na boj s energetickou chudobou (*Solutions to tackle energy poverty* – ďalej ako „STEP“)¹⁸, ktorý mapoval aj použitie vhodných indikátorov v krajinách, ktoré sa do projektu zapojili. Za Slovensko boli na základe prieskumu identifikované ako tri najvhodnejšie priame indikátory (hodnotenie 100 %) príjem domácností, prístup k základným energetickým službám domácnosti (napr. varenie, kúrenie, osvetlenie) a typ vykurovacích a chladiacich zariadení. V rámci odporúčanej definície sa preto vychádza aj zo záverov tohto projektu, keďže sa odporúča aplikácia indikátora príjmu vo vzťahu k nákladom na energiu. V rámci projektu STEP zároveň organizácie zastupujúce Slovensko vyjadrili názor, že ako najvhodnejšie definovanie energetickej chudoby vnímajú „*situáciu, kedy si domácnosť nemôže dovoliť ani základnú úroveň energií na primerané vykurovanie, varenie, osvetlenie a používanie spotrebičov v domácnosti*“ - je možné zvoliť aj takýto prístup, opäť je však dôležité upozorniť, že sa jedná o pomerne širokú definíciu, ktorá by si vyžadovala najskôr presne definovať, čo je možné považovať za základnú úroveň energií a primerané vykurovanie, osvetlenie a používanie spotrebičov v domácnosti. Takýto prístup by s najväčšou pravdepodobnosťou viedol ku komplikovaným modelom a náročnému preukazovaniu v praxi, v dôsledku čoho by sa znížila efektívnosť aplikácie opatrení určených na pomoc obyvateľom zasiahnutým energetickou chudobou.

Podľa vyššie uvedenej navrhovanej definície by bolo energetickou chudobou ohrozených približne 15 % obyvateľstva Slovenska. Tento údaj vyplýva z výpočtov realizovaných EY na základe dát z roku 2019¹⁹ podľa postupu popísaného nižšie.

Odhad počtu obyvateľov ohrozených energetickou chudobou bol vykonaný na príklade dvoch krajných hodnôt – jednočlenná a päťčlenná domácnosť:

- ▶ pre jednočlennú domácnosť platí: životné minimum v roku 2019 je 210,20 € mesačne; 1,5násobok životného minima ročne je **3 783,6 €**;

¹⁸ Gouveia, C. (2019). STEP - Defining energy poverty in STEP project countries. Dostupné z: [STEP-847080.-Defining-energy-poverty-report-D2.2-Final.pdf](https://stepenergy.eu/Defining-energy-poverty-report-D2.2-Final.pdf) (stepenergy.eu).

¹⁹ Pre výpočet boli použité údaje Štatistického úradu Slovenskej republiky a Eurostatu, konkrétne databázy: „Podiel národného ekvivalizovaného príjmu podľa decilov“, „Peňažné príjmy súkromných domácností v členení podľa počtu nezaopatrených detí – ročné údaje“, „Základná štruktúra čistých peňažných výdavkov súkromných domácností podľa účelu použitia v členení podľa počtu nezaopatrených detí – ročné údaje“.

- pre päťčlennú domácnosť s tromi deťmi platí: životné minimum v roku 2019 je 644,72 € mesačne; 1,5násobok životného minima domácnosti ročne je 11 604,96 €, t. j. **2 320,99 €** na osobu.

Priemerný príjem v jednotlivých deciloch bol vypočítaný ako: celkový príjem populácie Slovenska (vypočítaný ako aritmetický priemer príjmu domácnosti s deťmi na osobu a príjmu domácnosti bez detí na osobu * populácia SR v roku 2019) vynásobený o podiel národného ekvivalizovaného príjmu vo vybranom decile (v percentách) / 10 % populácie Slovenska v roku 2019. Uvádzame príklad číselného vyjadrenia pre 1. decil:

$$\frac{8\,145,36 + 5\,981,88}{2} \times 5\,454\,000 \times 3,6\% / 545\,400$$

Detailné výsledky ponúka Tabuľka 5. Z výpočtov vyplýva, že prvé dva decily reprezentujú domácnosti potenciálne ohrozené energetickou chudobou. Väčšina domácností (a osôb žijúcich v týchto domácnostiach) nachádzajúcich sa v prvom decile spĺňa navrhovanú definíciu ohrozenia energetickou chudobou (s rastúcim počtom členov domácností sa riziko znižuje, vid' hodnoty, ktoré uvádza Tabuľka 5 a vyššie stanovené hodnoty 1,5násobku životného minima). V prípade druhého decilu spĺňajú navrhovanú definíciu ohrozenia energetickou chudobou predovšetkým domácnosti s nižším počtom členov, a možno predpokladať, že definíciu ohrozenia energetickou chudobou môže spĺňať približne necelá polovica domácností nachádzajúca sa v tomto decile.

Tabuľka 5: Priemerný príjem domácností v jednotlivých deciloch, 2019

	Podiel národného ekvivalizovaného príjmu (%)	Priemerný príjem na osobu v jednotlivých deciloch ročne (€)	Priemerný príjem na osobu po odpočítaní nákladov na energiu v jednočlennej domácnosti (€)	Priemerný príjem na osobu po odpočítaní nákladov na energiu v päťčlennej domácnosti (€)
1. decil	3,6	2 542,90	1 869,22	2 225,74
2. decil	6,1	4 308,81	3 635,13	3 991,65
3. decil	7,2	5 085,81	4 412,13	4 768,65
4. decil	8,2	5 792,17	5 118,49	5 475,01
5. decil	9,1	6 427,89	5 754,21	6 110,73
6. decil	10,0	7 063,62	6 389,94	6 746,46
7. decil	11,0	7 769,98	7 096,30	7 452,82
8. decil	12,4	8 758,89	8 085,21	8 441,73
9. decil	14,0	9 889,07	9 215,39	9 571,91
10. decil	18,3	12 926,42	12 252,74	12 609,26

Zdroj: Eurostat. Distribution of income by quantiles. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di01/default/table?lang=en.

Výpočet EY.

Tabuľka 6: Hrubý príjem a výdavky domácnosti na energie ročne, 2019

Typ domácnosti	Hrubý príjem domácnosti na osobu (€)	Výdavky domácnosti na elektrinu, plyn, iné palivá* a kúrenie na osobu (€)
Domácnosť bez detí	8 145,36	673,68
Domácnosť s deťmi	5 981,88	404,16**
Domácnosť s tromi a viac deťmi	4 164,6**	317,16

* Nezahŕňa pohonné hmoty.

** Dáta nerelevantné pre výpočet.

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky. Peňažné príjmy súkromných domácností v členení podľa počtu nezaopatrených detí. Dostupné z: http://datacube.statistics.sk/#/view/sk/VBD_SLOVSTAT/ps2003rs/v_ps2003rs_00_00_00_sk.

Štatistický úrad Slovenskej republiky. Peňažné výdavky súkromných domácností podľa účelu použitia v členení podľa počtu nezaopatrených detí - ročné údaje. Dostupné z: http://datacube.statistics.sk/#/view/sk/VBD_SLOVSTAT/ps2007rs/v_ps2007rs_00_00_00_sk.

V prípade domácností, ktoré nie sú schopné dokladovať buď celkovú výšku nákladov na energie alebo ich časť z rôznych dôvodov, sa pre účely posúdenia použije minimálna priemerná hodnota výdavkov na energie pre daný typ domácnosti (pokiaľ zdokladovaná časť nákladov bude vyššia než priemerná hodnota, použije sa tá hodnota, ktorú odberateľ doložil).

Definícia ohrozenia energetickou chudobou – alternatíva EY II

Domácnosť sa považuje za energeticky chudobnú, ak vynakladá viac ako 10 % svojich príjmov na energie a zároveň ak jej po úhrade nákladov na energie zostane menej než 1,5násobok životného minima.

Ďalšou možnosťou je zvoliť definíciu, ktorá pracuje s úrovňou vynaloženého objemu príjmov na energie v kombinácii so životným minimom. Táto definícia taktiež spĺňa odporúčania projektu STEP, kde príjem a výška nákladov na energie boli identifikované ako kľúčové priame indikátory pre určenie energetickej chudoby na Slovensku. Treba ale poznamenať, že aplikovanie tejto definície v praxi, by vyžadovalo o niečo komplexnejšie vyhodnocovanie ako alternatíva definície EY I.

Na vyhodnotenie domácností ohrozených energetickou chudobou podľa takto stanovenej definície je potrebné posúdiť dve kritéria – životné minimum a podiel príjmu domácnosti vynaloženého na energie. V prípade prvého kritéria sa k vyhodnoteniu pristupuje obdobne ako pri alternatíve definície EY I. V prípade druhého kritéria slúži ako podklad Tabuľka 6, ktorá uvádza výdavky domácnosti na elektrinu, plyn, iné palivá a kúrenie na osobu, ktoré sú pre jednočlennú domácnosť (bez detí) stanovené vo výške 673,68 € a pre päťčlennú domácnosť vo výške 317,16 €.

Z výpočtu podľa takto definovaných kritérií vyplýva, že prvé dva decily reprezentujú domácnosti potenciálne ohrozené energetickou chudobou. Všetky domácnosti (a osoby žijúce v týchto domácnostiach) nachádzajúce sa v prvom decile spĺňajú navrhovanú definíciu ohrozenia energetickou chudobou. V prípade druhého decilu spĺňajú navrhovanú definíciu ohrozenia energetickou chudobou predovšetkým domácnosti s nižším počtom členov a možno predpokladať, že definíciu ohrozenia energetickou chudobou tak môže spĺňať približne necelá polovica domácností nachádzajúcich sa v tomto decile.

Vyhodnotenie použitia tejto definície je do značnej miery zhodné s alternatívou definície EY I, keďže vychádza z rovnakého súboru dát. Pri použití tejto definície je však možné predpokladať, že skupina domácností ohrozených energetickou chudobou bude užšia a podľa takto stanovenej definície by bolo energetickou chudobou ohrozených približne 10–15 % obyvateľstva Slovenska. Táto definícia zároveň môže pomôcť identifikovať, či sú problémy domácností spadajúcich do kategórie ohrozených energetickou chudobou spôsobené len vysokými nákladmi na energie alebo inými výdavkami. Na základe týchto zistení by bolo následne potrebné aplikovať také opatrenia, ktoré budú riešiť konkrétne problémy týchto domácností (čo sa môže odraziť vo vyššej administratívnej záťaži na vyhodnocujúce orgány).

Definícia ohrozenia energetickou chudobou – alternatíva EY III

Domácnosť sa považuje za ohrozenú energetickou chudobou, ak spĺňa kritériá na zaradenie do kategórie obyvateľov v príjmovej chudobe.

Posledná alternatíva definície EY III je založená na kritériu rýchlej a jednoduchej aplikovateľnosti do praxe a čo najnižšej administratívnej náročnosti z pohľadu preukazovania na strane dotknutých odberateľov. Pri tejto definícii sa odporúča vychádzať z prieskumu, ktorý pravidelne realizuje Štatistický úrad Slovenskej republiky v rámci výberového prieskumu EU SILC, pričom ako hranica príjmovej chudoby sa používa príjem nižší ako 60 % príjmu domácnosti, ktorá sa nachádza v strede príjmového rebríčka všetkých domácností v prepočte na člena. Štatistika EU SILC zohľadňuje aj faktory ovplyvňujúce riziko spadnutia pod hranicu príjmovej chudoby: regionálne hľadisko, vek, typ domácnosti, pracovná intenzita domácnosti, najčastejší status ekonomickej aktivity, vlastnícky vzťah k obydlíu. Ako základná jednotka zisťovania EU SILC sa používa súkromná domácnosť, ktorej členovia žijú spolu a zabezpečujú svoje životné potreby (potraviny, náklady na bývanie, energie atď.).

Rovnako ako predchádzajúce definície ani táto alternatíva ale nemusí zabezpečiť dostatočné pokrytie všetkých sociálnych vrstiev obyvateľstva, ktorých sa tento problém môže dotýkať.

Na základe posledného EU SILC prieskumu z roku 2021 žije na Slovensku pod hranicou príjmovej chudoby 12,3 % domácností (cca 660 tis. osôb), čo predstavuje mierne nižší počet energeticky

chudobných domácností oproti dvom vyššie uvedeným alternatívam definícií. Je ale dôležité poznamenať, že výpočty vychádzajú z dát z rokov 2020/2021, čo pri súčasnom dianí na trhoch a použití novších údajov môže znamenať nárast počtu domácností postihnutých energetickou chudobou.

Vďaka takémuto zjednodušeniu definície nebude potrebné dokladovať výšku nákladov na energie, ostane však potreba dokladovať výšku príjmov. Zásadným problémom tejto definície na druhej strane je, že nesúvisí vyslovene s energetickou chudobou, zaoberá sa len príjmovou chudobou.

3.3.2 Vyhodnotenie a odporúčanie pre definíciu

Tabuľka 7 poskytuje vyhodnotenie predstavených definícií z hľadiska komplexnosti a aplikovateľnosti. Miera komplexnosti je stanovená na základe množstva indikátorov vyžadovaných pre posúdenie stavu ohrozenia domácnosti energetickou chudobou. Kritérium aplikovateľnosti je určené na základe miery administratívnej a časovej záťaže ako na strane verejnej správy, tak aj na strane domácností (bližšie vid' kapitolu 2).

Tabuľka 7 zároveň poskytuje odhad počtu obyvateľov, ktorí by podľa danej definície spĺňali status ohrozenia energetickou chudobou. Výpočet bol vykonaný na základe verejne dostupných štatistických údajov (bližšie vid' kapitolu 3.3.1).

Tabuľka 7: Vyhodnotenie dostupných a navrhnutých definícií

Definícia	Komplexnosť	Aplikovateľnosť	Počet obyvateľov spadajúcich pod definíciu
ÚRSO	Definícia je stredne komplexná – zahŕňa 3 parametre: výdavky domácnosti na energie, čistý peňažný príjem, splnenie podmienok na poskytnutie dávky v hmotnej núdzi. Definícia je nastavená pomerne široko a na to, aby sa domácnosť považovala za energeticky chudobnú, musí zároveň splniť podmienky pre poskytnutie dávky v hmotnej núdzi, čo môže vyradiť domácnosti, ktoré sa ocitnú tesne mimo hranice pre priznanie tejto dávky. Definícia zároveň cieľ na domácnosti už považované za energeticky chudobné, nedotýka sa však domácností, ktoré sú energetickou chudobou ohrozené.	Z pohľadu verejnej správy je definícia ÚRSO vysoko aplikovateľná, nakoľko nevyžaduje zisťovanie žiadnych ďalších údajov okrem tých, ktoré poskytnú samotné domácnosti. Z pohľadu domácností je ale definícia nízko aplikovateľná, nakoľko vyžaduje preukazovanie minimálne troch údajov: príjmov, nákladov na energie a splnenie podmienok na poskytnutie dávky v hmotnej núdzi.	N/A
SAV I	Definícia SAV I je vysoko komplexná, zahŕňa 5 parametrov: náklady domácnosti na energiu, plocha obydla v m ² , príjem, 30-ty percentil. Opäť však cieľ na domácnosti už postihnuté energetickou chudobou.	Z pohľadu verejnej správy má definícia SAV I nízku aplikovateľnosť. Pre jej využitie v praxi musia zodpovedné úrady realizovať zisťovanie 2 údajov: národného mediánu nákladov na energie a 30-teho percentilu príjmu domácnosti v aktuálnom roku (údaje na webe Štatistického úradu Slovenskej republiky za 2 roky dozadu). Vyhodnocovanie dotknutých domácností podľa takto nastavenej definície bude vyžadovať veľmi detailné a pravidelné prieskumy. V súčasnosti neexistujú dáta v dostatočnej granularite pre vyhodnotenie a implementáciu definície. Limitovaná dostupnosť a kvalita dát sa premietne do vyššej administratívnej záťaže vyhodnocovacích úradov. Z pohľadu domácností je definícia tiež nízko aplikovateľná, nakoľko sa vyžaduje preukazovanie troch údajov: príjmov domácnosti, nákladov na energie, plochy obydla v m ² .	545 978 (10 %) ²⁰
SAV II	Definícia SAV II je vysoko komplexná – zahŕňa 5 parametrov:	Z pohľadu verejnej správy dosahuje definícia SAV II strednú mieru aplikovateľnosti. Vyžaduje sa iba	480 461

²⁰ Slovenská akadémia vied (2020). Energetická chudoba na Slovensku 2020: Od analýz k odporúčaniam pre verejnú politiku.

	príjem domácností, náklady na energiu, životné minimum, plocha obydľia v m ² a národný medián.	výška národného mediánu nákladov na energiu domácností (životné minimum sa nepovažuje za údaj pre zisťovanie vzhľadom k jeho dostupnosti a každoročnej aktualizácii na webových stránkach MPSVR SR). Vyhodnocovanie dotknutých domácností podľa takto nastavenej definície bude vyžadovať detailné a pravidelné prieskumy. Limitovaná dostupnosť a kvalita dát sa premietne do vyššej administratívnej záťaže vyhodnocovacích úradov. Z pohľadu domácností je definícia rovnako nízko aplikovateľná, pretože vyžaduje preukazovanie 3 údajov: príjmy domácností, náklady na energiu, plocha obydľia v m ² .	(8,8 %) ²¹
EY I	Definície EY I a EY II sú identické z pohľadu vyhodnocovania. Obe definície sú stredne komplexné - zohľadňujú 3 parametre: príjmy domácností, náklady na energiu a životné minimum.	Z pohľadu verejnej správy sú definície EY I a II vysoko aplikovateľné, keďže nevyžadujú zisťovanie žiadnych ďalších údajov okrem tých, ktoré poskytnú dotknuté domácnosti (životné minimum je verejne dostupný údaj na stránkach MPSVR SR).	818 967 (15 %)*
EY II		Z pohľadu domácností sú definície EY I a II stredne aplikovateľné, nakoľko vyžadujú preukazovanie 2 údajov: príjem domácností a náklady na energiu.	545 978–818 967 (10–15 %)*
EY III	Definícia EY III je nízko komplexná – zohľadňuje 2 parametre: príjem domácností a kritériá na zaradenie do príjmovej chudoby.	Z pohľadu verejnej správy je definícia EY III vysoko aplikovateľná, nakoľko nevyžaduje zisťovanie žiadnych ďalších údajov okrem výšky príjmov, ktorú poskytnú domácnosti. Definícia ale využíva aj výsledky každoročného prieskumu EU SILC, ktorý je verejne dostupný. Z pohľadu domácností je definícia EY III tiež vysoko aplikovateľná, pretože vyžaduje preukazovanie iba jedného údaje: príjem domácností.	671 553 (12,3 %)*

* Výpočet EY.

Zdroj: ÚRSO, SAV, EY.

Pri určení domácností ohrozených energetickou chudobou je ešte možné vziať do úvahy aj minimálny energetický štandard domácností, ktorí sa líši podľa počtu členov v domácnosti. Pre určenie minimálneho energetického štandardu by bolo potrebné stanoviť:

- ▶ minimálny počet m² na osobu v domácnosti,
- ▶ minimálnu komfortnú teplotu obydľia a tomu zodpovedajúcu spotrebu energie na m² za mesiac,
- ▶ minimálnu spotrebu teplej vody na osobu v domácnosti,
- ▶ minimálnu komfortnú teplotu vody a tomu zodpovedajúcu spotrebu energie na m³ vody za mesiac,
- ▶ minimálnu spotrebu energie na osvetlenie podľa počtu členov domácnosti / m²,
- ▶ minimálnu spotrebu energie spotrebičov používaných na nevyhnutné aktivity, napríklad varenie, chladenie potravín, pranie atď.

Precíznejší výpočet minimálneho energetického štandardu sa môže potom dosiahnuť rozlíšením vyššie uvedených parametrov ďalej podľa energetickej efektívnosti budov a spotrebičov na dve (energeticky efektívne – kategórie A alebo B alebo energeticky neefektívne – kategória G) alebo viac skupín.

Kritérium minimálneho energetického štandardu nebolo zohľadňované ani v doteraz predstavených definíciách (SAV I, SAV II a ÚRSO) a rovnako sa nepoužíva ani vo vyššie odporúčanej definícii (EY I) vzhľadom na vysokú komplexnosť tohto parametru a nižšiu realizovateľnosť v praxi. Toto kritérium sa tu uvádza len pre úplnosť dokumentu.

²¹ Ibid.

Záverečné odporúčanie

Odporúča sa zvoliť pre definíciu domácností ohrozených energetickou chudobou alternatívu EY I, ktorá pracuje s indikátormi, ktoré boli identifikované aj v rámci projektu STEP ako dôležité pre slovenský kontext a zároveň je definícia pomerne jednoducho aplikovateľná do praxe z pohľadu preukazovania a dokladovania zo strany dotknutých domácností.

Kto by mal posudzovať splnenie kritérií pre zaradenie domácnosti do kategórie ohrozených energetickou chudobou, závisí od toho, aké z opatrení pre elimináciu energetickej chudoby (ktorých návrhy sú uvedené v kapitole 4), príp. aká kombinácia opatrení bude aplikovaná. Z pohľadu praxe je vhodné zvoliť štátny orgán, ktorý má s podobným posudzovaním už skúsenosti. V tomto kontexte sa ponúka ako možné riešenie zapojiť Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré je orgánom štátnej správy zabezpečujúcim výkon štátnej správy v oblastiach sociálnych vecí a služieb zamestnanosti, pričom tento výkon zabezpečuje prostredníctvom 46 úradov práce, sociálnych vecí a rodiny. Eventuálne pripadá do úvahy prideliť túto kompetenciu do právomocí Slovenskej inovačnej a energetickej agentúry (ďalej ako „SIEA“) alebo ÚRSO, ktorý už na základe § 9 ods. 3 písm. f) ZoR monitoruje stav energetickej chudoby na Slovensku na účel vypracovania koncepcie na ochranu odberateľov spĺňajúcich podmienky energetickej chudoby. Do úvahy pripadá ale aj organizátor krátkodobého trhu s elektrinou (spoločnosť OKTE, a.s. – ďalej ako „OKTE“) ako centrálna entita elektroenergetického trhu, a to najmä v prípade, že by sa zvolilo opatrenie, ktoré by vyžadovalo administráciu zo strany OKTE (viď návrh možných úľav z platby tarify za prevádzkovanie systému – ďalej ako „TPS“ – v podkapitole 4.1.2.1). Ak by bol vybraný jeden z uvedených subjektov, mal by viesť aj centrálnu evidenciu odberateľov ohrozených energetickou chudobou.

Pre dokladovanie výšky príjmov je možné použiť existujúce mechanizmy a metodiky, ktoré sa uplatňujú napr. pri dokladovaní splnenia podmienok hmotnej núdze. Za náklady na energie sa potom budú považovať náklady na elektrinu, plyn, kúrenie a ohrev teplej úžitkovej vody, čo sú dáta, ktoré je možné získať z predložených faktúr alebo od dodávateľov energií. Prehodnotenie zaradenia do kategórie ohrozených energetickou chudobou a opätovné splňanie kritérií pre ohrozenie energetickou chudobou by sa malo realizovať pravidelne (optimálna frekvencia raz za rok, nie však častejšie). Zároveň sa odporúča vyčlenenie prostriedkov na pravidelné realizovanie štatistík a prieskumov týkajúcich sa rodinných účtov, nakoľko dáta z nich môžu slúžiť ako podklady pre formulovanie širších sociálnych politík na národnej alebo regionálnej úrovni.

4. Návrhy možných opatrení pre elimináciu energetickej chudoby

Nasledujúca podkapitola je rozdelená na dve časti – prvá časť obsahuje popis a hodnotenie opatrení, ktorých realizácia je v kompetencii ÚRSO. Druhá časť sa zameriava na opatrenia, ktoré spadajú do kompetencie iných štátnych orgánov, ale môžu vyžadovať súčinnosť ÚRSO a zároveň môžu pomôcť v znižovaní energetickej chudoby. Kapitola sa zaoberá hodnotením možných opatrení, ktoré vychádzajú nielen z príkladov zo zahraničia, a obsahuje odporúčania pre ich aplikáciu na Slovensku. Posúdenie vhodnosti aplikácie konkrétnych opatrení vychádza z niekoľkých kritérií, konkrétne z pohľadu jednoduchosti zavedenia do praxe, administratívnej náročnosti, nákladnosti a veľkosti dopadov na elimináciu energetickej chudoby.

4.1 Opatrenia v kompetencii ÚRSO

Kapitola uvádza opatrenia, ktoré súvisia s kompetenciami ÚRSO. Opatrenia v kompetencii ÚRSO sú nižšie zoradené v dvoch kategóriách:

- ▶ opatrenia, ktorých realizácia nevyžaduje externé zdroje – opatrenia iba v oblasti výkonu regulácie;
- ▶ opatrenia, ktorých realizácia je podmienená externými zdrojmi.

4.1.1 Opatrenia v oblasti regulácie (bez potreby externých zdrojov)

Jedná sa o návrhy opatrení, ktoré primárne predstavujú zmenu sekundárnej legislatívy v oblasti regulácie, a teda sú priamo v kompetencii ÚRSO, nevyžadujú externé zdroje financovania ani významnú medzirezortnú spoluprácu, a je teda možné ich relatívne rýchlo aplikovať.

4.1.1.1 Zavedenie regulácie dodatočných poplatkov prevádzkovateľov distribučných sústav/sietí

Typ opatrenia: opatrenie regulačného charakteru

Možné zdroje financovania: financovanie sa nevyžaduje

Podobné opatrenie identifikované v analyzovaných krajinách: N/A

Popis opatrenia:

Prevádzkovatelia distribučných sústav/sietí v súčasnej dobe účtujú koncovým odberateľom poplatky v prípadoch prerušenia dodávky elektriny/plynu do odberného a odovzdávacieho miesta (ďalej ako „OOM“) z dôvodu neplatenia, opätovného pripojenia po odpojení z dôvodu neplatenia ako aj za opätovnú montáž meracieho zariadenia. Takéto právo si prevádzkovatelia distribučných sústav/sietí vyhradzuje v prevádzkových poriadkoch, ktoré schvaľuje ÚRSO rozhodnutím v správnom konaní. ÚRSO má preto možnosť túto prax zmeniť, upraviť alebo aspoň stanoviť podmienky pre aplikáciu týchto poplatkov a ich výšku, a prípadne niektoré skupiny odberateľov oslobodiť. V prípade domácností, ktoré majú finančné problémy s platením účtov za energiu, je účtovanie plných poplatkov za prerušenie a následne opätovné pripojenie výrazným zásahom do rodinného rozpočtu, keďže tieto položky môžu dosiahnuť výšku v súčte presahujúcu až 100 € (v prípade domácností/jednotlivcov odkázaných na dávky v hmotnej núdzi alebo životné minimum zásadná položka). Odporúča sa teda aktívne regulovať tieto poplatky v ceníkoch prevádzkovateľov distribučných sústav/sietí – buď zavedením špeciálnej zníženej sadzby pre odberateľov, ktorí naplnia definičné znaky ohrozenia energetickou chudobou, alebo ich úplným oslobodením od týchto poplatkov.

Konkrétne ide o nasledujúce poplatky, ktorých výšku u jednotlivých regionálnych prevádzkovateľov distribučných sústav/sietí zobrazuje Tabuľka 8.

Tabuľka 8: Výška poplatkov v prípade odpojenia / prerušenia dodávky u jednotlivých regionálnych prevádzkovateľov distribučných sústav/sietí

Poplatok vrátane DPH (€/ks)	Stredoslovenská distribučná, a.s.	Západoslovenská distribučná, a. s.	Východoslovenská distribučná, a.s.	SPP – distribúcia, a.s.
Prerušenie dodávky elektriny/plynu do OOM pre neplatenie	34,80	-	39,60	83,02
Opäťovné pripojenie po odpojení z dôvodu neplatenia	27,60	54,49	39,60	83,02
Opäťovná montáž meracieho zariadenia	48,00			

Zdroj: Cenníky Stredoslovenskej distribučnej, a.s., Západoslovenskej distribučnej, a.s., Východoslovenskej distribučnej, a.s. a SPP – distribúcia, a.s.

4.1.2 Opatrenia, ktorých realizácia je podmienená externými zdrojmi

Jedná sa o návrhy opatrení, ktoré primárne predstavujú zmenu sekundárnej legislatívy v oblasti regulácie (v závislosti na detailnom nastavení prípadne aj zmenu primárnej legislatívy), vyžadujú externé zdroje financovania, a z tohto dôvodu môže ich zavedenie vyžadovať dlhší čas.

4.1.2.1 Úprava vybraných tarifných položiek v rámci regulácie cien elektriny

Typ opatrenia: opatrenie regulačného charakteru

Možné zdroje financovania: štátny rozpočet, Environmentálny fond (ďalej ako „EF“)

Podobné opatrenie identifikované v analyzovaných krajinách: Nemecko (viď kapitola 5.1), ČR (viď kapitola 5.4)

Popis opatrenia:

Jednou z možností, ako znižovať riziko ohrozenia energetickou chudobou, ktorá je v kompetencii ÚRSO, je úprava konkrétnych tarifných položiek, ktorých výšku ÚRSO reguluje v rámci právomoci rozhodovať o cenovej regulácii v elektroenergetike. Zo zložiek koncovej ceny elektriny pre domácnosti, ktoré reguluje ÚRSO, okrem časti dodávky elektriny, upravuje vyhláška č. 18/2017 Z. z., ktorou sa ustanovuje cenová regulácia v elektroenergetike a niektoré podmienky vykonávania regulovaných činností v elektroenergetike (ďalej ako „**vyhláška o cenovej regulácii**“)

- ▶ TPS, ktorej súčasťou je tarifa za výkon činnosti OKTE,
- ▶ tarifu za systémové služby (ďalej ako „TSS“),
- ▶ tarifu za prístup do distribučnej sústavy a distribúciu elektriny.

Vzhľadom na aktuálny trend rastúcich cien elektriny na komoditných trhoch je možné očakávať pokles nákladov na podporu OZE. Z tohto dôvodu vzniká priestor na úpravu výšky TPS plošne pre všetky domácnosti, nielen pre kategóriu zraniteľných alebo energeticky chudobných odberateľov. Takéto opatrenie bude navyše z pohľadu implementácie a administrácie jednoduché. Zároveň, ÚRSO má skúsenosti s nastavovaním rôznych pásiem pre TPS (viď nižšie).

ZoR v teraz platnom a účinnom znení vymedzuje TPS v § 2 písm. o) ako pevnú cenu v eurách na jednotku množstva elektriny viažucu sa na technickú jednotku, ktorá zohľadňuje pomernú časť nákladov na výrobu elektriny z OZE, na výrobu elektriny vysoko účinnou kombinovanou výrobou elektriny a tepla (ďalej ako „KVET“), na výrobu elektriny z domáceho uhlia, na činnosti organizátora OKTE vrátane korekcie nákladov vynaložených na zúčtovanie podpory výroby elektriny z OZE a KVET. TPS teda slúži o. i. na financovanie podpory pre OZE, KVET a spaľovanie uhlia z Hornonitrianskych baní Prievidza v Elektrárnach Nováky. Jedná sa o jednu z najväčších položiek v koncovej cene elektriny. V zmysle § 2 písm. o) ZoR sa TPS uplatňuje na koncovú spotrebu elektriny.

ZoR ďalej v ustanovení § 10 písm. a) druhého bodu uvádza, že ÚRSO určuje aj tzv. individuálne sadzby TPS. Podľa ustanovenia § 12 ods. 7 ZoR potom platí, že ÚRSO určí individuálnu sadzbu TPS pre koncových odberateľov elektriny, ktorých

- ▶ spotreba elektriny je najmenej 1 GWh,

- ▶ kód podniku podľa štatistickej klasifikácie ekonomických činností²² je uvedený v zozname podľa § 40 ods. 1 písm. o) ZoR, teda stanovený vyhláškou o cenovej regulácii (viď nižšie),
- ▶ elektroenergetická náročnosť podniku je najmenej vo výške podľa § 40 ods. 1 písm. o) ZoR, teda stanovený vyhláškou o cenovej regulácii (viď nižšie).

Zároveň ÚRSO ohlásilo zámer upraviť súčasnú výšku TPS pre podnikateľov zavedením tzv. pásmovej TPS, pričom odberné miesta by sa mali rozdeliť na tri pásma podľa výšky spotreby nasledovne:

- ▶ 1. pásmo – odberné miesta s ročnou koncovou spotrebou elektriny do 1 GWh vrátane,
- ▶ 2. pásmo – odberné miesta s ročnou koncovou spotrebou elektriny do 100 GWh vrátane,
- ▶ 3. pásmo – odberné miesta s ročnou koncovou spotrebou elektriny nad 100 GWh.

Pásmová TPS sa má aplikovať formou troch sadziieb – pre každé pásmo sa stanoví samostatná sadzba aplikovaná na koncovú spotrebu elektriny na odberných miestach daného pásma. Jedná sa o opatrenie, ktoré vo svojej súčasnej podobe mieri na iné subjekty než na domácnosti, a síce na odberateľov z radu podnikateľov a priemyslu, s cieľom poskytnúť im úľavu z platieb za elektrinu. Podobný typ opatrenia by však bolo možné zaviesť aj pre kategóriu odberateľov v segmente domácností, a to nasledovne:

i. Zavedenie zníženej sadzby TPS pre kategóriu odberateľov, ktorí naplnia znaky ohrozenia energetickou chudobou, a to dvomi spôsobmi:

- a) nastavenie pásiem pre zľavu z TPS: čím menšia spotreba, tým väčšia zľava – týmto by sa opatrenie prepojilo so zámerom štátu podporovať energetickú efektívnosť; v prípade tohto variantu by malo nastavenie a počet pásiem vychádzať z detailnejšej analýzy vývoja spotreby energií domácností, ako možný príklad uvádzame nasledovné pásma:
 - do 1 MWh vrátane,
 - nad 1MWh do 3 MWh vrátane;
- b) zavedenie plošnej zľavy z TPS: jednalo by sa o úľavu z TPS plošne pre celú kategóriu odberateľov, ktorí naplnia znaky ohrozenia energetickou chudobou, bez rozlíšenia na jednotlivé pásma.

Výhodou oboch variantov tohto opatrenia je, že ide o adresné opatrenie, ktoré cieľi priamo na domácnosti postihnuté rizikom ohrozenia energetickej chudoby. Hlavnou nevýhodou tohto opatrenia, najmä variantu a), je na druhej strane vyššia administratívna náročnosť.

ii. Zavedenie zníženej sadzby TPS plošne pre všetkých odberateľov v kategórii domácnosti: toto opatrenie sleduje cieľ zníženia koncových cien energií pre všetkých odberateľov, pričom jeho hlavnou výhodou je pomerne jednoduchá administrácia a implementácia. Ďalej je možné tento variant upraviť tak, že sa znížená sadzba TPS bude aplikovať síce plošne pre všetkých odberateľov v kategórii domácností, ale iba na určitú časť objemu spotrebovanej elektriny (napr. 1–2 MWh/ rok).

Detailnejšie odporúčania k nastaveniu výšky novej úľavy budú závislé od ďalších premenných, o. i. od toho, ako sa zmení objem výšky financií vyplácaných na podporu OZE, a od nastavenia tarifných pásiem TPS pre odberateľov z kategórie podnikateľov, keďže to bude mať dopad na celkový objem vybraných finančných prostriedkov na TPS. V prípade voľby adresného opatrenia ovplyvní výšku novej úľavy aj samotný výber definície ohrozenia energetickou chudobou a následný počet odberateľov, ktorí budú podľa novej definície spĺňať znaky ohrozenia energetickou chudobou, a teda budú oprávnení získať takúto pomoc.

Svojou povahou sa obdobné formy opatrení uplatňujú aj v prípade ďalších európskych štátov, najmä v Nemecku, kde sa v súvislosti s opatreniami proti energetickej chudobe alebo na jej zmiernenie plánujú uplatniť opatrenia spočívajúce v znížení daní, odvodov a ďalších príplatkov účtovaných k cenám elektriny, pričom nemecká vláda sa rozhodla s účinnosťou od 1. júla 2022 zrušiť poplatok na podporu

²² Podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1893/2006 z 20. decembra 2006, ktorým sa zavádza štatistická klasifikácia ekonomických činností NACE Revision 2 a ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (EHS) č. 3037/90 a niektoré nariadenia ES o osobitných oblastiach štatistiky.

OZE (*EEG-Umlage*)²³, ktorý bol súčasťou vyúčtovania spotreby elektriny koncových odberateľov (pôvodný plán z marca roku 2022 hovoril najskôr len o znížení a to z 0,65 €/kWh na 0,37 €/kWh).

Úprava iných tarifných položiek (napr. TSS, tarifa za distribúciu), ktoré sú súčasťou koncovej ceny za elektrinu, sa neodporúča, nakoľko by to viedlo ku krížovým dotáciám medzi rôznymi kategóriami odberateľov a mohlo by mať diskriminačný charakter, čo vylučuje aj smernica (EÚ) 2019/944. Tieto iné tarifné položky slúžia na pokrytie nákladov na prevádzku systému a súčasne majú motivovať odberateľov k určitému spôsobu správania (napr. energetická efektívnosť), preto by nemali suplovať sociálny systém. Úprava TPS je odporúčaná aj vzhľadom na špecifický charakter tohto poplatku, ktorý v princípe naplňa znaky dane.

4.2 Opatrenia v kompetencií iných rezortov

Ohrozenie energetickou chudobou nie je možné eliminovať len zavedením opatrení v sektore energetiky. Túto skutočnosť podporuje aj analýza národných klimatických a energetických plánov jednotlivých ČŠ z roku 2020²⁴, podľa ktorej bolo najviac opatrení (17) adresovaných do oblasti príspevkov, dotácií a finančných schém na podporu renovácii budov a obydľí, ďalej do oblasti sociálnych a verejnoprospešných politík a stimulov (16), opatrení na zvyšovanie informovanosti odberateľov (11), opatrení proti odpájaniu (10), ale iba 8 do oblasti úpravy taríf, energetických šekov a znižovania cien energií. Súčasná situácia môže tento pomer zmeniť, z dlhodobého hľadiska sú však opatrenia zamerané na znižovanie energetickej náročnosti budov a obydľí kľúčové nielen z pohľadu znižovania rizika ohrozenia energetickou chudobou, ale rovnako aj z hľadiska podpory prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo a odklon od fosílnych palív v súlade s aktuálne nastavenými politikami na úrovni EÚ, čo bude v kontexte súčasnej situácie zrejme kritická priorita. Úspory spotreby energie okrem toho so sebou poniesú priame zníženie platieb domácností na dodávky energií aj pri vyšších jednotkových cenách.

Na tieto opatrenia je možné využiť aj dostupné financovanie z prostriedkov EÚ. Špeciálnu váhu a prínos môže mať vytváranie schém zameraných na zvyšovanie energetickej efektívnosti, nakoľko ľudia s nízkymi príjmami majú len malú kontrolu nad svojimi výdavkami na energiu, čo spôsobuje začarovaný kruh vysokých účtov za energiu, nedoplatkov a problémov so zdravím.

Príklady ďalších odporúčaných opatrení, ktoré vyžadujú zapojenie a spoluprácu ďalších orgánov štátnej správy a nespádajú priamo do kompetencie ÚRSO, sú uvedené nižšie.

4.2.1 Zvýhodnená cena za dodávky energií

Typ opatrenia: opatrenie regulačného a fiškálneho charakteru

Možné zdroje financovania: štátny rozpočet, EF

Podobné opatrenie identifikované v analyzovaných krajinách: Litva (viď kapitola 5.3)

Popis opatrenia:

Jedným z možných opatrení môže byť vytvorenie špeciálnej zvýhodnenej tarify za dodávky energií. V prípade elektriny bola vo februári 2022 uzavretá dohoda medzi MF SR, Ministerstvom hospodárstva Slovenskej republiky (ďalej ako „MH SR“) a Slovenskými elektrárňami, a.s., potvrdená (hoci právne nezáväzným) Memorandom o porozumení, ktorá zmrazila ceny silovej elektriny do konca roka 2024, a to na úrovni regulovanej ceny komodity pre domácnosti pre rok 2022, ktorá je 61,21 €/MWh bez dane z pridanej hodnoty (ďalej ako „DPH“). Ak by sa táto dohoda skutočne realizovala, nebolo by potrebné zavádzať dodatočné opatrenia na zníženie ceny elektriny, pretože v kontexte súčasného diania na trhoch s elektrinou je pre domácnosti (všeobecne, nie len pre odberateľov ohrozených energetickou chudobou) cena elektriny zafixovaná na 61,21 €/MWh bez DPH veľmi výhodná. Z tohto dôvodu je nižšie navrhované opatrenie zamerané na ceny za dodávku plynu, v prípade ktorého je v dôsledku

²³ Die Bundesregierung (2022). Stromkunden werden entlastet. Dostupné z <https://www.bundesregierung.de/breg-de/suche/eeg-umlage-faellt-weg-2011728>.

²⁴ Viola, C. (2020). Incentives and energy poverty in EU. Policy brief Dostupné z: <https://www.odysseemure.eu/publications/policy-brief/tackling-energy-poverty.html>.

vojenského konfliktu na Ukrajine vývoj ceny na trhoch ešte turbulentnejší než u elektriny. Obdobné opatrenie je prípadne možné zaviesť aj pre dodávky tepla.

V súčasnosti majú odberatelia plynu právo na cenovo regulovanú dodávku plynu. Opatrenie pre odberateľov ohrozených energetickou chudobou by preto mohlo spočívať v povinnosti dodávateľov ponúkať tejto skupine odberateľov plynu určitú zľavu z už regulovanej tarify. ÚRSO by mohol stanoviť zhodnú výšku zľavy v absolútnom vyjadrení pre všetkých dodávateľov ponúkajúcich dodávky plynu domácnostiam za regulovanú cenu alebo by ÚRSO stanovil „celoslovenskú“ cenu za dodávky plynu pre danú skupinu odberateľov plynu v domácnosti a dodávateľia by mali povinnosť poskytnúť im zľavu práve vo výške rozdielu regulovanej ceny stanovenej osobitne pre každého dodávateľa a ceny pre odberateľov ohrozených energetickou chudobou stanovenej ÚRSO. V každom prípade by takto vypočítaná či stanovená zvýhodnená tarifa bola transparentná – na rozdiel od situácie, kedy by dodávateľia mali povinnosť ponúkať vlastný sociálny produkt. Možnosťou by bolo obmedziť túto špeciálnu obchodnú tarifu len na vybranú distribučnú tarifu alebo, ako už ÚRSO zvažoval v súvislosti s opatreniami, ktoré by sa týkali ceny za dodávku elektriny, obmedziť špeciálnu tarifu len na určitý objem spotrebovaného plynu. Daná zvýhodnená tarifa za dodávku plynu by sa teda uplatňovala iba vo vzťahu ku konkrétne stanovenému objemu spotrebovaného plynu daným odberateľom, čo by nezaťažovalo v takej miere štátny rozpočet a súčasne by odberateľov motivovalo k úsporám a energetickej efektívnosti.

Spôsob, akým by sa takéto opatrenie dalo zaviesť do praxe, by si vyžadoval, aby odberateľ najskôr získal potvrdenie, že spadá do kategórie ohrozenia energetickou chudobou (aj vzhľadom na odporúčanú definíciu sa javí ako najvhodnejšia alternatíva, aby týmto boli poverené úrady práce, sociálnych vecí a rodiny) a následne požiadal svojho dodávateľa o špeciálnu tarifu. Ideálne by bolo toto opatrenie prepojiť s nižšie navrhovaným zavedením energetických poradcov (viď nižšie kapitolu 4.2.7), ktorí by mohli dotknutých odberateľov naviesť a zabezpečiť podporu pri žiadosti. Zároveň by žiadosť o túto tarifu mohla byť spojená s povinným energetickým auditom realizovaným práve energetickými poradcami, pričom poradca by mal za úlohu preveriť, aké ďalšie opatrenia je možné v konkrétnych prípadoch daných odberateľov aplikovať, aby sa znížili ich náklady na energie. V prípadoch, kedy by sa dali identifikovať konkrétne úsporné opatrenia, odberateľ by bol do kategórie oprávnených žiadať o špeciálnu tarifu zaradený iba na určité obdobie, do realizácie úsporných opatrení.

Ďalšou možnosťou je nastaviť opatrenie na dobu určitú, t. j. napríklad na rok, pričom po uplynutí tejto doby by odberateľ musel znovu preukázať splnenie podmienok pre priznanie tejto formy podpory.

V prípade kompenzácie dodávateľov na poskytnutie zľavy oproti regulovanej cene (ktorá má pokrývať ekonomicky oprávnené náklady, ekonomickú efektívnosť a primeraný zisk), sa odporúča, aby bola dodávateľom poskytnutá z verejných prostriedkov vo forme dotácie, a to práve vo výške zodpovedajúcej zľave, ktorú by dodávateľia boli povinní poskytovať. Také riešenie by bolo efektívnejšie a systémovo správnejšie, než aby náklady na zľavu pre odberateľov ohrozených energetickou chudobou boli zahrnuté v regulovaných nákladoch dodávateľa, keďže to by malo za následok zvýšenie (v prípade nevyváženého portfólia dodávateľa aj výrazne) regulovanej ceny pre odberateľov, ktorí nie sú ohrození energetickou chudobou, teda išlo by o krížovú dotáciu. Rovnako ako aj pri opatrení vyššie je vhodné pre tento účel zvážiť prostriedky EF.

Rizikom tohto opatrenia môže byť rozpor s návrhom smernice Európskeho parlamentu a Rady o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s obnoviteľnými plynmi a zemným plynom a s vodíkom²⁵ (ďalej ako „**návrh smernice o vnútornom trhu s plynom**“), ktorý EK predstavila 15. decembra 2021. Čl. 4 ods. 2 návrhu smernice o vnútornom trhu s plynom ukladá členským štátom povinnosť zabezpečiť ochranu energeticky chudobných a zraniteľných odberateľov v domácnosti inak než verejnými zásahmi do stanovovania cien dodávok plynu, napr. prostredníctvom sociálnej politiky. Tiež teraz platná smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/73/ES z 13. júla 2009 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh so zemným plynom, ktorou sa zrušuje smernica 2003/55/ES, v čl. 3 ods. 4 požaduje, aby sa problematika energetickej chudoby riešila napr. prostredníctvom národných energetických akčných

²⁵ Európska komisia (2021). Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s obnoviteľnými plynmi a zemným plynom a s vodíkom. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2f4f56d6-5d9d-11ec-9c6c-01aa75ed71a1.0016.01/DOC_1&format=PDF.

plánov a výhod v systémoch sociálneho zabezpečenia. Čl. 4 ods. 3 návrhu smernice o vnútornom trhu s plynom síce (obdobne ako čl. 5 ods. 3 smernice (EÚ) 2019/944 v prípade cien dodávok elektriny) umožňuje regulovať ceny dodávok plynu pre energeticky chudobných alebo zraniteľných odberateľov v domácnosti, musí však pre to byť splnený celý rad podmienok. Verejné zásahy do stanovovania cien dodávok zemného plynu o. i. nesmú presahovať rámec toho, čo je potrebné na dosiahnutie všeobecného hospodárskeho záujmu, musia byť jasne definované, transparentné, nediskriminačné, overiteľné, primerané a časovo obmedzené a nesmú účastníkom trhu spôsobovať dodatočné diskriminačné náklady. Na druhú stranu, ďalšie podmienky, ktoré sa podľa čl. ods. 7 návrhu smernice o vnútornom trhu s plynom uplatnia v prípade plošnej regulácie cien dodávok plynu pre domácnosti (a prípadne aj mikropodniky), ako napr. stanovenie ceny na úrovni prevyšujúcej náklady, nie je u regulácie cien pre odberateľov ohrozených energetickou chudobou, resp. energeticky chudobných nevyhnutné splniť.

4.2.2 Príspevok/dotácie na energie

Typ opatrenia: opatrenie fiškálneho charakteru (dotácia)

Možné zdroje financovania: štátny rozpočet, EF

Podobné opatrenie identifikované v analyzovaných krajinách: Nemecko (viď kapitola 5.1), Rakúsko (viď kapitola 5.2), Litva (viď kapitola 5.3), ČR (viď kapitola 5.4)

Popis opatrenia:

4.2.2.1 Príspevok poskytovaný dodávateľom elektriny a dodávateľom plynu

Predmetom návrhu je zavedenie nového príspevku alebo dotácie, ktorá by bola vyplácaná priamo dotknutým dodávateľom energií ako určitá forma kompenzácie nezaplatených účtov za energie odberateľov, ktorí naplňajú znaky ohrozenia energetickou chudobou. Táto dotačná platba by teda nebola poskytovaná samotným odberateľom, aby sa zabránilo akémukoľvek potencionálnemu zneužívaniu týchto finančných prostriedkov a bolo zaistené, že budú využité na úhradu dlhov spojených s dodávkou elektriny alebo plynu. Tento návrh bol súčasťou koncepcie predkladanej ÚRSO v roku 2020, v praxi však nebol zavedený a doposiaľ sa neuplatňuje.

Jednalo by sa teda o dotáciu, prostredníctvom ktorej štát pokryje časť dlhov odberateľov, ktorí spĺnia definíciu ohrozenia energetickou chudobou. Alternatívne by sa dalo uvažovať o odkupe pohľadávok od dodávateľov, aj keď v takom prípade by nebolo jasné, ktorý verejný subjekt by mohol také pohľadávky nadobúdať. V každom prípade by sa financovanie takéhoto opatrenia mohlo realizovať napr. z prostriedkov EF. Dodávateľ by odberateľovi odpustil časť dlhu, za čo by mu štát uhradil nepokryté náklady. Aby takéto opatrenie malo aj systémový charakter a aby sa zároveň zabránilo zneužívaniu takéhoto opatrenia, odporúča sa skombinovať ho s opatrením navrhnutým nižšie – zavedením systému predplateného odberu.

Alternatívne je po vzore ČR možné poskytnúť dodávateľom príspevok/dotáciu nie na úhradu už existujúcich dlhov odberateľov, ale na zníženie ich splatných preddavkových platieb alebo koncových vyúčtovaní za energie, a zvýšiť tak pravdepodobnosť, že účty odberateľov za energie budú zaplatené (bližšie viď kapitolu 5.4).

Pre zavedenie a určenie takéhoto príspevku sa vyžaduje diskusia na úrovni ÚRSO a ministerstiev (MH SR a MF SR) vzhľadom na to, že by išlo o financovanie zo štátneho rozpočtu. Takáto forma podpory sa však neodporúča z dôvodu vysokej administratívnej náročnosti. Zároveň opatrenia tohto charakteru nepodporujú širšie ciele energetickej efektívnosti stanovené na národnej úrovni, nakoľko nemotivujú k znižovaniu spotreby.

Opatrenie by dávalo zmysel v prípade, že sa aplikuje spoločne s povinným zavedením predplateného odberu elektriny pre kategórie odberateľov, ktorí spĺnia znaky ohrozenia energetickou chudobou a hrozia im problémy s uhrádzaním nákladov na energie.

4.2.2.2 Príspevok na spotrebované množstvo energie

Ďalšou možnosťou je zaviesť opatrenie v podobe podpory určitého objemu spotrebovanej energie. Podpora by mohla pokrývať spotrebu energie v rozptyle 1–2 MWh/ročne, pričom presná výška podpory by bola stanovená na základe objemu dostupných finančných zdrojov.

Opäť sa jedná skôr o opatrenie fiškálnej povahy, ktoré je svojou povahou určitou formou dotácie či verejnej podpory z prostriedkov štátneho rozpočtu. Na jeho stanovenie by sa vyžadovala diskusia a súčinnosť MH SR a MF SR. Takéto opatrenie si vyžaduje určiť zodpovedný orgán (zrejme vláda SR), ktorý by stanovoval objem prostriedkov štátneho rozpočtu použiteľný pre tento účel na daný kalendárny rok, samotnú dĺžku trvania podpory – môže ísť o krátkodobé opatrenie napr. na jeden rok, ale skôr sa odporúča vyčleniť prostriedky na niekoľko rokov dopredu, pričom ak sa aplikujú aj ďalšie opatrenia spojené so zvyšovaním energetickej efektívnosti, môže do budúcnosti počet odberateľov ohrozených energetickou chudobou klesnúť, čím sa zníži aj nárok na takúto formu podpory. Po vzore Nemecka sa navrhuje financovať takéto opatrenie z prostriedkov EF, ktorý má kontinuálny príjem z výnosov z emisných povoleniek.

Pri navrhnutom objeme spotrebovanej energie 1–2 MWh a priemernej spotrebe elektriny domácnosti na bežné používanie (bez vykurovania a ohrievania vody) cca. 2,4 MWh je najjednoduchším riešením vyplatenia navrhovanej podpory poskytnutie zľavy na odber elektriny v stanovenom objeme, nakoľko elektrinu odoberá každá domácnosť.

Opatrenie je vhodné zamerať priamo na konkrétne vymedzené skupiny odberateľov ohrozených energetickou chudobou, ktorým by sa zľava poukazovala po zdokladovaní splnenia podmienok zaradenia do kategórie ohrozených energetickou chudobou. Orgán zodpovedný za dokladovanie energetickej chudoby by mohol byť Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, samotné udelenie zľavy by následne realizoval dodávateľ energií, ktorým by bola kompenzácia následne vyplácaná zo strany štátu.

4.2.2.3 Paušálny príspevok na energie

Variantom opatrenia je tiež poskytnutie paušálneho príspevku na energie priamo domácnostiam ohrozeným energetickou chudobou, prípadne všetkým domácnostiam (potom by však išlo o plošné, populistické opatrenie neúmerne zaťažujúce verejné financie). Príspevok by mohol byť vyplatený jednorazovo alebo opakovane. Svojou povahou v každom prípade ide o nový typ sociálnej dávky. Paušálny príspevok na energie je rýchlym, avšak nesystémovým riešením, ako domácnostiam pomôcť s platením vysokých účtov za energie. Namiesto vytvárania nových typov sociálnych dávok by skôr mal byť revidovaný súčasný systém sociálneho zabezpečenia tak, aby bol funkčný aj v súčasnej situácii vysokých cien energií.

4.2.3 Zákaz prerušenia dodávok energií a odpojenia

Typ opatrenia: opatrenie legislatívneho charakteru

Možné zdroje financovania: financovanie sa nevyžaduje

Podobné opatrenie identifikované v analyzovaných krajinách: Nemecko (viď kapitola 5.1), Rakúsko (viď kapitola 5.2), Litva (viď kapitola 5.3)

Popis opatrenia:

Podľa § 31 ods. 1 písm. e) tretieho bodu a § 64 ods. 2 písm. g) ZoE v znení účinnom od 1. októbra 2022 platí pre prevádzkovateľa distribučnej sústavy a prevádzkovateľa distribučnej siete zákaz odpojenia tzv. závislých odberateľov v období od 1. novembra do 31. marca kalendárneho roka. Závislými odberateľmi sa pritom rozumejú odberatelia elektriny/plynu v domácnosti, ktorých životné funkcie sú závislé od odberu elektriny alebo ktorí sú ťažko zdravotne postihnutí a elektrinu/plyn využívajú na vykurovanie. Je teda možné rozšíriť túto definíciu aj o odberateľov ohrozených energetickou chudobou a neobmedzovať zákaz odpojenia len na určité obdobie, ale vziať ho na celý rok. Tiež by bolo vhodné zaviesť minimálnu výšku nedoplatku po splatnosti, od ktorej je vôbec možné k odpojeniu pristúpiť, ako tomu je napr. v Nemecku (viď kapitola 5.1).

Ďalšou možnosťou je zaviesť podobnú právnu úpravu (avšak pre inú skupinu odberateľov než zdravotne postihnutých, a to tých ohrozených energetickou chudobou) aj pre odvetvie teplárstva v § 26 zákona č. 657/2004 Z. z. o tepelnej energetike (vrátane úpravy alternatívnych opatrení k predchádzaniu prerušenia dodávok tepla), t. j. aplikovať zákaz prerušenia dodávok tepla pre vybrané kategórie domácností v zimných mesiacoch, aj keď sa dostanú do omeškania s platením zálohových platieb alebo faktúr. Navyše je možné rozšíriť súčasný zákaz odpojenia odberateľov elektriny/plynu v domácnosti, ktorých životné funkcie sú závislé od odberu elektriny alebo ktorí sú ťažko zdravotne

postihnúť a elektrinu/plyn využívajú na vykurovanie, počas vykurovacej sezóny aj na odberateľov ohrozených energetickou chudobou a neobmedzovať tento zákaz len na určitú časť roka.

Nevýhodou tohto opatrenia je, že odberateľov nezbavuje povinnosti uhradiť dlžné platby a prerušenie dodávok energií môže nastať ihneď po skončení chráneného obdobia. Z dlhodobého hľadiska teda možno konštatovať, že sa nejedná o systémové a dlhodobé riešenie, skôr o presúvanie problému v čase. Opatrenie vyžaduje spoluprácu s MH SR pre zmenu primárnej legislatívy.

4.2.4 Zavedenie povinnosti ponúkať predplatený odber elektriny

Typ opatrenia: opatrenie legislatívneho charakteru

Možné zdroje financovania: financovanie sa nevyžaduje

Podobné opatrenie identifikované v analyzovaných krajinách: Nemecko (viď kapitola 5.1), Rakúsko (viď kapitola 5.2)

Popis opatrenia:

Uvedené riešenie je aktuálne aplikované spoločnosťou Východoslovenská distribučná, a.s. vo vybraných oblastiach na východnom Slovensku, pričom je založené na kreditnom systéme a využívaní IMS. Riešenie zároveň prepája viacero aktérov, nakoľko zapája aj spoluprácu miest a obcí. Dôležitá je spolupráca s prevádzkovateľmi distribučných sústav a dodávateľmi, roll-out IMS a vytvorenie IT systému, ktorý dokáže manažovať predplatenie elektriny a pri vyčerpaní kreditu vypnúť elektromer, kým sa kredit neobnoví. V rámci kompetencií ÚRSO je možné zvážiť zavedenie povinnosti dodávateľov ponúkať predplatený odber elektriny povinne v rámci celého Slovenska domácnostiam, ktorým hrozí v dôsledku neplatenia odpojenie. Na nákup predplateného kreditu elektriny by sa mohla použiť časť príspevku na bývanie, ktorý sa vypláca ako pomoc v hmotnej núdzi. Dodávateľia elektriny by boli povinní ponúkať domácnostiam, ktoré spĺňajú definíciu ohrozenia energetickou chudobou a hrozilo by im odpojenie, možnosť preplatiť si dodávku elektriny vopred. Výhodou takéhoto systému do budúcnosti by bolo, že na daný kredit môžu ohrozeným domácnostiam prispieť aj rôzne nadácie pôsobiace vo sfére sociálnych služieb, prípadne iní darcovia. V prípade, že dodávateľ eviduje u danej domácnosti nedoplatky, časť kreditu by sa využívala na splácanie tohto dlhu. Využitím IMS by nedochádzalo k odpájaniu odberateľov, ale iba k vypínaniu elektromera na diaľku po vyčerpaní predplateného kreditu. Zároveň, keďže by takéto opatrenie malo viesť aj k znižovaniu počtu neplatičov, bolo by v kombinácii s týmto opatrením vhodné, aby ÚRSO cielene monitoroval všeobecné obchodné podmienky dodávateľov, či neobsahujú právo dodávateľa neuzavrieť zmluvu nielen s pôvodným dlžníkom, ale rovnako aj s blízkymi osobami dlžníka, ak sa jedná o to isté odberné miesto. Také ustanovenie neprímeraným spôsobom sťažuje či priamo znemožňuje výkon práv odberateľa elektriny v domácnosti, a preto je porušením § 34 ods. 2 písm. f) tretieho bodu ZoE a ÚRSO môže postupovať v súlade s § 34 ods. 4 ZoE.

Tabuľka 9: Ako dlho vydrží predplatné vo výške 5 €

Spotrebič	Ako dlho vydrží predplatné 5 €	Za akých podmienok
Chladnička s mrazničkou A+	40 dní	0,7 kWh/deň
Stará chladnička triedy C	10 dní	3,0 kWh/deň
Rýchlovarná kanvica 2 000W	15 dní	1 hodina denne
Práčka A+ 5kg	35 praní	0,894 kWh/cykus
Mikrovlnná rúra	40 hodín používania	700 W
Žehlička	15 hodín používania	2000 W
Sušička prádla B	5 sušenie	4,7 kWh/cykus
Nabíjačka na telefón	3 675 nabití	4 W
Svietenie	20 dní	3izbový byt
Práca s počítačom pri lampe	195 hodín používania	150 W
Televízor	100 hodín používania	300 W
Elektrický radiátor	15 hodín používania	2200 W
Nižší štandard domácnosti	5 dní	2200 kWh/rok
Chudobná domácnosť 3izb. byt	14 dní	700 kWh/rok

Zdroj: Denník N a prepočet EY.

4.2.5 Zvyšovanie energetickej efektívnosti obydľí

Typ opatrenia: opatrenie sociálneho a fiškálneho charakteru

Možné zdroje financovania: európske štrukturálne a investičné fondy, iné prostriedky EÚ, Plán obnovy a odolnosti SR, štátny rozpočet

Podobné opatrenie identifikované v analyzovaných krajinách: Nemecko (viď kapitola 5.1), Rakúsko (viď kapitola 5.2), Litva (viď kapitola 5.3), ČR (viď kapitola 5.4)

Popis opatrenia:

Medzi najefektívnejšie opatrenia sa z dlhodobého hľadiska radia schémy pre podporu rekonštrukcie a zvyšovanie energetickej efektívnosti. Riziko ohrozenia energetickou chudobou ako také vzniká síce kombináciou nízkych príjmov a vysokých nákladov na energiu, za tými sa však častokrát skrýva vysoká energetická náročnosť obydľí. Preto opatrenia typu rôznych sociálnych taríf a príspevkov na energiu nie sú nevyhnutne systémové riešenie problému rizika ohrozenia energetickou chudobou a o.i. majú negatívny dopad na štátny rozpočet. Na Slovensku sú približne 2/3 rodinných domov stále v pôvodnom stave a potrebujú obnovu. Asi 250 000 (až 1/4) domácností v rodinných domoch vykuruje tuhým palivom, pričom najhoršia situácia s vykurovaním tuhými palivami sa týka približne 63 000 domácností v rodinných domoch v okresoch s nízkymi príjmami na juhu a severe stredného Slovenska ako aj na východnom Slovensku.

Zvyšovanie energetickej efektívnosti obydľí a programy na rekonštrukcie domov sú jedným z najčastejších opatrení v krajinách naprieč EÚ. Ako príklad efektívneho financovania energetickej efektívnosti bytových domov môže poslúžiť Litva, ktorá strategicky využíva verejné financie na technickú pomoc a vytvorenie finančných stimulov, pričom do financovania je významne zapojený súkromný sektor. Na prípade Litvy možno vidieť, že synergia medzi viacerými schémami môže viesť k redistribúcii týchto prostriedkov nízkopríjmovým skupinám tak, aby verejné zdroje boli len v úlohe katalyzátora a boli na samotné financovanie použité len ako posledná možnosť, za jasných, vopred známych, podmienok.

Ako zdroj verejných financií pre plnenie prípadných povinných schém energetickej efektívnosti je možné využiť aktuálne dostupné zdroje EÚ (eurofondy, Plán obnovy a odolnosti SR). Rámec pre poskytovanie dotácií o. i. na odstraňovanie systémových porúch bytových domov na národnej úrovni upravuje zákon č. 443/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní (v gescii Ministerstva dopravy a výstavby Slovenskej republiky), najmä pokiaľ ide o zatepľovanie a rekonštrukcie lodžií, balkónov, schodiskových priestorov a pod. Zákon č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania potom upravuje poskytovanie podpory z prostriedkov fondu, a to o. i. na účely obnovy bytovej budovy odstránením systémovej poruchy bytového domu podľa zákona č. 443/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní alebo stavebnými úpravami existujúceho bytového domu alebo jeho samostatne užíwanej časti alebo rodinného domu, ktorými sa vykonáva zásah do tepelnej ochrany zateplením obvodového plášťa, strešného plášťa a výmenou pôvodných otvorových výplní bytového domu alebo rodinného domu (zateplenie bytovej budovy).

Zapojenie súkromného sektora možno podporiť napr. poskytovaním štátnej záruky na úvery s účelovým plnením v oblasti energetickej efektívnosti alebo motiváciou (napr. formou daňového zvýhodnenia) bank k ponúkaniu nižších úrokových sadzieb na financovanie opatrení na zvýšenie energetickej efektívnosti (príp. obecné opatrení s pozitívnym dopadom na životné prostredie). Ohrozenie energetickou chudobou je súčasne nevyhnutné riešiť v úzkom prepojení so sociálnymi politikami a politikami na zvyšovanie energetickej efektívnosti. Tým sa zároveň zabezpečí plnenie národných cieľov v oblasti energeticko-klimatických politík. Do prípravy tohto opatrenia by mali byť zapojené rezorty hospodárstva a životného prostredia ideálne v spolupráci so SIEA.

4.2.6 Alternatívne opatrenia k odpájaniu

Typ opatrenia: opatrenie legislatívneho charakteru

Možné zdroje financovania: financovanie sa nevyžaduje

Podobné opatrenie identifikované v analyzovaných krajinách: Nemecko (viď kapitola 5.1), Rakúsko (viď kapitola 5.2)

Popis opatrenia:

Podľa § 17 ods. 20 ZoE v znení účinnom od 1. októbra 2022 bude mať odberateľ elektriny v domácnosti a odberateľ plynu v domácnosti právo na poskytnutie informácií o alternatívnych opatreniach k predchádzaniu odpojenia z dôvodu neplnenia zmluvných povinností odberateľa elektriny v domácnosti alebo odberateľa plynu v domácnosti, a to v dostatočnom predstihu pred plánovaným odpojením. Alternatívne opatrenia zahŕňajú aspoň informácie o tom, či dodávateľ elektriny alebo dodávateľ plynu umožňuje odberateľovi elektriny v domácnosti alebo odberateľovi plynu v domácnosti pred odpojením dohodnúť plnenie dlžných platieb v splátkach, informácie o podmienkach takého plnenia v splátkach a odkaz na webové sídlo ÚRSO s informáciami o súvisiacich právach odberateľa elektriny v domácnosti a odberateľa plynu v domácnosti. Obdobná úprava by mohla byť zavedená prostredníctvom novelizácie príslušnej primárnej legislatívy aj pre odvetvie teplárenstva, ktoré spadá do kompetencie MH SR.

4.2.7 Sieť energetických poradcov a poradné centrá (*one-stop shop*)

Typ opatrenia: opatrenie sociálneho a fiškálneho charakteru

Možné zdroje financovania: štátny rozpočet, EF, európske štrukturálne a investičné fondy

Podobné opatrenie identifikované v analyzovaných krajinách: Nemecko (viď kapitola 5.1), Rakúsko (viď kapitola 5.2), Španielsko (viď nižšie)

Popis opatrenia:

Toto opatrenie vychádza z podobných prístupov v zahraničí (viď. napr. Nemecko alebo, v modifikovanej forme, aj Rakúsko, Belgicko, Francúzsko alebo Slovinsko), kde je bezplatné energetické poradenstvo veľmi často využívaným nástrojom boja proti riziku ohrozenia energetickou chudobou. Cieľom tohto opatrenia je poskytovať odberateľom ohrozeným energetickou chudobou bezplatné poradenstvo a pomoc pri optimálnom výbere sadzieb podľa výšky ročnej spotreby energií ako aj pri nastavení prípadných splátok podľa ich finančnej situácie. Odporúča sa preto podporiť zavedenie a vzdelanie špeciálne vyškolených energetických poradcov za účelom aktívneho poskytovania relevantných informácií domácnostiam s nízkymi príjmami a poskytovanie ďalších odborných služieb v oblasti energetických úspor.

Systém energetických poradcov a poradenských centier je dôležitým prvkom v celkovom nastavení systému opatrení proti energetickej chudobe, najmä ak budú na financovanie vybraných opatrení, ako sú napríklad investície do zvyšovania energetickej efektívnosti obydľí, vyčlenené prostriedky z programov EÚ. Jedným z dôvodov je, že domácnosti postihnuté chudobou nepatria medzi typických žiadateľov, ktorý sa zapájajú do dopytovo orientovaných výziev, akými často výzvy na financovanie z európskych zdrojov sú.

Systém energetických poradcov a vznik poradných centier na Slovensku by mohol byť zavedený pod správou SIEA v spolupráci s úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny. Energetickými poradcami sa môžu stať napríklad uchádzači o zamestnanie z úradov práce, ktorí absolvujú určené školenia/rekvalifikácie od SIEA, alebo priamo zamestnanci SIEA, ktorí by boli alokovaní na jednotlivé úrady práce. Náklady na zriadenie siete energetických poradcov by sa odvíjali od

- ▶ určenia výšky mzdy na danú pozíciu (odhadovaná hrubá mzda vo výške 1 500–2 000 €/mes. v závislosti od regiónu) a
- ▶ ich počtu – navrhovaná alokácia minimálne 1–2 energetickí poradcovia na okres, pri počte okresov 79.

Pri aplikácii mesačnej hrubej mzdy vo výške 1 500 €, ktorá predstavuje reálny náklad vo výške približne 2 028 €/mesačne na strane zamestnávateľa a pri počte 160 poradcov na celé Slovensko, ročné mzdové náklady na energetických poradcov predstavujú 324 480 €. K tejto sume bude potrebné pripočítať možné náklady na školenia, operatívne náklady na výjazdy k zákazníkom ako aj prevádzku poradenských centier (ak by boli zriaďované mimo priestorov úradov práce, sociálnych vecí a rodiny).

Služby energetického poradcu a poradných centier by boli určené najmä pre domácnosti spadajúce do stavu ohrozenia energetickou chudobou a poskytované bezplatne. O bezplatnú konzultáciu by si dotknutí odberatelia požiadali sami alebo v prípade odberateľov, ktorí sa dostanú do omeškania s úhradou platieb za energie, by ich dodávateľia energií priamo pri riešení nedoplatkov povinne nasmerovali na energetického poradcu, ktorý im pomôže pri optimálnom výbere sadzieb podľa ročnej spotreby energií ako aj pri nastavení splátok podľa finančnej situácie, poskytne poradenstvo

a konzultácie v oblasti zvyšovania energetickej efektívnosti a možných dostupných dotačných programov zameraných na energetickú efektívnosť. Poradenstvo by sa rovnako mohlo zameriavať na vysvetlenie skladby faktúr za energie a celkové možnosti šetrenia energií.

Služba energetického poradenstva by mala byť dostupná aj pre ostatných odberateľov, pre ktorých môže byť teoreticky spoplatnená. Odporúča sa však, v kontexte podporovania cieľov energetickej efektívnosti, aby bola služba dostupná pre všetkých odberateľov bezplatne (podobný systém funguje napríklad aj vo Francúzsku, kde existuje cez 200 kancelárií takýchto poradcov).

Systém energetických poradcov a poradných centier je možné financovať zo zdrojov EF – tu môže ako príklad poslúžiť Nemecko, ktoré založilo ešte v roku 2010 špeciálny fond financovaný primárne z výnosov z obchodovania s emisnými povolenkami (bližšie viď kapitolu 5.1.2). Pri zavádzaní tohto opatrenia sa odporúča spolupráca rezortu práce, sociálnych vecí a rodiny spolu s rezortom hospodárstva, financií a SIEA.

Príkladom v tejto oblasti môže byť aj Španielsko²⁶, ktoré aplikovalo systém energetických poradcov v regióne Barcelony. Systém bol založený na spolupráci energetických expertov s terénnymi sociálnymi pracovníkmi (prípadne psychológmi), ktorí navštevovali domácnosti zasiahnuté energetickou chudobou s cieľom znížiť ich výdavky na energie (elektrina, plyn, voda) a zvýšiť kvalitu života. V roku 2021 zrealizovali takmer 1 200 energetických auditov, ktoré sa zameriavali na zvýšenie energetickej účinnosti obydľí, znižovanie výdavkov na energie a vzdelávanie domácností v oblasti spotrebiteľského správania a efektívnejšieho využívania energií. Zásahy vykonávali miestne firmy, na základe zmluvy s regionálnym úradom Barcelony. Ten koordinoval a financoval všetky aspekty programu. Podľa následne vykonaného prieskumu až 90 % príjemcov považovalo prijatú pomoc za veľmi užitočnú. Program pozostával z 2 návštev, ktoré zahŕňali zber údajov o sociálnom zázemí príjemcov, domácnosti, energetické hodnotenie a inštaláciu základných prvkov energetickej účinnosti. Návštevy poskytovali personalizované poradenstvo pre efektívnu spotrebu a poradenstvo pri úprave zmlúv tak, aby sa zabezpečilo, že zmluvné služby budú zodpovedať ich skutočným potrebám a znížia sa tak ich náklady na energie. Pre ilustráciu nákladov na samotný program, s rozpočtom približne 500 000 EUR dokázal osloviť 5 000 ľudí prostredníctvom návštev, vykonať približne 2 000 optimalizácií zmlúv o dodávkach energií, znížiť náklady na ich účty za energie o 19 %, ušetriť takmer 225 EUR/rok pre domácnosť na účtoch za elektrinu a bezplatne nastaviť takmer 23 000 prvkov energetickej účinnosti.

Ide o príklad dobrej praxe a spolupráce na medzirezortnej úrovni, so zapojením regionálnych autorít, expertov v oblasti energetiky, sociálnej sféry a biznisu.

4.2.8 Dlhodobá informačná kampaň zameraná na energetickú efektívnosť

Typ opatrenia: opatrenie fiškálneho charakteru

Možné zdroje financovania: prostriedky EÚ, štátny rozpočet

Podobné opatrenie identifikované v analyzovaných krajinách: N/A

Popis opatrenia:

Ako kľúčové opatrenie nielen v boji s energetickou chudobou, ale v širšom kontexte klimatických zmien, sa výrazne odporúča príprava a realizácia celonárodných informačných kampaní na vzdelávanie spotrebiteľov (na úrovni domácností ale aj firiem a priemyslu) zameraných na energetickú efektívnosť a šetrenie energií a vody. Na Slovensku sú najčastejšie riešené práve ceny energií a dostatočný prístup k energiám, chýba ale pravidelné informovanie o možnostiach, ako šetriť energie a aký dopad má vysoká spotreba energií na životné prostredie a kvalitu života.

Program takejto informačnej kampane je vhodné koordinovať na úrovni Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky (ďalej ako „MŽP SR“) spolu s využitím odborníkov zo SIEA a so zapojením mimovládnych organizácií, ktoré sa venujú témam ochrany životného prostredia, dodávateľov energií a samospráv, aby sa informácie dostali čo najbližšie k občanom.

Kampaň by mala byť rozdelená do viacerých etáp, so zameraním odporúčaní podľa jednotlivých ročných období a na rôzne druhy spotreby energií, aktivity a sektory (domácnosti, malé a stredné podniky atď.). V rámci kampane je vhodné poukázať na to, ako vojna a konflikty vplyvajú na ceny

²⁶ Energy Advisory Poverty Hub (2021). Tackling energy poverty through local actions - Inspiring cases from across Europe. Dostupné z: [EPAH_inspiring_cases_from_across_Europe_report_0.pdf \(europa.eu\)](https://epah.europa.eu/inspiring-cases-from-across-europe-report-0.pdf)

energií v rámci Európy, ale je potrebné, aby obsahovala konkrétne kroky, ktoré môžu jednotlivci a firmy podniknúť. Hlavné oblasti zamerania kampane môžu byť napríklad:

- ▶ vykurovanie,
- ▶ elektrické spotrebiče,
- ▶ spotreba vody,
- ▶ doprava.

Pre dostatočne široké zacielenie sa odporúča kombinácia viacerých typov médií – televízia, rozhlas, sociálne siete, printové médiá (vrátane lokálnych a regionálnych médií).

Dôležité je, aby komunikačná kampaň nebola zameraná negatívne, tzn., aby sa nezdôrazňovali len negatívne dopady zmeny klímy a potreba dekarbonizácie, nakoľko aj z výsledkov rôznych podporných programov napríklad v Litve vyplynulo, že znižovanie emisií alebo zvyšovanie kvality ovzdušia nie sú primárne a dostatočné dôvody pre zapojenie domácností do podporných programov. Príklad Litvy zdôrazňuje potrebu využívať ako argumenty a motivačné faktory skôr dosiahnutie zlepšenia hygienických podmienok v interiéri, estetické výhody, zvýšenú zvukovú a tepelnú izoláciu, schopnosť riadiť si vykurovanie, ako aj zvýšenie hodnoty bytu a zníženie nákladov za opravy v byte, zníženie účtov za kúrenie a energie celkovo, či predĺženie životnosti budovy o približne 20 rokov²⁷.

Na financovanie takejto informačnej kampane sa môžu využiť prostriedky v rámci nového programového obdobia 2022–2027 európskych štrukturálnych a investičných fondov, rovnako je možné vytvoriť projekt a požiadať o financovanie v rámci výzvy Klimatická správa a informácie pod programom LIFE (viď podkapitulu 4.2.11). Na zváženie je tiež možnosť čiastočnej podpory takehoto opatrenia z Plánu obnovy a odolnosti SR, v rámci komponentu č. 5 – Adaptácia na zmenu klímy, kde je na investície alokovaných 159 mil. €.

Odhadované náklady na takéto opatrenie závisia od dĺžky trvania a rozsahu informačnej kampane. Pre porovnanie a ako príklad možno uviesť zámer na národnú informačnú kampaň na propagáciu produktov sladkovodnej akvakultúry, ktorý pripravovalo Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky v roku 2018 v rámci operačného programu Rybné hospodárstvo 2014–2020, kde na polročnú informačnú kampaň na národnej úrovni bolo vyčlenených 882 000 €²⁸. Opatrenie vyžaduje spoluprácu rezortu životného prostredia s rezortom hospodárstva (príp. financií v závislosti od potreby financovania) spolu s externými partnermi v oblasti komunikácie a taktiež sa odporúča spolupráca na regionálnej úrovni pre vyššiu efektívnosť kampane.

4.2.9 Úprava výšky životného minima

Typ opatrenia: opatrenie sociálneho a fiškálneho charakteru

Možné zdroje financovania: štátny rozpočet

Podobné opatrenie identifikované v analyzovaných krajinách: Nemecko (viď kapitola 5.1), ČR (viď kapitola 5.4)

Popis opatrenia:

Odporúča sa prehodnotiť systém určovania výšky životného minima tak, aby toto zohľadňovalo reálne minimálne nevyhnutné výdavky domácností na zabezpečenie základných ľudských potrieb, keďže výška životného minima ovplyvňuje veličiny v oblasti dane z príjmov, rodičovského príspevku, prídavkov na dieťa ako aj ďalšie veličiny a po novom by na životné minimum mohla byť naviazaná práve aj definícia ohrozenia energetickou chudobou. Ako uvádza Rada pre rozpočtovú zodpovednosť vo svojej

²⁷ Vargová Čákovská, P. (2021). Štúdia Komplexná obnova budov, obnoviteľné zdroje a samovýroba energie ako riešenia energetickej chudoby na Slovensku.

²⁸ Partnerská dohoda (2018). Zámer národného projektu č. 3 Národná informačná a propagačná kampaň na propagáciu produktov sladkovodnej akvakultúry. Dostupné z: https://www.partnerskadohoda.gov.sk/data/files/2814_oprh_2018_03_26_narodna-informacna-a-propagacna-kampan-na-propagaciu-produktov-sladkovodnej-akvakultury.pdf.

Správe o vývoji sociálneho systému Slovenska z mája 2022²⁹, výška životného minima musí byť pravidelne prehodnocovaná, ak má životné minimum fungovať ako efektívny prvok sociálnej politiky. Zároveň Rada pre rozpočtovú zodpovednosť upozorňuje, že na Slovensku nebolo životné minimum prehodnotené od roku 1998, pričom jeho výška je iba pravidelne valorizovaná – samotný mechanizmus valorizácie bol nastavený ešte v roku 2001. Rovnako aj ďalší odborníci (napr. Z. Kusá v rozhovore pre Denník N)³⁰ upozorňujú na skutočnosť, že aktuálna výška a systém úpravy výšky životného minima nezodpovedá rastu nákladov v ekonomike, a tým prestáva plniť svoj základný cieľ.

Nevyhnutné je aj prehodnotenie a aktualizácia nastavenia výšky sociálnych dávok, konkrétne príspevku na bývanie podľa § 14 zákona o pomoci v hmotnej núdzi ako systémovú a dlhodobú formu podpory namiesto rôznych jednorazových príspevkov. K tejto téme sa dlhodobo vyjadruje súčasná prezidentka SR Zuzana Čaputová, ktorá navrhuje zriadiť opakovanú adresnú dávku, ktorá by bola vypočítavaná v závislosti od počtu členov domácnosti, výšky príjmov a nákladov na bývanie. Príspevok na bývanie by tak zaistil dôstojné bývanie aj nízkopríjmovým rodinám.

4.2.10 Zníženie DPH

Typ opatrenia: opatrenie fiškálneho charakteru

Možné zdroje financovania: štátny rozpočet

Podobné opatrenie identifikované v analyzovaných krajinách: Rakúsko (viď kapitola 5.2), Litva (viď kapitola 5.3)

Popis opatrenia:

Ďalšou, relatívne jednoduchou a efektívnou možnosťou, ako odberateľom ohrozeným energetickou chudobou, príp. všetkým odberateľom v domácnostiach znížiť účty za energie, je zníženie sadzby DPH na dodávky energií. V súčasnej dobe platí na Slovensku podľa § 27 zákona č. 22/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty základná sadzba DPH vo výške 20 % (tá sa uplatňuje aj na dodávku energií koncovým odberateľom) a jedna znížená sadzba vo výške 10 % (tá sa uplatňuje napr. na potraviny, lieky, knihy a pod.).

DPH je daňou harmonizovanou vo všetkých členských štátoch, upravuje ju smernica Rady 2006/112/ES z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty (ďalej ako „**smernica o DPH**“). Smernica o DPH bola viackrát novelizovaná, poslednýkrát v júnu 2022 a predtým v apríli 2022. Podľa teraz platného znenia smernice o DPH sa všeobecne aplikuje

- ▶ základná (štandardná) sadzba, ktorá nesmie byť nižšia ako 15 % (čl. 97),
- ▶ najviac dve znížené sadzby, ktoré nesmú byť nižšie ako 5 % a uplatňujú sa len na dodania tovaru a poskytnutia služieb uvedené v prílohe III k smernici o DPH (čl. 98 ods. 1), a
- ▶ okrem toho môžu ČŠ maximálne u siedmich vybraných bodoch uvedených v prílohe III k smernici o DPH (potraviny, rozvod vody, farmaceutické výrobky, zdravotnícke vybavenie, preprava osôb, dodanie kníh, novín a periodík a dodanie a inštalácia solárnych panelov na súkromných obydlíach, bytových domoch a verejných budovách) uplatňovať zníženú sadzbu nižšiu ako 5 % a oslobodenie od dane s možnosťou odpočítania DPH zaplatenej na predchádzajúcom stupni na dodania tovaru a poskytnutia služieb (čl. 98 ods. 2).

Medzi bodmi uvedenými v prílohe III k smernici o DPH je po novom zaradené dodanie elektriny, diaľkového vykurovania a diaľkového chladenia a bioplynu vyrobeného zo surovín uvedených v časti A prílohy IX k smernici Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/2001 z 11. decembra 2018 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov a až do 1. januára 2030 tiež dodanie zemného plynu a dreva používaného ako palivové drevo. U dodávky elektriny, diaľkového vykurovania/chladenia a plynu teda síce nie je možné úplné oslobodenie od DPH (nejde o jeden z bodov podľa čl. 98 ods. 2 smernice o DPH), je však možné aplikovať zníženú sadzbu, ak nebude nižšia ako 5 %. S ohľadom na to, že

²⁹ Rada pre rozpočtovú zodpovednosť (2022). Správa o vývoji sociálneho systému Slovenska. Dostupné z: <https://www.rrz.sk/sprava-o-vyvoji-socialneho-systemu-welfare-report/>.

³⁰ Kollárová, Z. (2022). Z. Kusá: Zo životného minima sa nedá žiť. Dávky v hmotnej núdzi sú pod jeho úrovňou, to je nebezpečné. *Denník N*. Dostupné z: https://e.dennikn.sk/2837173/zo-zivotneho-minima-sa-neda-zit-davky-v-hmotnej-nudzi-su-pod-jeho-urovnou-to-je-nebezpecne-hovori-sociologicka-zuzana-kusa/?ref=list&_ga=2.102126531.317608867.1654499183-1390437979.1623742369.

Slovensko teraz uplatňuje len jednu zníženú sadzbu DPH vo výške 10 %, možné by tak bolo zavedenie druhej zníženej sadzby DPH vo výške 5 %, ktorá by sa uplatnila práve na dodávky energií pre zvolenú skupinu odberateľov. Odhad finančných dopadov takého opatrenia na štátny rozpočet v prípade zníženia DPH na dodávky elektriny pre domácnosti uvádza Tabuľka 10 nižšie.

Tabuľka 10: Modelovanie finančného dopadu zníženia DPH (elektrina pre domácnosti) podľa údajov z roku 2020

Kategória	Hodnota v roku 2020
Spotreba domácností	29 328* GWh
Jednotková cena VT bez DPH	0,124** €/kWh
Celková cena bez DPH	1 015 657 971,13 €
Počet odberných miest domácností	~ 2 365 438,095***
Mesačná platba bez DPH	5,682** €/mesiac
Celková cena bez DPH	161 285 031,09 €
DPH vo výške 20 %	235 388 600,44 €
DPH vo výške 5 %	58 847 150,11 €
Zníženie DPH na dodávky elektriny domácnostiam na 5 % by znamenalo zníženie príjmov štátneho rozpočtu o približne 176 541 450,33 €.	

* Výpočet na základe údajov z Výročnej správy ÚRSO za rok 2020.

** Hodnoty vychádzajú z aritmetického priemeru cien štandardného produktu z cenníkov spoločností Východoslovenská energetika a.s., Západoslovenská energetika, a. s. a Stredoslovenská energetika, a. s. pre domácnosti kategórie DD2 platných pre rok 2020.

*** Výpočet na základe údajov z výročnej správy ÚRSO a Súhrnného vyhodnotenia štandardov kvality dodávky elektriny spoločností Východoslovenská energetika a.s..

Zdroj: Cenníky spoločností Východoslovenská energetika a.s., Západoslovenská energetika, a. s. a Stredoslovenská energetika, a. s.; Výročná správa ÚRSO za rok 2020; Súhrnné vyhodnotenie štandardov kvality dodávky elektriny spoločností Východoslovenská energetika a.s.

Okrem zníženia DPH na dodávky energií možno tiež využiť možnosti:

- ▶ oslobodiť od DPH dodanie a inštaláciu solárnych panelov na súkromných obydliach, bytových domoch a verejných a iných budovách používaných na činnosti vo verejnom záujme a v ich blízkosti alebo neobmedzene znížiť DPH (čl. 98 ods. 2 v spojení s bodom 10c prílohy III k smernici o DPH),
- ▶ znížiť DPH až na 5 % na dodanie a inštaláciu vysoko účinných nízkoemisných vykurovacích systémov (čl. 98 ods. 1 v spojení s bodom 22 prílohy III k smernici o DPH).

Tieto opatrenia je možné aplikovať plošne na všetkých odberateľov v domácnostiach, keďže okruh dodávateľov uvedených technológií je (na rozdiel od dodávateľov energií) široký a obmedzenie na odberateľov ohrozených energetickou chudobou by bolo administratívne komplikované.

4.2.11 Prvky pre motiváciu a kontrolu aplikácie vybraných opatrení

V rámci podpory domácností, ktoré spadnú pod definíciu ohrozenia energetickou chudobou, netreba opomenúť motivačné a kontrolné mechanizmy aplikovaných opatrení. Jednak z pohľadu sledovania účinnosti zavedených opatrení v konkrétnych prípadoch a zároveň na sledovanie správania domácností v súvislosti s ich efektívnym využívaním.

Takýmto mechanizmom by mohla byť podmienka pre zaradenie do systému pomoci pre domácnosti ohrozené energetickou chudobou vykonanie energetického auditu a vypracovanie odporúčaní pre zlepšenie energetickej účinnosti obydli energetickými poradcami. Poradca by bol zo zákona oprávnený navštíviť domácnosť v definovanej frekvencii (napr. na ročnej báze) a skontrolovať, či daná domácnosť aplikovala aspoň niektoré z vybraných odporúčaní stanovených pri energetickom audite.

Mechanizmus by tak mohol nadviazať na dobrú prax aplikovanú v Španielsku (viď kapitola 4.2.7).

4.3 Možné zdroje financovania opatrení

Viaceré opatrenia uvedené v kapitolách 4.1 a 4.2 si vyžadujú na svoju realizáciu finančné prostriedky. Vyčíslenie celkového objemu potrebných financií bude možné až po schválení prístupu k definícii ohrozenia energetickej chudobou a následnom zvolení konkrétnych opatrení na jej minimalizáciu.

Všeobecne však možno ako vhodný vzor považovať Nemecko, ktoré ešte v roku 2010 založilo špeciálny fond venovaný práve podpore opatrení na ochranu klímy a znižovania energetickej náročnosti. V súčasnosti prešiel fond úpravami a pod novým názvom Klimatický a transformačný fond (viď kapitolu 5.1) bude financovať viaceré opatrenia zamerané na boj s vysokými cenami energií ako aj na podporu energetickej efektívnosti a nízkouhlíkovej transformácie. Príjem fondu je založený na výnosoch z predaja emisných povoleniek.

4.3.1 Environmentálny fond

Na základe vyššie uvedeného je potrebné otvoriť diskusiu o možnosti poskytnutia aspoň časti potrebných finančných zdrojov do budúcnosti práve z EF. EF je spravovaný MŽP SR, pričom prostriedky z EF môžu byť poskytnuté formou dotácie alebo úveru a na základe § 4 ods. 1 písm. g) zákona č. 587/2004 Z. z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov je možné prevádzať prostriedky z EF do štátneho rozpočtu. Účel vynaložených prostriedkov by mal zodpovedať podpore činností podľa § 18 ods. 4 písm. a) alebo c) zákona č. 414/2012 Z. z. o obchodovaní s emisnými kvótami a o zmene a doplnení niektorých zákonov, pričom v prípade § 18 ods. 4 písm. a) je výslovne uvedená podpora projektov znižovania spotreby primárnych zdrojov energie a náhrady fosílnych palív OZE a v prípade § 18 ods. 4 písm. c) ide o podporu cieľov štátnej environmentálnej politiky (aktuálne Envirostratégia 2030 schválená v roku 2019).

EF disponoval v roku 2021 celkovými príjmami vo výške 1 256 187 720 €, čerpanie výdavkov v roku 2021 dosiahlo výšku 83 511 956 €. ³¹ Graf 3: Príjmy EF za obchodovanie s emisnými kvótami 2019–2021 ukazuje konkrétne objem príjmov EF za obchodovanie s emisnými kvótami, pričom v roku 2021 sa z daného objemu využilo len 43 544 952 €, zvyšných 232 343 603 € ostalo na samostatnom bankovom účte vedenom v Štátnej pokladnici ako súčasť rozpočtu verejnej správy. ³² Diskusia k možnému financovaniu niektorých (vybraných) opatrení z prostriedkov EF bude vyžadovať medzirezortnú spoluprácu a diskusiu zahŕňajúcu MŽP SR, MH SR, ÚRSO a najmä MF SR, ktoré nastavuje rozpočtové limity na strane výdavkov fondu podľa východísk návrhu rozpočtu verejnej správy na príslušný rozpočtový rok.

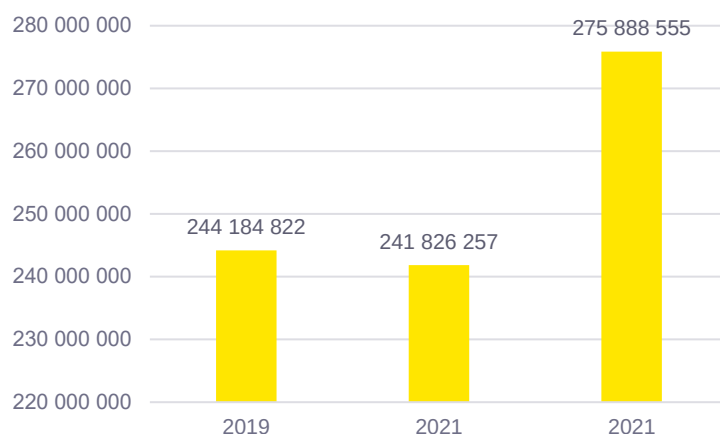
Tento zdroj financovania pre vybrané opatrenia (napr. pre oblasť energetickej poradcov a poradenských centier, prípadne alokácia financií na rozvoj systému predplateného odberu elektriny) dáva zmysel aj vzhľadom na to, že Stratégia adaptácie na zmenu klímy z dielne MŽP SR priamo spomína ako jedno z adaptačných opatrení v oblasti energetiky aj potrebu opatrení na strane riadenia spotreby, ktoré môžu zahŕňať o. i. práve aj IMS a inteligentné siete, informačné kampane pre odberateľov a spotrebiteľov energie a vody. ³³

³¹ Envirofond. (2022). Výročná správa Environmentálneho fondu za rok 2021. Dostupné z: https://envirofond.sk/wp-content/uploads/2022/05/vyroczna_sprava_2021_ver1.pdf.

³² Ibid.

³³ Ministerstvo životného prostredia SR. (2021). Stratégia adaptácie SR na zmenu klímy. Dostupné z: <https://www.minzp.sk/files/odbor-politiky-zmeny-klimy/strategia-adaptacie-sr-zmenu-klimy-aktualizacia.pdf>.

Graf 3: Príjmy EF za obchodovanie s emisnými kvótami 2019–2021

Zdroj: Výročné správy Environmentálneho fondu 2019, 2020, 2021.

4.3.2 Európske štrukturálne a investičné fondy

i. Príspevok na inštaláciu zariadení na využívanie OZE v domácnostiach (európske štrukturálne a investičné fondy 2014–2020)

Príspevok je určený na podporu inštalácie malých zariadení na výrobu elektriny z OZE do 10 kW. Je súčasťou národného projektu Zelená domácnosť a je financovaný z prostriedkov Operačného programu Kvalita životného prostredia a štátneho rozpočtu. Podpora je uskutočňovaná prostredníctvom vydávania poukážok, limit ktorých je určený osobitnými podmienkami, ako napr. druh zariadenia, výška finančnej alokácie, finančné limity pre poukážky v obehu a ďalšie. Podpora môže dosahovať až do 50 % nákladov na inštaláciu.

ii. Európske štrukturálne a investičné fondy 2021–2027

Na financovanie niektorých opatrení (najmä v oblasti energetickej efektívnosti) sa tiež odporúča využitie nových prostriedkov z európskych štrukturálnych a investičných fondov. Aktuálne sa pripravuje nový programové obdobie európskych štrukturálnych a investičných fondov na roky 2021–2027, v rámci ktorého bude mať Slovensko k dispozícii 13 mld. €. Operačný program Slovensko schválila vláda SR v júli 2022 s nasledovným rozdelením prioritných oblastí³⁴:

- ▶ Konkurencieschopnejšie a inteligentnejšie Slovensko: 1,89 mld. €;
- ▶ Zelenšie Slovensko: 4,2 mld. €,
 - energetická efektívnosť a bezpečnosť: 1,28 mld. €;
- ▶ Prepojenejšie Slovensko: 2 mld. €;
- ▶ Sociálnejšie a inkluzívnejšie Slovensko: 3,25 mld. €;
- ▶ Európa bližšie k občanom: 400 mil. €.

4.3.3 Plán obnovy a odolnosti SR – príspevok „Obnov domov“

Príspevok je určený na zlepšenie tepelno-technických vlastností budov (zateplenie obvodového plášťa, zateplenie strešného plášťa, výmena otvorových konštrukcií atď.), inštaláciu nových zdrojov energie (tepelné čerpadlo, fotovoltický panel, rekuperácia atď.), vybudovanie zelených striech, nádrže na akumuláciu dažďovej vody, inštaláciu tieniacej techniky a odstránenie azbestu. Finančná podpora vo výške až 95 % nákladov bude poskytnutá aspoň 30 000 domácnostiam v období 2022–2026, pričom pôjde o rodinné domy skolaudované pred rokom 2013 s vystaveným projektovým energetickým hodnotením alebo energetickým certifikátom. Prvá výzva bude vyhlásená v treťom štvrtroku 2022.

³⁴ Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie (2022). Program Slovensko. Dostupné z: https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2022/06/MIRRI_Program-Slovensko.pdf.

Príspevok spravuje Slovenská agentúra životného prostredia a je financovaný z Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky.

Žiadatelia môžu dostať príspevok do výšky 95 % nákladov, ak patria do sociálne alebo zdravotne znevýhodnenej skupiny obyvateľstva, čo zahŕňa osoby starajúce sa o dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím, osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, osoby žijúce v domácnosti s osobou s ťažkým zdravotným postihnutím, osamelých rodičov starajúcich sa o dieťa do 18 rokov, viacdenné rodiny (aspoň jeden rodič so štyrmi a viac deťmi). Príspevok do výšky 60 % nákladov môžu dostať okrem vyššie zmienených žiadateľov aj žiadatelia zo štandardnej skupiny obyvateľstva. V oboch prípadoch je podmienkou dosiahnuť minimálne 30 % úspor primárnej energie oproti stavu pred obnovou a zahrnúť aspoň jedno opatrenie zamerané na zlepšovanie tepelno-technických vlastností budovy, ako je napr. zateplenie obvodového plášťa, strešného plášťa, podlahy a stropu nevykurovaného podkrovia alebo výmena otvorových konštrukcií.³⁵

4.3.4 Fondy spravované na úrovni EÚ

i. Sociálny klimatický fond

Sociálny klimatický fond bol navrhnutý EK s cieľom podporiť zraniteľné domácnosti a malé podniky pri prechode k uhlíkovej neutralite, a to prostredníctvom dlhodobých investícií znižujúcich emisie v stavebnom a dopravnom sektore (renovácia budov, OZE a prechod od súkromnej k verejnej doprave, zdieľanie áut atď.; opatrenia môžu zahŕňať daňové stimuly, poukážky, dotácie alebo pôžičky s nulovým úrokom) a financovaním dočasnej priamej podpory príjmu pre zraniteľné domácnosti (napr. zníženie daní a poplatkov za energiu). Z textu článku 9 návrhu nariadenia 2021/0206 Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje Sociálno-klimatický fond z dňa vyplýva, že plánovaný rozpočet by sa mal pohybovať na úrovni 23,7 miliardy € na roky 2025 – 2027 a 48,5 miliardy € na roky 2028 – 2032³⁶. Fond bude financovaný z nových emisných kvót na budovy a cestnú dopravu. Európsky parlament vypracoval doplnenia k pôvodnému návrhu EK a ČŠ budú povinné vypracovať sociálno-klimatické plány zahŕňajúce balík opatrení na riešenie energetickej a palivovej chudoby. Prvé verzie národných sociálno-klimatických plánov by mali ČŠ predložiť v júni 2024, tieto by mali už zahŕňať plány na využitie prostriedkov z fondu, pričom sa predpokladá rovnaký systém posudzovania a schvaľovania ako pri Mechanizme na podporu obnovy a odolnosti. Očakáva sa, že ČŠ môžu začať žiadať o platby z fondu v polovici roku 2025, platby ale budú podliehať splneniu stanovených míľnikov a cieľov³⁵.

ii. Program LIFE

LIFE je program EÚ zameriavajúci sa na životné prostredie a zmenu klímy a je spravovaný priamo EK. Momentálne je otvorených niekoľko výziev, ktoré pokrývajú energetickú efektívnosť a môžu byť vhodné na financovanie niektorých aktivít v oblasti zvyšovania energetickej efektívnosti aj pre zraniteľných alebo energeticky chudobných odberateľov:

- ▶ *Klimatická správa a informácie* – výška alokácie je 7,9 mil. €, dátum uzávierky 4. októbra 2022. Táto výzva sa o. i. zameriava na stimuláciu zmeny správania a začleňovania opatrení pre efektívne využívanie energií.
- ▶ *Riešenie stavebných zásahov v zraniteľných oblastiach* – výška alokácie je 6 mil. €, dátum uzávierky 16. novembra 2022. Táto výzva by mala uľahčiť zavádzanie renovačných opatrení pre budovy v zraniteľných štvrtiach. Opatrenia sa musia týkať podpory renovácie súkromných bytových domov a/nebo vypracovania roadmapy pre energetickú renováciu budov so zraniteľnými obyvateľmi a/alebo zavádzanie holistických, industrializovaných riešení hlbokkej renovácie.
- ▶ *Integrované služby renovácie domov* – výška alokácie je 8 mil. €, dátum uzávierky 16. novembra 2022. Projekty prihlásené do výzvy sa môžu zaoberať jednou z dvoch oblastí: vytvorenie alebo replikácia „integrovaných služieb renovácie domov“, ktoré by o. i. stimulovali dopyt po obnove budov prostredníctvom zjednodušenia procesu prípravy, prepojením všetkých relevantných aktérov (stavebné firmy, architekti, inžinieri atď.), zefektívnenie prístupu k podporným opatreniam pre energeticky chudobné domácnosti atď.; alebo podpora kvalifikovaných odborníkov aktívne

³⁵ Ministerstvo životného prostredia. Obnov dom. Dostupné z: https://obnovdom.sk/Brozura_06_06.pdf.

³⁶ Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a Social Climate Fund. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021PC0568>.

zapojených do implementácie integrovaných služieb prostredníctvom vytvárania praktických komunít³⁷ EÚ.

- ▶ *Inovatívne schémy financovania investícií do udržateľnej energie* – výška alokácie je 8 mil. €, dátum uzávierky 16. novembra 2022. Projekty sa majú zameriavať na vytvorenie inovatívnych schém financovania využívajúcich súkromné financie pre investície do udržateľnej energie so zameraním na energetickú efektívnosť. Schémy môžu zahŕňať rôzne typy organizácií a vlastníctva ako aj štruktúry financovania, napríklad: zelené dlhopisy, crowdfunding, mechanizmy refinancovania a iné.
- ▶ *Urýchlenie nasadenia a cenovej dostupnosti tepelných čerpadiel prostredníctvom hromadných nákupov a obstarávaní* – výška alokácie je 6 mil. €, dátum uzávierky 16. novembra 2022. Návrhy projektov by mali vytvoriť alebo podporiť aktivity kolektívneho nákupu a obstarávania zamerané na výrazné zníženie cien produktov alebo inštalácií vytvorením rozsiahleho dopytu po tepelných čerpadlách.

³⁷ Praktické komunity sú online skupiny, v ktorých sa môžu stretávať ľudia s podobnými záujmami pôsobiaci v sektore vzdelávania dospelých. Dostupné z: <https://epale.ec.europa.eu/sk/communities-of-practice>.

5. Zahraničná prax

Geopolitická situácia vo svete a v Európe v posledných dvoch rokoch výrazne zasiahla aj do fungovania trhu s energiami. Súčasná kríza vyvolaná vojnovým konfliktom na Ukrajine prehĺbila problémy na trhu s elektrinou a zemným plynom, ktoré sa začali prejavovať minulý rok prudkým rastom cien komodít a ukončením činnosti viacerých dodávateľov energií na jednotlivých európskych trhoch. Tento trend zvýraznil a postavil do popredia výzvy spojené so zabezpečením dodávok energií za primerané ceny a núti ČŠ EÚ hľadať rýchle riešenia, aby sa predchádzalo negatívnym dopadom na odberateľov vo všetkých segmentoch.

Nižšie je uvedený prehľad plánovaných alebo už prijatých opatrení naprieč krajinami EÚ s cieľom zamedziť neúmerne vysokým koncovým cenám elektriny a zemného plynu. Prijímanie týchto opatrení prebieha individuálne na úrovni jednotlivých vlád ako reakcia na aktuálne dianie na trhoch. Tabuľka 11 ponúka prehľad vývoja opatrení k 8. augustu 2022.

Tabuľka 11: Prehľad aktuálnych opatrení na boj s vysokými cenami energií v rámci EÚ*

Štát	Znížená daň za energie / DPH	Regulácia maloobchodných cien	Regulácia veľkoobchodných cien	Transfery pre zraniteľné skupiny	Nariadenie pre štátne podniky**	Daň z / regulácia neočakávaných ziskov**	Iné
Belgicko	Účinné 2021	Účinné 2022		Účinné 2021			Zákaz jednostranných zmien pri zmluvách s energiami schválený v októbri 2021
Bulharsko	Účinné 2022	Účinné 2022				Účinné 2021	Zastropovanie cien energií schválené 22.10.2021
Cyprus	Účinné 2021			Účinné 2022	Účinné 2021		
Česká republika	Účinné 2021			Účinné 2022			
Dánsko				Účinné 2022			
Estónsko	Účinné 2021	Účinné 2022		Účinné 2021			
Fínsko	Účinné 2022			Účinné 2022			
Francúzsko	Účinné 2022	Účinné 2022	Účinné 2021	Účinné 2021	Účinné 2022		Priama finančná podpora motoristom, štátne pôžičky domácnostiam – diskutované 07.01.2022
Grécko	Účinné 2022			Účinné 2021	Účinné 2021		
Holandsko	Účinné 2022			Účinné 2022			
Chorvátsko	Účinné 2022			Účinné 2022			
Írsko	Účinné 2021			Účinné 2021			Štátne pôžičky domácnostiam – schválené 14.12.2021
Litva		Účinné 2021		Účinné 2021			Mimoriadna podpora investícií do rekonštrukcií bytov, podpora nákupu elektromobilov – schválené 14.10.2021
Lotyšsko	Účinné 2022			Účinné 2021			
Luxembursko				Účinné 2022			
Maďarsko		Účinné 2021					

Malta					Účinné 2022		
Nemecko	Účinné 2022			Účinné 2022			Mesačné zníženie cien MHD na 9 €/mesiac – diskutované vo februári 2022
Nórsko				Účinné 2022			
Poľsko	Účinné 2021	Účinné 2021		Účinné 2021			
Portugalsko	Účinné 2021		Účinné 2021	Účinné 2022	Účinné 2021		
Rakúsko	Účinné 2021			Účinné 2022			
Rumunsko	Účinné 2022	Účinné 2021		Účinné 2022		Účinné 2021	
Spojené kráľovstvo		Účinné 2021		Účinné 2022		Účinné 2021	
Španielsko	Účinné 2021	Účinné 2021	Účinné 2021	Účinné 2021		Účinné 2022	
Švédsko	Účinné 2022			Účinné 2022			
Taliansko	Účinné 2021			Účinné 2021		Účinné 2022	

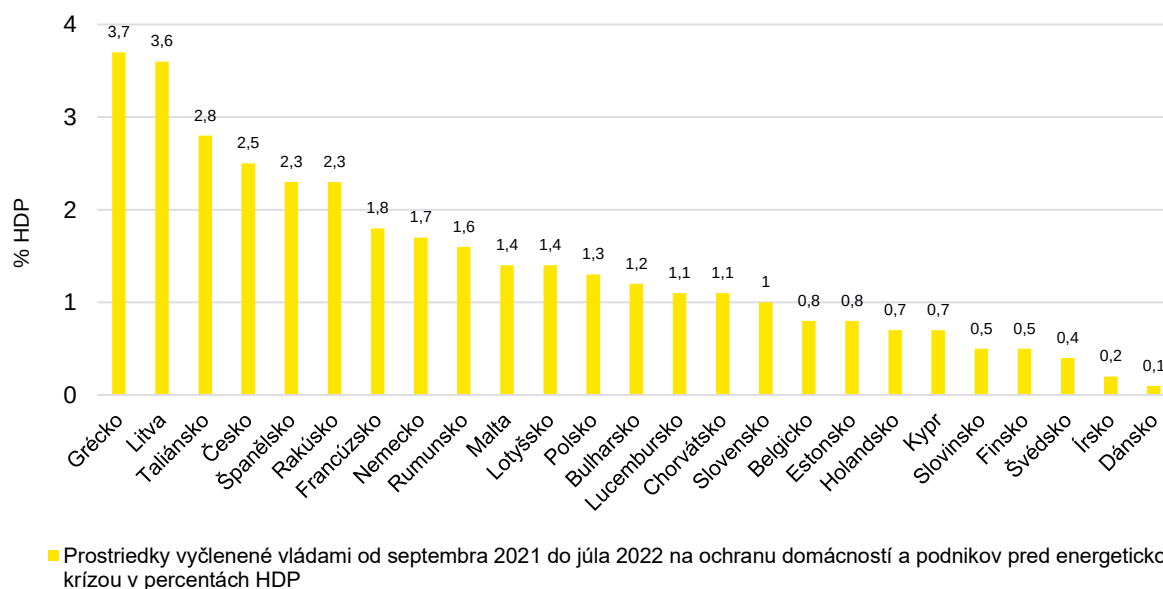
*Tabuľka obsahuje prehľad k začiatku augusta 2022. Vzhľadom na turbulentný vývoj na trhu s energiami v Európe môže charakter a rozsah prijatých opatrení naprieč ČS EÚ podliehať ďalším zmenám.

** Ide napr. o dodatočné zdanenie mimoriadnych ziskov energetických spoločností v dôsledku vysokých cien energií.

Zdroj: G. Sgaravatti, S. Tagliapietra and G. Zachmann (2022). National policies to shield consumers from rising energy prices. 2022. Dostupné z: <https://www.bruegel.org/dataset/national-policies-shield-consumers-rising-energy-prices>.

Graf nižšie zároveň ukazuje objem finančných prostriedkov v pomere k HDP pridelených v období od septembra 2021 do júla 2022 vybranými krajinami EÚ na ochranu domácností a firiem pred rastúcimi cenami energií a ich dôsledkami na životné náklady.

Graf 4: Prostriedky vyčlenené vládami ČŠ od septembra 2021 do júla 2022 na ochranu domácností a podnikov pred energetickou krízou v percentách HDP

Zdroj: G. Sgaravatti, S. Tagliapietra and G. Zachmann (2022). National policies to shield consumers from rising energy prices. 2022. Dostupné z: <https://www.bruegel.org/dataset/national-policies-shield-consumers-rising-energy-prices>.

Vo väčšom detaile a so zameraním na energetickú chudobu sa materiál na základe zadania zaoberá štyrmi vybranými krajinami – Nemeckom, Rakúskom, Litvou a ČR. Rozbor stavu témy energetickej chudoby a opatrení aplikovaných v týchto krajinách je predmetom jednotlivých čiastkových podkapitol. Tabuľka 12 nižšie potom uvádza zhrnujúci prehľad.

Tabuľka 12: Prehľad stavu témy energetickej chudoby vo vybraných krajinách

	Nemecko	Rakúsko	Litva	ČR
Vymedzenie energetickej chudoby v legislatíve	Nie.	Nie.	Nie.	Nie. Návrh zákonnej definície: domácnosť sa považuje za energeticky chudobnú, ak vynakladá viac ako 10 % svojich príjmov na energie a zároveň ak má domácnosť príjem nižší ako 1,5násobok životného minima po zaplatení všetkých nákladov na bývanie.
Nelegislatívne vymedzenie energetickej chudoby	Odpojenie v dôsledku omeškania platby vo výške minimálne 100 €.	Vysoké náklady pri nízkych príjmoch / nemožnosť dostatočne vykúriť obydlie / ohrozenie energetickou chudobou a splnenie troch zo siedmich definovaných deprivácií. Vymedzenie ohrozenia energetickou chudobou: ohrozenie príjmovou chudobou a súčasne problémy so zabezpečením základných energetických služieb.	Stav, kedy je ťažké alebo nemožné zabezpečiť primerané vykurovanie alebo iné základné energetické služby, ako je napr. osvetlenie.	Neschopnosť dovoliť si primeranú úroveň vykurovania, varenia, osvetlenia a používania spotrebičov v domácnosti.
Pravidlá pre prerušenie dodávky	Odpojenie v dôsledku omeškania platby vo výške minimálne 100 €, pričom dodávateľ má povinnosť najskôr odberateľovi vystaviť upoznenku. Dodávateľ je povinný súčasne s hrozbou prerušenia dodávky alebo odpojenia informovať odberateľa o spôsoboch, ako sa prerušeniu vyhnúť bez dodatočných nákladov.	Existencia starých dlhov nemôže slúžiť ako dôvod pre odmietnutie dohodnúť dodávky elektriny odberateľom v kategórii domácností. V prípade omeškania odberateľa s platbou za univerzálnu službu je možné hroziacemu odpojeniu alebo prerušeniu dodávky predísť nainštalovaním meradla umožňujúceho predplátné elektriny. Odpojeniu musia predchádzať najmenej dve upoznenky so stanoveným obsahom. K odpojeniu v dôsledku omeškania s platbou nesmie v prípade odberateľov v domácnosti a malých podnikov dôjsť v posledný pracovný deň pred víkendom alebo pred štátnym sviatkom.	Zákaz odpojenia v piatok, cez víkend, počas štátnych sviatkov a dni predchádzajúce štátnemu sviatku, keď je priemerná denná teplota vzduchu nižšia ako -15°C alebo keď je priemerná denná teplota vyššia ako +30°C.	Odpojenie je možné, ak odberateľ v krátkom čase nezaplatil aspoň dve zálohové platby a pritom bol dodávateľom vyzvaný na ich zaplatenie. Neexistuje zákaz odpojenia zraniteľných odberateľov v kritických obdobiach.
Existujúce systémy pokrývajúce energetickú chudobu a zraniteľné skupiny	Poskytnutie finančnej pomoci v rámci systému garantovaného minimálneho príjmu, ktorý zohľadňuje priamo dopyt po energii, a poskytovanie	Jednotlivci spĺňajúci podmienku príjmového limitu môžu požiadať o jednorazovú dávku na náklady spojené s vykurovaním vo výške od 110 do 180 €.	Verejný dodávateľ elektriny dodáva elektrinu zraniteľným odberateľom za cenu regulovanú štátom. V roku 2021 bol stanovený cenový strop za službu verejnej	Neschopnosť platiť za spotrebovanú energiu riešená v rámci dávky pomoci v hmotnej núdzi, príspevku na bývanie alebo doplatku na bývanie. Nárok na príspevok na bývanie vzniká, ak žiadateľ žije

	sociálnych dávok na pokrytie životného minima. Forma podpory: mesačný paušálny príspevok. Systém univerzálnej služby dodávky elektriny a plynu.	Systém univerzálnej služby dodávky elektriny a plynu, pričom tarifa účtovaná týmto odberateľom nesmie byť vyššia ako tarifa, ktorú platí väčšina domácnosti daného dodávateľa.	dodávky elektriny na 0,397 c/kWh. Opatrenia v rámci sociálnej pomoci pre nízko príjmové domácnosti ako kompenzácia zvýšenia DPH na diaľkove vykurovanie. Kompenzácia nákladov na bývanie poskytovaná chudobným domácnostiam tak, aby tieto náklady nepredstavovali viac ako 10 % rozdielu medzi čistým príjmom domácnosti a minimálnym príjmom s tým, že samotná kompenzácia pokrýva zvyšok týchto nákladov.	v byte na základe zákonom vymedzeného právneho vzťahu; 30 % (resp. v Prahe 35 %) príjmov rodiny nepostačuje na pokrytie nákladov na bývanie; a súčasne týchto 30 % (resp. v Prahe 35 %) príjmov neprevyšuje tzv. normatívne náklady na bývanie. Ľudia postihnutí energetickou chudobou majú tiež možnosť využiť pomoc vo forme jednorazovej dávky pomoci v hmotnej núdzi, tzv. mimoriadnej okamžitej pomoci, ktorú možno použiť na úhradu nedoplatkov za energie po vyúčtovaní od dodávateľa poslednej inštalácie. Poskytovaný je tiež príspevok na živobytie – mesačná finančná podpora pre ľudí s nízkym príjmom.
Nové štátne opatrenia na zmiernenie energetickej chudoby	Nový jednorazový príspevok na náklady na vykurovanie pre domácnosti poberajúce príspevok na bývanie a študentov. Výška príspevku pre jednu osobu 270 €, dve osoby 350 €, na každú ďalšiu osobu 70 €. Zrušenie poplatku na podporu OZE, ktorý bol súčasťou koncovkej ceny elektriny.	Balík opatrení, ktorý zahŕňa kompenzáciu nákladov na energie vo výške 150 € pre takmer všetky domácnosti – táto suma sa môže zdvojnásobiť v prípade najviac ohrozených sociálnych skupín. Momentálne sa diskutuje návrh znížiť do 30. júna 2023 daň zo zemného plynu a daň z elektriny o približne 90 %. Výsledná podoba opatrenia bude záležať od priebehu politických diskusií.	Dočasné opatrenie vo forme nulovej sadzby DPH na diaľkové vykurovanie od februára 2022.	Koncom roka 2021 boli zvýšené normatívne náklady na bývanie a rozšíril sa okruh oprávnených osôb pre príspevok na bývanie o osoby užívajúce byt na základe vecného bremena, osoby užívajúce byt na základe zmluvy o podnájme a osoby užívajúce na trvalé bývanie budovu na individuálnu alebo rodinnú rekreáciu vo svojom vlastníctve. Zavedenie tzv. úspornej tarify, odpustenie poplatku na podporu OZE alebo podpora centrálného zásobovania teplom.
Štátne opatrenia na zvyšovanie energetickej efektívnosti	Iniciatíva „Kontrola úspor energie“, v rámci ktorej vyškolení poradcovia pre oblasť úspor elektriny kontaktujú domácnosti poberateľov dávok v nezamestnanosti, sociálnej pomoci alebo príspevkov na bývanie a kontrolujú ich spotrebu energie (merajú hodnoty spotreby domácich spotrebičov) a poskytujú odporúčania pre	Tepelná renovácia bytových domov, ktoré sú viac než 20 rokov, staré prostredníctvom rôznych možností financovania (napr. dotácia na bývanie až do výšky 30 %). Plán obnovy a odolnosti Rakúska ráta s reguláciou a postupným vyradovaním zastaraných vykurovacích systémov v existujúcich budovách od roku 2025 a ich	Opatrenia vlády v oblasti energetickej chudoby: programy na renováciu obytných budov, program na výmenu kotlov.	Integrovaný regionálny operačný program – finančná pomoc pre projekty vo všetkých regiónoch (okrem Prahy), ktorá zahŕňa aj renováciu energeticky neefektívnych budov (bytových domov). Nová zelená úsporám – finančná podpora na zlepšenie energetickej efektívnosti domov a bytov na trvalé bývanie (izolácia budov, vykurovacie systémy,

	znižovanie spotreby energií.	nahradenie energiou z OZE alebo diaľkovým vykurovaním.		obnoviteľné energetické systémy). EFEKT – podpora vzdelávacích aktivít v oblasti energetickej efektívnosti a úspor energie, ako aj finančná podpora energeticky úsporných opatrení (napr. energeticky úsporné žiarovky v systémoch verejného osvetlenia). Operačný program životné prostredie – súčasťou programu je finančná podpora pre výmenu starých kotlov. Program Panel 2013+ – dlhodobé pôžičky na renováciu obytných domov.
Systém energetických poradcov, prípadne iné vzdelávacie programy v oblasti energetickej efektívnosti	V rámci iniciatívy „Kontrola úspor energie“ (pozri vyššie).	Poskytovanie energetického poradenstva zavedené zákonom už v roku 2014.	Opatrenie zamerané na vzdelávacie miesta pre energetické vzdelávanie a konzultácie pre odberateľov energií.	V rámci vládneho programu EFEKT (pozri vyššie).

Zdroj: EY.

Zhrnutie

V súčasnosti ani jedna z krajín, ktoré boli predmetom tejto štúdie, nemá jasne stanovenú definíciu energetickej chudoby v legislatíve. Jednotlivé krajiny sa buď spoliehajú na všeobecný európsky prístup, ktorý sa pozerá na energetickú chudobu ako na problém udržiavania dostatočnej úrovne vykúrenia obydľí alebo kombinujú ďalšie ukazovatele vzťahujúce sa k výške príjmu a pomeru nákladov vynaložených na energiu.

V oblasti ochrany odberateľov je možné nájsť v prístupe jednotlivých krajín spoločné charakteristiky – energetická právna úprava zväčša upravuje obmedzenie možnosti odpojenia alebo prerušenia od dodávok energií v prípade, že si odberatelia neplnia svoje zmluvné záväzky, obmedzuje možnosti odpojenia alebo prerušenia dodávok elektriny v zimnom období alebo upravuje minimálnu výšku dlžných platieb, kedy je následne dodávateľ oprávnený odpojiť odberateľa od dodávok elektriny. Zmyslom takých opatrení je, aby nedochádzalo k prerušeniu dodávok elektriny zraniteľnému odberateľovi v prípade omeškania s úhradou výlučne nevýznamných platieb, ale aby také opatrenie bolo využívané až v prípade, kedy neplnenie povinností na strane zraniteľného odberateľa dosiahne určitý stupeň významnosti.

Problematika energetickej chudoby je často riešená krátkodobými opatreniami a následne opatreniami dlhodobými. Pretože dôvody výrazne rastúcich cien energií spočívajú v skutočnostiach, ktoré sú spravidla mimo sféry vplyvu jednotlivých štátov (napr. systematické obmedzovanie dodávok plynu z Ruska na spotové trhy v Európe), štáty obvykle nepristupujú k opatreniam spočívajúcim v zavádzaní nových foriem cenovej regulácie retailového trhu (napr. zavádzanie sociálnych taríf je zvyčajne len v rovine politickej diskusie). Štáty skôr aktivujú krátkodobé opatrenia v systémoch sociálneho zabezpečenia, akými sú energetické šeky, dávky v hmotnej núdzi a podobné opatrenia, ktoré umožňujú pokryť aspoň časť nákladov na úhradu zvýšených platieb na dodávky energií.

Ďalej sa aplikujú opatrenia v daňovej oblasti, kedy dochádza k znižovaniu daňovej záťaže dodávok elektriny, plynu alebo tepelnej energie (znižovanie DPH, spotrebných daní, alebo ďalších obdobných platieb, napr. na úhradu podpory OZE). Dlhodobé opatrenia smerujú najmä do oblasti energetickej efektívnosti, kedy sú napr. prostredníctvom dotačných stimulov financované opatrenia na zníženie

spotreby energie v domácnostiach. Úspory spotreby energie so sebou poniesú zníženie platieb domácností na dodávky energií aj pri vyšších jednotkových cenách.

5.1 Nemecko

5.1.1 Rozsah energetickej chudoby a jej definícia

Pre lepšiu ilustráciu socio-ekonomickej situácie vybraných krajín, sa ku každej krajine uvádza krátky prehľad hlavných ekonomických ukazovateľov. Cieľom je poskytnúť kontext a základné informácie o ekonomickej vyspelosti danej krajiny ako aj o veľkosti populácie, ktorá je ohrozená chudobou, nakoľko energetickú chudobu je vhodné vnímať v kontexte celkovej chudoby a nie ako samostatný problém.

Na základe aktuálne dostupných údajov dosahuje populácia Nemecka 83,2 milióna obyvateľov, pričom HDP Nemecka je 3 601 miliárd €. Podľa údajov Eurostat bolo v Nemecku v roku 2021 až 20,7 % obyvateľov ohrozených chudobou,³⁸ pričom priemerné disponibilné ekvivalentné príjmy domácností v roku 2021 predstavovali 2 424 € mesačne.³⁹ Podľa údajov Eurostat z roku 2019 nebolo 2,5 % nemeckých domácností schopných udržiavať svoje domovy dostatočne vykúrené a 17 % domácností vynaložilo viac ako 10 % svojich príjmov na energie v domácnosti.⁴⁰

V súčasnosti v Nemecku, podobne ako aj v ďalších ČŠ, neexistuje všeobecne platná právna definícia pojmu „energetická chudoba“. Cieľom a úlohou spolkovej vlády je zabezpečiť dostupné ceny energie pre všetkých občanov, a preto spolková vláda presadzuje komplexný prístup k evidencii chudoby a boju proti chudobe všeobecne, pričom energetická chudoba sa riadi ako súčasť sociálnych práv, kde sa energia na vykurovanie zohľadňuje v požiadavkách na bývanie. Kritérium dostatočného vykúrenia domácnosti vychádza z nepriameho indikátora, ktorý je zisťovaný dotazníkovou formou.

Vzhľadom na to, že v Nemecku neexistuje samostatná štatistika o energetickej chudobe, často sa používajú dáta o domácnostiach postihnutých tzv. „*Stromsperre*“, t. j. odpojením od dodávok energie v dôsledku omeškania platby vo výške minimálne 100 €. Tieto domácnosti patria medzi najzraniteľnejšie energetickou chudobou. Podľa údajov nemeckého regulačného orgánu pre sieťové odvetvia (*Bundesnetzagentur für Elektrizität, Gas, Telekommunikation, Post und Eisenbahnen*, ďalej ako „**BNetzA**“) počet takýchto domácností klesol v roku 2020 na 230 015, čo je približne o 20 % menej než v roku 2019, kedy počet týchto domácností dosahoval 289 012, pričom ešte v roku 2017 dosiahol počet domácností odpojených od dodávok energií 340 000. V kontexte problematiky energetickej chudoby je tiež dôležité doplniť, že nemeckí odberatelia zároveň platia najvyššie ceny za energie v rámci EÚ vzhľadom na vysoké náklady spojené s podporou pre OZE a prechodom na dekarbonizovanú energetiku (tzv. *Energiewende*)⁴¹ (poplatok na podporu OZE bol však s účinnosťou od 1. júla 2022 zrušený – viď nižšie).

5.1.2 Legislatívny a regulačný rámec alebo existujúce systémy pokrývajúce energetickú chudobu a zraniteľné skupiny

Aj keď v nemeckej ústave nie je výslovne zakotvené základné ľudské právo na dodávku energií, Spolkový ústavný súd v svojej judikatúre⁴² dovodil, že zo základného ľudského práva na dôstojné životné minimum v spojení s princípom sociálneho štátu vyplýva aj povinnosť štátu zaistiť ľuďom v núdzi základné materiálne predpoklady pre fyzickú existenciu vrátane dodávok energií a aspoň minimálnu mieru účasti na spoločenskom, kultúrnom a politickom živote. Ľudia trpiaci energetickou chudobou

³⁸ Eurostat (2022). Persons at risk of poverty or social exclusion by age and sex. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_peps01n/default/table?lang=en.

³⁹ Eurostat (2022). Mean and median income by age and sex - EU-SILC and ECHP surveys. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_DIO3_custom_3319780/default/table?lang=en.

⁴⁰ ScienceDirect, Energy Economics, zväzok 102. Dostupné z: [Determinants, persistence, and dynamics of energy poverty: An empirical assessment using German household survey data - ScienceDirect](#).

⁴¹ Enpower.eu. Dostupné z: [Energy poverty in project countries](#).

⁴² Rozsudok prvého senátu z 9. februára 2010 (BverfGE 125, 175), rozsudok prvého senátu z 18. júla 2012, (BverfGE 132, 134).

majú nárok na finančnú pomoc na základe štátom zavedeného systému garantovaného minimálneho príjmu, ktorý je stanovený v zákonníku sociálneho zabezpečenia (*Sozialgesetzbuch*, ďalej ako „**SGB**“). SGB zohľadňuje nielen potrebu dôstojnej životnej úrovne, ale priamo aj dodávok energií. Z SGB potom vychádza aj zákon o životnom minime (*Regelbedarfsermittlungsgesetz vom 9. Dezember 2020 (BGBl. I S. 2855)* – ďalej ako „**RBEG**“), ktorý zakotvuje poskytovanie štátnych sociálnych dávok na pokrytie základných životných potrieb vrátane dodávok energií. Sociálne dávky poberajú príjemcovia vo forme mesačného paušálne stanoveného príspevku, ktorý má pomôcť pokryť základné životné minimum vrátane platieb za energie. Určenie sumy životného minima prebieha na základe prepočtu a vyhodnotenia príjmov, spotreby a výdavkov každých 5 rokov. Medzitým sa každoročne aktualizuje pomocou zmiešaného indexu, ktorý zohľadňuje vývoj cien všetkých tovarov a služieb relevantných pre pravidelnú potrebu s podielom 70 %, ako aj mieru zmeny čistých miezd a platieb s podielom 30 %.⁴³

V oblasti ochrany odberateľov energií na úrovni domácností existuje (ako aj v iných ČŠ) systém univerzálnej služby dodávky elektriny a plynu, pričom každý odberateľ v domácnosti má zo zákona garantované právo na dodávku elektriny alebo plynu. Povinnosť poskytovať univerzálnu službu má podľa nemeckého zákona o energetike [*Energiewirtschaftsgesetz vom 7. Juli 2005 (BGBl. I S. 1970, 3621), das zuletzt durch Artikel 84 des Gesetzes vom 10. August 2021 (BGBl. I S. 3436) geändert worden ist* – ďalej ako „**EnWG**“)] vždy dodávateľ, ktorý dodáva energiu väčšine domácností v danej distribučnej oblasti.

Z pohľadu ochrany odberateľov a existujúcich právomocí regulačného orgánu má BNetzA na základe § 35 ods. 1 bodu 10 EnWG právomoc monitorovať o. i.

- ▶ ceny pre odberateľov v domácnosti vrátane systémov predplateného odberu,
- ▶ dodávky energií na trh,
- ▶ vývoj, a prípadné kolísanie cien v zmluvách s dynamickými tarifami elektriny,
- ▶ zmeny dodávateľa a produktov,
- ▶ prerušenie dodávky podľa § 19 vyhlášky o všeobecných podmienkach poskytovania univerzálnej služby odberateľom elektriny v domácnosti [*Stromgrundversorgungsverordnung vom 26. Oktober 2006 (BGBl. I S. 2391), die zuletzt durch Artikel 7 des Gesetzes vom 20. Juli 2022 (BGBl. I S. 1237) geändert worden ist* – ďalej ako „**StromGKV**“)] alebo vyhlášky o všeobecných podmienkach poskytovania univerzálnej služby odberateľom plynu [*Gasgrundversorgungsverordnung vom 26. Oktober 2006 (BGBl. I S. 2391, 2396), die zuletzt durch Artikel 5 des Gesetzes vom 19. Juli 2022 (BGBl. I S. 1214) geändert worden ist*],
- ▶ reklamácie odberateľov v domácnostiach, ako aj
- ▶ účinnosť a presadzovanie opatrení na ochranu odberateľov elektriny a plynu.

Systémy predplateného odberu spomenuté vyššie upravuje § 14 StromGKV, podľa ktorého sú dodávateľia poskytujúci univerzálnu službu oprávnení požadovať za odber elektriny v zúčtovacom období platbu vopred (alebo použitie meracieho systému, ktorý umožňuje odoberať elektrinu až po vzhodení hotovosti alebo priložení čipu, alebo obdobných systémov predplateného odberu), ak sa na základe okolností daného prípadu možno domnievať, že odberateľ elektriny svoju platobnú povinnosť nesplní vôbec alebo ju nesplní včas. Dodávateľ elektriny je pri požiadavke platby vopred povinný informovať o tom odberateľa elektriny výslovne a zrozumiteľnou formou, pričom musí uviesť začiatok obdobia predplateného odberu, výšku a dôvody platby vopred a predpoklady, za ktorých od tohto opatrenia ustúpi. Výška platby v rámci systému predplateného odberu elektriny vychádza zo spotreby za predchádzajúce zúčtovacie obdobie alebo priemernej spotreby porovnateľných odberateľov (prípadnú výraznú odchýlku od priemeru musí odberateľ dodávateľovi elektriny vierohodne preukázať, aby ju dodávateľ v nastavení výšky platby zohľadnil). Ak obdobie predplateného odberu trvá niekoľko mesiacov, je frekvencia platieb predplateného odberu rovnaká ako frekvencia predplatených platieb uplatňovaná daným dodávateľom.

StromGKV ďalej upravuje pravidlá pre prerušenie dodávky alebo odpojenie odberateľov od dodávok elektriny v prípade porušenia zmluvných ustanovení, najmä nedodržania platobnej povinnosti; toto opatrenie je však z dôvodu ochrany odberateľov možné uskutočniť len za prísnych podmienok. Hrozba prerušenia dodávky elektriny alebo odpojenia vzniká pri nedoplatkoch na energiách vo výške minimálne

⁴³ Niekoľko otázok poslancov na predsedu nemeckého Bundestagu Dr. Wolfganga Schäubleho. Dostupné z: [19-8383.pdf \(bmwi.de\).](https://www.bmwi.de/SharedDocs/DEK/presse/2022/08/20220810-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27-28-29-30-31-32-33-34-35-36-37-38-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-99-100-101-102-103-104-105-106-107-108-109-110-111-112-113-114-115-116-117-118-119-120-121-122-123-124-125-126-127-128-129-130-131-132-133-134-135-136-137-138-139-140-141-142-143-144-145-146-147-148-149-150-151-152-153-154-155-156-157-158-159-160-161-162-163-164-165-166-167-168-169-170-171-172-173-174-175-176-177-178-179-180-181-182-183-184-185-186-187-188-189-190-191-192-193-194-195-196-197-198-199-200-201-202-203-204-205-206-207-208-209-210-211-212-213-214-215-216-217-218-219-220-221-222-223-224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240-241-242-243-244-245-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-268-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-286-287-288-289-290-291-292-293-294-295-296-297-298-299-300-301-302-303-304-305-306-307-308-309-310-311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321-322-323-324-325-326-327-328-329-330-331-332-333-334-335-336-337-338-339-340-341-342-343-344-345-346-347-348-349-350-351-352-353-354-355-356-357-358-359-360-361-362-363-364-365-366-367-368-369-370-371-372-373-374-375-376-377-378-379-380-381-382-383-384-385-386-387-388-389-390-391-392-393-394-395-396-397-398-399-400-401-402-403-404-405-406-407-408-409-410-411-412-413-414-415-416-417-418-419-420-421-422-423-424-425-426-427-428-429-430-431-432-433-434-435-436-437-438-439-440-441-442-443-444-445-446-447-448-449-450-451-452-453-454-455-456-457-458-459-460-461-462-463-464-465-466-467-468-469-470-471-472-473-474-475-476-477-478-479-480-481-482-483-484-485-486-487-488-489-490-491-492-493-494-495-496-497-498-499-500-501-502-503-504-505-506-507-508-509-510-511-512-513-514-515-516-517-518-519-520-521-522-523-524-525-526-527-528-529-530-531-532-533-534-535-536-537-538-539-540-541-542-543-544-545-546-547-548-549-550-551-552-553-554-555-556-557-558-559-560-561-562-563-564-565-566-567-568-569-570-571-572-573-574-575-576-577-578-579-580-581-582-583-584-585-586-587-588-589-590-591-592-593-594-595-596-597-598-599-600-601-602-603-604-605-606-607-608-609-610-611-612-613-614-615-616-617-618-619-620-621-622-623-624-625-626-627-628-629-630-631-632-633-634-635-636-637-638-639-640-641-642-643-644-645-646-647-648-649-650-651-652-653-654-655-656-657-658-659-660-661-662-663-664-665-666-667-668-669-670-671-672-673-674-675-676-677-678-679-680-681-682-683-684-685-686-687-688-689-690-691-692-693-694-695-696-697-698-699-700-701-702-703-704-705-706-707-708-709-710-711-712-713-714-715-716-717-718-719-720-721-722-723-724-725-726-727-728-729-730-731-732-733-734-735-736-737-738-739-740-741-742-743-744-745-746-747-748-749-750-751-752-753-754-755-756-757-758-759-760-761-762-763-764-765-766-767-768-769-770-771-772-773-774-775-776-777-778-779-780-781-782-783-784-785-786-787-788-789-790-791-792-793-794-795-796-797-798-799-800-801-802-803-804-805-806-807-808-809-810-811-812-813-814-815-816-817-818-819-820-821-822-823-824-825-826-827-828-829-830-831-832-833-834-835-836-837-838-839-840-841-842-843-844-845-846-847-848-849-850-851-852-853-854-855-856-857-858-859-860-861-862-863-864-865-866-867-868-869-870-871-872-873-874-875-876-877-878-879-880-881-882-883-884-885-886-887-888-889-890-891-892-893-894-895-896-897-898-899-900-901-902-903-904-905-906-907-908-909-910-911-912-913-914-915-916-917-918-919-920-921-922-923-924-925-926-927-928-929-930-931-932-933-934-935-936-937-938-939-940-941-942-943-944-945-946-947-948-949-950-951-952-953-954-955-956-957-958-959-960-961-962-963-964-965-966-967-968-969-970-971-972-973-974-975-976-977-978-979-980-981-982-983-984-985-986-987-988-989-990-991-992-993-994-995-996-997-998-999-1000)

100 €, pričom dodávateľ má povinnosť najskôr odberateľovi vystaviť upomienku. Na základe EnWG má odberateľ následne najmenej 4 týždne na vyrovnanie dlžnej sumy. V prípade, že nedoplatok nie je dodávateľovi uhradený, má dodávateľ právo prerušiť dodávku elektriny alebo odpojiť odberateľov od dodávky elektriny, pričom je povinný odberateľa písomne zrozumiteľnou a jednoduchou formou informovať o plánovanom prerušení alebo odpojení.⁴⁴

Dodávateľ je ďalej povinný súčasne s hrozbou prerušenia dodávky alebo odpojenia z dôvodu oneskorenej platby informovať odberateľa písomnou formou o spôsoboch, ako sa prerušeniu vyhnúť bez dodatočných nákladov. Tieto odporúčania môžu zahŕňať napr.:

- ▶ miestne podporné/pomocné programy a ponuky, aby sa predišlo prerušeniu dodávok v dôsledku neplatenia,
- ▶ informácie o možnostiach predplácania energií,
- ▶ informácie o energetických auditoch a o službách energetického poradenstva a
- ▶ informácie o možnostiach štátnej podpory v systéme sociálneho zabezpečenia alebo o uznaných radách pre dlžníkov a odberateľov.

Okrem toho by dotknutý dodávateľ mal informovať zákazníka o možnosti odstúpenia od zmluvy najneskôr pri oznámení prerušenia alebo odpojenia.

Podľa StromGVV nie je prerušenie dodávky povolené, ak je toto opatrenie neúmerné voči závažnosti porušenia zmluvných náležitostí zo strany odberateľa alebo ak existuje oprávnený predpoklad, že odberateľ splní svoje platobné povinnosti. Dodávateľia elektriny ďalej nesmú prerušiť dodávku elektriny alebo odpojiť odberateľov, ak v domácnosti žijú obzvlášť zraniteľné kategórie odberateľov, akými sú malé deti alebo chronicky chorí.

V máji 2022 bol prijatý nový zákon o jednorazovom príspevku na úhradu nákladov na vykurovanie [*Gesetz zur Gewährung eines einmaligen Heizkostenzuschusses aufgrund stark gestiegener Energiekosten (Heizkostenzuschussgesetz – HeizkZuschG) vom 29. April 2022 (BGBl. I S. 698)* – ďalej ako „**HeizkZuschG**“], zámerom ktorého je pomôcť nízkopríjmovým skupinám vysporiadať sa s prudkým nárastom nákladov na energiu. Zákon zavádza jednorazový príspevok na vykurovanie, ktorý by v tomto roku mohlo získať približne 2,1 milióna ľudí. Ide predovšetkým o domácnosti poberajúce príspevok na bývanie a študentov, na ktorých sa vzťahuje zákon o individuálnej podpore vzdelávania žiakov a študentov v Nemecku [*Bundesgesetz über individuelle Förderung der Ausbildung; Bundesausbildungsförderungsgesetz – BAföG vom 08.07.2019 (BGBl. I S. 1048), zuletzt geändert durch Artikel Sechszwanzigstes Gesetz zur Änderung des Bundesausbildungsförderungsgesetzes (BAföGÄndG)* – ďalej ako „**BaföG**“]. BaföG sa vzťahuje na študentov, ktorí navštevujú stredné školy a univerzity, a od svojho zavedenia v roku 1971 BaföG upravuje všetky dostupné študentské granty a pôžičky v Nemecku na spolkovej úrovni. Príspevok na vykurovanie je podľa § 2 ods. 1 HeizkZuschG odstupňovaný podľa počtu osôb v spoločnej domácnosti nasledovne:

- ▶ jedna osoba – 270 €,
- ▶ dve osoby – 350 €,
- ▶ každá ďalšia osoba – 70 €.

Pre prijímateľov finančnej podpory podľa ustanovení BaföG ako aj študentov/učňov v odbornom vzdelávaní poberajúcich podporu od štátu je výška príspevku na vykurovanie podľa § 2 ods. 2 HeizkZuschG vo výške 230 €. Príspevok bude automaticky vyplatený príjmom podpory na bývanie a učňom. Prijemcovia podpory podľa BaföG dostanú príspevok na náklady na vykurovanie po podaní žiadosti na príslušné finančné úrady spolkových krajín.

BNetzA ďalej navrhla niekoľko ďalších opatrení na prispôsobenie peňažnej podpory relevantným príjmom, ktoré pragmaticky kombinujú sociálne a energetické nástroje:

- ▶ zvýšiť príspevok na bývanie,
- ▶ zamerať sa na domácnosti s nízkymi príjmami, ktoré nemusia mať nárok na príspevok na bývanie, ale sú zraniteľnou skupinou,

⁴⁴ Slovenská úprava je pre porovnanie rozobraná v kapitole 3.2.

- ▶ zahrnúť variabilné príspevky na vykurovanie a elektrinu do príspevku na bývanie, aby bolo možné rýchlo reagovať na kolísanie cien energií na trhu,
- ▶ zamerať sa na tých, ktorí na dávku majú nárok, ale o ňu nežiadajú, prostredníctvom zjednodušenia byrokracie, nekomplikovaných ponúk pomoci, podpory sociálnych iniciatív na mobilizáciu a vysvetľovaním problematiky.

Spolková asociácia inovátorov energetického trhu (*Bundesverband Neue Energiewirtschaft* – ďalej ako „BNE“) vydala na začiatku roka 2020 zhrnutie vývoja problematiky energetickej chudoby v Nemecku⁴⁵ a v závere formulovala odporúčanie zaoberať sa primárne reformou daňového zaťaženia koncových cien elektriny. Toto odporúčanie zníženia daní, odvodov a príplatkov účtovaných k cenám elektriny vychádzalo zo skutočnosti, že koncoví odberatelia v Nemecku platia spolu s cenou elektriny približne sedem špecifických daní, odvodov a poplatkov. BNE vo svojom odporúčaní argumentovala, že nakoľko energetická chudoba je v prvom rade problémom úzko súvisiacim s nízkym príjmom domácností a celkovou zlou sociálnou situáciou vybraných kategórií odberateľov, takáto reforma, pri ktorej by sa znížili jednotkové náklady na energiu, by v konečnom dôsledku priniesla výhody predovšetkým odberateľom s nízkymi príjmami a pôsobila by proti všeobecnému trendu zvyšovania cien energií.

Nemecká vláda reflektovala na tieto odporúčania a v roku 2022 plánovala zníženie a postupné zrušenie poplatku na podporu OZE, ktorý je (resp. teraz už bol) súčasťou účtov za elektrinu koncových odberateľov a slúži (resp. slúžil) na financovanie podpory OZE. Do začiatku roka 2022 predstavoval poplatok 0,065 €/kWh spotrebovanej elektriny. Začiatkom roka sa znížil na 0,0372 €/kWh. Nemecká vláda pôvodne plánovala postupne zrušiť poplatok do konca roka, ale vojna na Ukrajine a pokračujúci rast cien tento zámer urýchlili a poplatok na podporu OZE bol zrušený s účinnosťou od 1. júla 2022 – podľa odhadov nemeckej vlády tak môže štvorčlenná rodina ušetriť 300 € ročne). Podpora OZE bude po novom financovaná cez tzv. Klimatický a transformačný fond (*Klima- und Transformationsfond* – ďalej ako „KTF“), nie už z výberu účelového poplatku na podporu OZE doteraz hradeného odberateľmi elektriny.

KTF je samostatný fond zriadený zákonom v roku 2010 [*Gesetz zur Errichtung eines Sondervermögens „Klima- und Transformationsfonds“ (Klima- und Transformationsfondsgesetz – KTFG) vom 8. Dezember 2010 (BGBl. I S. 1807), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 12. Juli 2022 (BGBl. I S. 1144) geändert worden ist*], ktorý slúži na podporu nemeckej politiky zelenej transformácie. KTF je financovaný primárne z výnosov z obchodovania s emisnými povolenkami a je manažovaný nemeckým Ministerstvom financií (*Bundesministerium der Finanzen*), ale financovanie opatrení týkajúcich sa oblasti energetiky a klímy je spravované Ministerstvom hospodárstva a ochrany klímy (*Bundesministerium für Wirtschaft und Klimaschutz*). Dňa 27. júla 2022 nemecká vláda odsúhlasila návrh rozpočtu KTF vo výške 177,5 mld. € s nasledovným zameraním na roky 2023–2026:

- ▶ reforma dotácií pre energeticky efektívne budovy (cca 56,3 mld. €) – v budúcnosti sa rozpočtové prostriedky majú sústrediť predovšetkým na rekonštrukcie s vysokým potenciálom úspory CO₂ na euro dotácie;
- ▶ zrušenie poplatku na podporu OZE s cieľom odbremeniť občanov a firmy od nákladov na podporu rozvoja OZE (okolo 35,5 mld. €) – v roku 2023 sú však očakávané vysoké výnosy z OZE v dôsledku zvýšených cien elektriny na burze, čo v praxi zrejme povedie k tomu, že na podporu OZE nebude potrebné alokovať žiadne dotácie;
- ▶ dekarbonizácia priemyslu a implementácia nemeckej vodíkovej stratégie (cca 19,9 mld. €) – medzi inými opatreniami tento bod zahŕňa aj program rekonštrukcie elektrární spaľujúcich uhlie a zemný plyn na elektrárne fungujúce na zelenom vodíku;
- ▶ kompenzácia cien elektriny spoločnostiam, aby sa odbremenil aj podnikateľský sektor od nákladov na EU ETS systém (cca 12,1 mld. €);
- ▶ financovanie v odvetví teplárenstva na podporu zvýšenia efektívnosti sústav zásobovania teplom tak, aby boli šetrné ku klíme (cca 3,8 mld. €);
- ▶ reforma environmentálneho bonusu na podporu čisto elektrických vozidiel a vozidiel poháňaných palivovými článkami (cca 3,4 mld. €);

⁴⁵ BNE - Position zu Stromsperren und zugehörigen sozialen Fragen. Dostupné z: <https://www.bundestag.de/resource/blob/676950/1a9832351ce7317239b355b5d46be766/sv-busch-data.pdf>.

- financovanie energetickej efektívnosti a efektívnosti využívania zdrojov (cca 3,4 mld. €).⁴⁶

Medzi ďalšie opatrenia prijaté nemeckou spolkovou vládou v širšom kontexte patrí:

- zníženie dane na pohonné hmoty (o 0,30 € na benzín a o 0,14 € na diesel);
- jednorazový príspevok vo výške 300 € pre ľudí zamestnaných na trvalý pracovný pomer, ktorý by mal byť vyplatený v septembri 2022 (príspevok by mal podliehať zdaneniu, čo je kritizované opozíciou);
- jednorazový šek vo výške 100 € ako dodatočný príspevok na dieťa;
- zníženie cien verejnej dopravy na úroveň 9 €/mesiac;
- povinnosť, aby novo inštalované vykurovacie systémy zahŕňali 65 % OZE do roku 2024;
- pripravovaný nový dotačný program na výmenu plynových kotlov za tepelné čerpadlá.

Odhaduje sa, že náklady na tieto opatrenia dosiahnu výšku okolo 30 mld. €.⁴⁷

Okrem štátnej podpory v podobe sociálnych dávok a mimoriadnych príspevkov existujú aj ďalšie subjekty, ktoré ponúkajú pomoc odberateľom so sťaženou sociálnou situáciou, napr. sa jedná o tieto aktivity:

- **Spolkový štát Severné Porýnie-Vestfálsko** (*Nordrhein-Westfalen* – ďalej ako „NRW“) spustil projekt s názvom „NRW v boji proti energetickej chudobe“⁴⁸, ktorý prebiehal od októbra 2012 do decembra 2021 a ponúkal občanom spolkového štátu bezplatné právne poradenstvo v prípadoch, kedy neboli schopní platiť účty za energie. Projekt bol ukončený, avšak bezplatné služby pokračujú a sú k dispozícii v niekoľkých mestách v NRW. Platené sú z prostriedkov Ministerstva životného prostredia, poľnohospodárstva, ochrany prírody a ochrany spotrebiteľa spolkového štátu Severné Porýnie-Vestfálsko. Údaje a poradenstvo je dostupné na webových stránkach poradenského centra pre spotrebiteľov NRW.
- **Tacheles – združenie pre nezamestnanosť a sociálnu starostlivosť** (ide o nevládnú organizáciu v právnej forme registrovaného združenia – „*eingetragener Verein*“), ktoré sa zameriava na informácie o systéme sociálneho zabezpečenia, pripravilo niekoľko bodov, v ktorých uvádza svoje požiadavky na spolkovú vládu. Okrem už vyššie uvedených Tacheles tiež odporúča prijať právnu zmenu v spôsobe určovania limitov primeranosti, t. j. na základe spotreby, a nie na základe nákladov. Združenie uvádza, že na niektorých úradoch práce sa už uplatňuje prax posudzovania primeranosti nákladov na vykurovanie nie na základe cenového stropu, ale na základe maximálnej spotreby (v kWh). Náklady na energiu spotrebovanú na vykurovanie sa potom musia vždy uhradiť vo výške aktuálnych skutočných cien energie. Takto by sa vývoj cien energie premietol priamo do poskytovaných príspevkov na bývanie a na energie.⁴⁹

BNetzA taktiež navrhuje zamerať sa na oblasť bývania v zmysle energetickej efektívnosti. Priamym dopadom takýchto opatrení má byť zníženie nákladov na vykurovanie, a teda aj zníženie výdavkov domácností na energiu v dlhodobom horizonte.

Ďalšou iniciatívou súvisiacou so zlepšovaním energetickej efektívnosti, ktorá bola pripravená v spolupráci so Spolkovým združením agentúr pre energiu a ochranu klímy v Nemecku, je tzv. „kontrola úspor energie“. Financuje ju Spolkové ministerstvo životného prostredia, ochrany prírody, jadrovej bezpečnosti a ochrany spotrebiteľa a spája sociálnu a environmentálnu politiku. V rámci iniciatívy existujú vyškolení poradcovia pre oblasť úspor elektriny, ktorí kontaktujú domácnosti poberateľov dávok v nezamestnanosti, sociálnej pomoci alebo príspevkov na bývanie a vykonávajú kontrolu spotreby a

⁴⁶ Die Bundesregierung: 170 Milliarden Euro für Energieversorgung und Klimaschutz. Dostupné z: <https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Pressemitteilungen/Finanzpolitik/2022/07/2022-07-27-klima-und-transformationsfonds.html>.

⁴⁷ National policies to shield consumers from rising energy prices. Dostupné z: [National policies to shield consumers from rising energy prices \(bruegel.org\)](https://www.bruegel.org/publications/national-policies-to-shield-consumers-from-rising-energy-prices).

⁴⁸ Das ehemalige Landesprojekt "NRW bekämpft Energiearmut". Dostupné z: [Das ehemalige Landesprojekt "NRW bekämpft Energiearmut" | Verbraucherzentrale NRW](https://www.verbraucherzentrale-nrw.de/nrw-bekaempft-energiearmut).

⁴⁹ Energiearmut beenden. Dostupné z: [Energiearmut beenden - Tacheles Sozialhilfe e.V. \(tacheles-sozialhilfe.de\)](https://www.tacheles-sozialhilfe.de/).

úspor energie a poskytujú kvalifikované odporúčania pre znižovanie spotreby energií jednoduchými prostriedkami.

Úrad pre ochranu životného prostredia dal vypracovať správu o požiadavkách na sociálne zodpovedné opatrenia ochrany klímy a transformáciu energetického systému v Nemecku. Okrem iných tém táto komplexná štúdia z roku 2020 obsahuje odporúčania pre politické opatrenia na zníženie zaťaženia nákladmi na energiu pre domácnosti s nízkymi príjmami a opisuje množstvo praktických tipov na realizáciu týchto opatrení. Zdôrazňuje sa v nich potreba:

- ▶ upraviť súčasné sociálne dávky,
- ▶ zvýšiť energetickú efektívnosť a efektívne využívať spotrebiče na každodenné používanie a rozpoznať sociálne výzvy súvisiace s obnovou obytných budov.

Zhrnutie

V súčasnosti v Nemecku neexistuje všeobecne platná právna definícia pojmu „energetická chudoba“. Právo na dodávku energií je považované za súčasť základných sociálnych práv, a preto majú ľudia trpiaci alebo ohrození energetickou chudobou nárok na pomoc v rámci systému sociálneho zabezpečenia.

V máji roku 2022 bol prijatý HeizkZuschG, ktorý zavádza jednorazový príspevok na vykurovanie, ktorý by v tomto roku mohlo získať približne 2,1 milióna ľudí. Nemecká vláda zároveň s účinnosťou od 1. júla 2022 zrušila poplatok na podporu OZE, ktorý bol do tej doby súčasťou účtov za elektrinu koncových odberateľov a slúžil na financovanie podpory OZE. Okrem toho sa plánuje reforma dotácií pre energeticky efektívne budovy a všeobecne zvýšenie energetickej efektívnosti, implementácia nemeckej vodíkovej stratégie, kompenzácia nákladov na elektrinu spoločnostiam, zvýšenie efektívnosti sústav zásobovania teplom alebo reforma podpory elektrických vozidiel. Opatrenia týkajúce sa oblasti energetiky a klímy budú financované z KTF, ktorý zhromažďuje primárne výnosy z obchodovania z emisných povoleniek (t. j. ide o obdobu EF).

5.2 Rakúsko

5.2.1 Rozsah energetickej chudoby a jej definícia

Rakúsko má 8,9 milióna obyvateľov, pričom HDP Rakúska bol v roku 2021 403 miliárd €. ⁵⁰ Podľa údajov Eurostat bolo v Rakúsku v roku 2021 až 17,3 % obyvateľov ohrozených chudobou. ⁵¹ Priemerné disponibilné ekvivalentné príjmy domácností v roku 2021 predstavovali 2502 € mesačne. ⁵² Rovnako ako Nemecko ani Rakúsko zatiaľ nemá jednotnú definíciu energetickej chudoby, resp. ohrozenia energetickou chudobou. Štúdia rakúskeho regulačného orgánu E-Control vypracovaná v spolupráci s rakúskym Štatistickým úradom (*Statistik Austria*) v roku 2021 ⁵³ pracuje s dvoma prístupmi, ktoré uvádza Tabuľka 13 nižšie.

⁵⁰ Statistik Austria. Bruttoinlandsprodukt und Hauptaggregate. Dostupné z: <https://www.statistik.at/statistiken/volkswirtschaft-und-oeffentliche-finanzen/volkswirtschaftliche-gesamtrechnungen/bruttoinlandsprodukt-und-hauptaggregate>.

⁵¹ Eurostat (2022). Persons at risk of poverty or social exclusion by age and sex. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_peps01n/default/table?lang=en.

⁵² Eurostat (2022). Mean and median income by age and sex - EU-SILC and ECHP surveys. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_DI03_custom_3319780/default/table?lang=en.

⁵³ Statistik Austria, E-Control (2021). Erweiterte Betrachtung der Energiearmut in Österreich. Hohe Energiekosten bzw. Nicht-Leistbarkeit von Energie für Wohnen. Wien. Dostupné z: <https://www.e-control.at/documents/1785851/1811582/erweiterte-betrachtung-der-energiearmut-in-oesterreich-2018.pdf/a84ce3a9-d544-e554-609b-f61a9a094768?t=1619162241448>.

Tabuľka 13: Prístupy k definícii energetickej chudoby v Rakúsku

	Prístup 1	Prístup 2
Princíp	Vysoké náklady pri nízkych príjmoch	Nemožnosť dostatočne vykúriť obydľie
Zdroj dát	Energetické sčítanie „Mikrozensus Energie 2017/2018“	EU SILC (2019)
Definícia	Domácnosti pod hranicou ohrozenia chudobou vo výške 15 437 € ročne (t. j. keď ekvivalentný čistý príjem je nižší ako 60 % mediánu všetkých domácností) s nákladmi na energiu vyššími ako 1 720 € ročne (t. j. keď výdaje na energiu prevyšujú 140 % mediánu všetkých domácností)	Domácnosti, ktoré na otázku, či si môžu dovoliť udržiavať celé obydľie primerane vykúrené, subjektívne odpovedali, že nie
Počet domácností trpiacich energetickou chudobou	Približne 115 500 domácností (priemerne 3 % domácností)	Približne 94 000 domácností (priemerne 2,4 % domácností)
Nadpriemerne postihnuté skupiny (voči priemeru v predchádzajúcom riadku)	Najvyššie dosiahnuté vzdelanie – základné vzdelanie: 7,1 % Jednočlenné domácnosti: 6,0 % Veková skupina 16–34 rokov: 4,9 % Bývanie v byte v bytovom dome: 3,2 % Bývanie v byte do 80 m²: 3,7 % Bývanie v prenájme: 3,7 % Stavba obydľia pred rokom 1960: 5,2 %	Najvyššie dosiahnuté vzdelanie – základné vzdelanie: 5,9 % Jednočlenné domácnosti: 4,3 % Veková skupina 55–74 rokov: 2,6 % Bývanie v byte v bytovom dome: 3,7 % Bývanie v byte do 80 m²: 3,8 % Bývanie v prenájme: 4,0 % Stavba obydľia pred rokom 1960: 3,3 %

Zdroj: Statistik Austria, E-Control (2021). *Erweiterte Betrachtung der Energiearmut in Österreich. Hohe Energiekosten bzw. Nicht-Leistbarkeit von Energie für Wohnen*. Wien, str. 9, 10. Dostupné z: https://www.e-control.at/documents/1785851/1811582/erweiterte_betrachtung_der_energiearmut_in_oesterreich_2018.pdf/a84ce3a9-d544-e554-609b-f61a9a094768?t=1619162241448.

V prípade oboch prístupov k definícii energetickej chudoby v Rakúsku vidno, že energetickou chudobou sú najviac dotknuté domácnosti, v ktorých žijú osoby so základným vzdelaním ako najvyšším dosiahnutým, a ďalej jednočlenné domácnosti.

Zodpovednosť za problematiku energetickej chudoby je prierezová, podieľajú sa na nej viaceré ministerstvá, najmä

- Spolkové ministerstvo pre ochranu klímy, životné prostredie, energetiku, mobilitu, inovácie a technológie (*Bundesministerium für Klimaschutz, Umwelt, Energie, Mobilität, Innovation und Technologie*) – zodpovedá za trh s energiou a zaoberá sa otázkami ochrany klímy;
- Spolkové Ministerstvo sociálnych vecí, zdravotníctva, starostlivosti a ochrany spotrebiteľa (*Bundesministerium für Soziales, Gesundheit, Pflege und Konsumentenschutz*) – zodpovedá za sociálne otázky a transferové platby.

Práve Spolkové ministerstvo sociálnych vecí, zdravotníctva, starostlivosti a ochrany spotrebiteľa (vtedy Spolkové ministerstvo zamestnanosti, sociálnych vecí, zdravotníctva a ochrany spotrebiteľa) vytvorilo už v roku 2018 inú definíciu energetickej chudoby, podľa ktorej ide o stav, kedy je domácnosť ohrozená energetickou chudobou a spĺňa najmenej tri zo siedmich definovaných deprivácií (štyri sú z kategórie kvality/vybavenia domácnosti a využívania energií a tri z kategórie nákladov na energiu a dlhov s nimi spojených). Okrem toho vytvorilo tiež definíciu ohrozenia energetickou chudobou, ktoré nastáva, ak je domácnosť ohrozená chudobou (t. j. jej príjmy sú nižšie ako 60 % mediánu príjmov všetkých domácností) a pre domácnosť je ťažké alebo nemožné dovoliť si základné energetické služby.⁵⁴

5.2.2 Legislatívny a regulačný rámec

Rakúsky zákon o podnikaní v elektroenergetike a o organizácii trhu z roku 2010 [*Bundesgesetz, mit dem die Organisation auf dem Gebiet der Elektrizitätswirtschafts neu geregelt wird (Elektrizitätswirtschafts- und -organisationsgesetz 2010 – ElWOG 2010)*, BGBl. I Nr. 110/2010, zuleťt

⁵⁴ Rechnungshof Österreich (2020). *Energiewirtschaftliche Maßnahmen gegen Energiearmut*. Dostupné z: <https://www.rechnungshof.gv.at/rh/home/home/Energiearmut.pdf>.

geändert durch das Bundesgesetz BGBl. I Nr. 7/2022 – ďalej ako „EIWOG“) a zákon o plynárenstve z roku 2011 [Bundesgesetz, mit dem Neuregelungen auf dem Gebiet der Erdgaswirtschaft erlassen werden (Gaswirtschaftsgesetz 2011 – GWG 2011), BGBl. I Nr. 107/2011, zuletzt geändert durch das Bundesgesetz BGBl. I Nr. 245/2021 – ďalej ako „GWG“) priznávajú odberateľom právo na univerzálnu službu: odberatelia z radov domácností majú právo na dodávku elektriny alebo plynu za cenu, ktorá nie je vyššia ako tarifa, ktorú platí väčšina domácností daného dodávateľa. Rovnako existencia starých dlhov nemôže slúžiť ako dôvod na zamietnutie dodávky elektriny odberateľom v kategórii domácností. Zábezpeky sú povolené len vo výške mesačnej preddavkovej platby. V prípade omeškania zákazníka s platbou za dodávku elektriny alebo plynu v rámci univerzálnej služby je možné hroziacemu odpojeniu alebo prerušeniu dodávky predísť nainštalovaním predplateného meradla (§ 82 ods. 5 EIWOG, § 127 ods. 5 GWG). Inštalácia špeciálneho meradla je spoplatnená 24 € a jeho využívanie stojí ďalej 1,92 €/mesačne.⁵⁵

Odpojiť odberateľov od dodávok elektriny/plynu je prevádzkovateľ distribučnej sústavy/siete oprávnený (v prípade porušenia zmluvy o dodávke elektriny/plynu komunikuje s odberateľom dodávateľ) podľa § 82 ods. 3 EIWOG, resp. § 127 ods. 3 GWG až po zaslaní aspoň dvoch upomienok vždy minimálne s dvojtýždňovou lehotou na doplatenie dlžných súm. Každá upomienka musí obsahovať informáciu o možnosti využitia poradenstva a informáciu o práve na univerzálnu službu. V poslednej upomienke musí byť navyše uvedená hrozba odpojenia, ak platba nebude uhradená, a informácia o nákladoch a následkoch odpojenia a obnovenia dodávok elektriny/plynu. K odpojeniu v dôsledku omeškania s platbou nesmie v prípade odberateľov v domácnosti a malých podnikov dôjsť v posledný pracovný deň pred víkendom alebo pred štátnym sviatkom (§ 82 ods. 8 EIWOG, § 127 ods. 8 GWG) – toto opatrenie môže byť považované za transpozíciu zákazu odpojenia zraniteľných odberateľov v kritických časoch v zmysle čl. 28 ods. 1 smernice (EÚ) 2019/944, aj keď kritickým časom sa v tomto ustanovení myslelo skôr zimné obdobie.

Možno zhrnúť, že medzi prijaté informačné opatrenia patrí

- ▶ zriadenie kontaktných a poradenských centier pre otázky spojené s energetickou chudobou (povinnosť veľkých dodávateľov),
- ▶ uvádzanie informácií o tarife univerzálnej služby (povinnosť dodávateľov),
- ▶ informácie o práve na univerzálnu službu o. i. vo všeobecných obchodných podmienkach a v ročnom zúčtovaní (povinnosť dodávateľov),
- ▶ informácie o možnosti využiť služby poradenského centra v každej upomienke (povinnosť dodávateľov a prevádzkovateľov sústav/sietí),
- ▶ informácie o hroziacom odpojení a nákladoch odpojenia a znovuoobnovenia dodávok v poslednej upomienke (povinnosť dodávateľov a prevádzkovateľov sústav/sietí).⁵⁶

Jednotlivé spolkové krajiny Rakúska poskytujú jednorazové príspevky na úhradu nákladov spojených s vykurovaním vo výške od 110 do 180 €. O pridelenie tohto príspevku je potrebné aktívne požiadať, pričom žiadateľ musí splniť podmienky stanovené predovšetkým v podobe príjmových limitov; bydlisko žiadateľa sa musí nachádzať v danom spolkovom štáte a musí byť dodržaný stanovený termín pre podanie žiadosti. Jedinou výnimkou je v tomto prípade Viedeň, ktorá historicky vychádza z rovnakého modelu, ktorý bol však v roku 2013 nahradený programom Viedenskej energetickej podpory, ktorý funguje podobným spôsobom, ale o túto formu podpory je možné požiadať celoročne.

E-Control ako národný regulačný orgán sa snaží aktívne riešiť problematiku energetickej chudoby. S cieľom pomôcť domácnostiam ohrozeným energetickou chudobou E-Control podporuje:

- ▶ zvyšovanie povedomia o úsporách energie,
- ▶ možnosť oslobodenia od poplatkov na podporu OZE – s účinnosťou od 1. januára 2022 bol tento poplatok pre rok 2022 odpustený vybraným skupinám odberateľov elektriny v domácnosti.⁵⁷

⁵⁵ E-Control. Abschaltung und Grundversorgung. Dostupné z: <https://www.e-control.at/konsumenten/rechnung/zahlungsschwierigkeiten>.

⁵⁶ Rechnungshof Österreich (2020). Energiewirtschaftliche Maßnahmen gegen Energiearmut. Dostupné z: <https://www.rechnungshof.gv.at/rh/home/home/Energiearmut.pdf>.

⁵⁷ E-Control. Befreiung von Erneuerbaren-Förderkosten. Dostupné z: [Befreiung von Erneuerbaren-Förderkosten](#).

E-Control zároveň reguluje maximálnu výšku poplatkov za odpojenie a opätovné pripojenie, výšku poplatkov za upomienky a predplatné elektromery. Vzhľadom na aktuálny vývoj na trhu s energiami, ktorý sa premietne do všetkých sektorov, pracuje rakúska vláda na nových a relatívne rýchlo implementovateľných opatreniach zameraných na zmiernenie negatívnych dopadov vysokých cien energií ako na domácnosti tak aj na priemysel. Dňa 20. marca 2022 predstavený balík opatrení z dielne spolkového Ministerstva životného prostredia a Ministerstva financií (*Bundesministerium für Finanzen*) má celkovú hodnotu takmer 2 miliardy € a je zameraný na pomoc domácnostiam, malým a stredným podnikom a priemyslu. Pre takmer všetky domácnosti sa navrhuje kompenzácia nákladov na energiu vo výške 150 €, pričom táto suma sa môže zdvojnásobiť v prípade najviac ohrozených sociálnych skupín.

Okrem toho sa na úrovni vlády a Parlamentu aktuálne diskutujú ďalšie schémy pomoci vrátane návrhu znížiť do 30. júna 2023 niektoré energetické dane, najmä daň zo zemného plynu a daň z elektriny o približne 90 %. Výsledná podoba opatrení ale bude záležať od priebehu diskusií v rámci Parlamentu.

Z pohľadu dlhodobých štrukturálnych opatrení možno spomenúť vyčlenenie prostriedkov na zateplovanie bytových domov, ktoré sú viac než 20 rokov staré, pričom už boli schválené rôzne možnosti financovania, ako napr. dotácia na bývanie až do výšky 30 %. Takéto dotácie potom spravujú jednotlivé spolkové krajiny, v tomto prípade sa jedná o celkovú alokáciu vyše 36,2 milióna €. Na strane domácich environmentálnych dotácií majú súkromné osoby ďalšiu možnosť dotácie na opatrenia tepelnej renovácie („renovačný šek“), tieto sa poskytujú ako paušálne sumy vo výške približne 40 % príslušných nákladov.

V roku 2014 bol prijatý zákon o energetickej efektívnosti [*Bundesgesetz über die Steigerung der Energieeffizienz bei Unternehmen und dem Bund (Bundes-Energieeffizienzgesetz – EEEffG)*, BGBl. I Nr. 72/2014, zuletzt geändert durch das Bundesgesetz BGBl. I Nr. 68/2020], ktorého cieľom bolo o. i. znížiť náklady na energiu pre domácnosti a potlačiť energetickú chudobu, a to do konca roku 2020. Za týmto účelom bolo poskytovanie energetického poradenstva a vzdelávanie energetických poradcov alebo zriadenie elektronickej platformy pre poskytovateľov energetických služieb na podporu výmeny skúseností a prepojenia ponuky a dopytu.

Rakúsky Plán obnovy a odolnosti uvádza ako jedno z opatrení na elimináciu energetickej chudoby vypracovanie nového zákona o obnoviteľných zdrojoch tepla [*Bundesgesetz zum Ausstieg aus der fossil betriebenen Wärmebereitstellung (Erneuerbare Wärme-Gesetz – EWG)*], ktorý by mal vytvoriť rámcové podmienky na nahradenie zastaraných vykurovacích systémov. V nadväznosti na existujúcu legislatívu, ktorá zakázala vykurovacie systémy využívajúce fosílna palivá v novopostavených budovách, bude nový zákon regulovať postupné vyradovanie zastaraných vykurovacích systémov v existujúcich budovách od roku 2025 a podporí ich nahradenie energiou z OZE alebo diaľkovým vykurovaním. Reforma má tiež vytvoriť v spolupráci so spolkovými krajinami a sociálnymi organizáciami spoločnú platformu na koordináciu sprievodných opatrení proti energetickej chudobe vrátane financovania a poradenských služieb pre domácnosti s nízkymi príjmami. Návrh zákona je aktuálne prejednávaný v Parlamente.⁵⁸ K reforme je v rámci Plánu obnovy a odolnosti zároveň naplánované poskytovanie dotácií zameraných na zníženie spotreby energií v budovách. Dotácie podporia tepelnú obnovu obydľí nízkopríjmových domácností najviac ohrozených energetickou chudobou, čím by sa mala znížiť ich spotreba energie a náklady. Opatrenie sa má zameriavať na nízkopríjmové domácnosti v starších budovách, ktoré si nemôžu dovoliť financovať takéto renovácie z vlastných zdrojov. Program pozostáva z integrovanej schémy podpory, ktorá poskytne podporu a financovanie obnovy rodinných domov a bude zahŕňať zateplenie stien a strechy, výmenu okien a kúrenia, ako aj podporu pri plánovaní.

⁵⁸ Republik Österreich – Parlament. Erneuerbare-Wärme-Gesetz – EWG. Dostupné z: https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXVII/ME/ME_00212/index.shtml#.

Zhrnutie

Rakúsko zatiaľ nemá jednotnú definíciu energetickej chudoby – rakúsky Štatistický úrad a E-Control pracujú pri ich analýzach s dvoma rôznymi prístupmi a okrem toho predstavilo Spolkové Ministerstvo sociálnych vecí, zdravotníctva, starostlivosti a ochrany spotrebiteľa už skôr vlastné definície.

V marci 2022 bol predstavený balík opatrení s celkovou hodnotou takmer 2 miliárd €, ktorý je zameraný na pomoc domácnostiam, malým a stredným podnikom a priemyslu. Okrem toho sa na úrovni vlády a Parlamentu aktuálne diskutujú ďalšie schémy pomoci vrátane zníženia niektorých energetických daní do 2023, najmä dane zo zemného plynu a dani z elektriny o približne 90 %, alebo nový zákon o obnoviteľných zdrojoch tepla, ktorý bude zahŕňať aj sprievodné opatrenia proti energetickej chudobe. Výsledná podoba opatrení ale bude závisieť od priebehu diskusií v Parlamente.

5.3 Litva

5.3.1 Rozsah energetickej chudoby a jej definícia

Litva má približne 2,8 milióna obyvateľov a jej HDP je na úrovni približne 55 miliárd €. Podľa údajov Eurostat bolo v Litve v roku 2021 až 24,5 % obyvateľov ohrozených chudobou.⁵⁹ V roku 2021 dosiahol medián ekvivalentného disponibilného príjmu domácností výšku 874 € mesačne.⁶⁰ V tom istom roku bola zároveň absolútna miera chudoby na úrovni 5,1 %, t. j. približne 140 tisíc obyvateľov malo disponibilný príjem pod hranicou absolútnej chudoby. Pre jednotlivcov to znamená sumu 257 € mesačne a pre domácnosti s dvomi deťmi sumu 540 € mesačne. Túto sumu každoročne vypočítava Ministerstvo sociálneho zabezpečenia a práce Litovskej republiky ako čiastku, ktorá je potrebná na zabezpečenie minimálnych potrieb osoby.⁶¹

V Litve aktuálne neexistuje zákonná definícia energetickej chudoby. Opis postupu uplatňovania dodatočných záruk pre sociálne zraniteľných odberateľov elektriny schválený uznesením vlády Litovskej republiky č. 527 z 27. mája 2015 však definuje zraniteľných odberateľov ako fyzické osoby alebo domácnosti, ktorým je poskytnuté alebo majú právo na poskytnutie sociálneho zabezpečenia a (alebo) sociálnych služieb v súlade s postupom stanoveným zákonom Litovskej republiky o peňažnej sociálnej pomoci odkázaným osobám, a ktorý má právo využiť dodatočné záruky stanovené pre zraniteľných odberateľov postupom stanoveným zákonom a jeho vykonávacími právnymi predpismi.⁶²

Zraniteľnými odberateľmi, ktorí majú nárok na náhradu nákladov na vykurovanie sú odberatelia, ktorí na vykurovanie štandardne veľkého bytu⁶³ vynakladajú:

- ▶ pre domácnosti: viac ako 10 % z rozdielu medzi disponibilným príjmom domácnosti a dvojnásobkom minimálneho príjmu alebo tzv. štátom podporovaného príjmu poskytnutého domácnosti (osobám žijúcich spolu v jednej domácnosti),

⁵⁹ Eurostat (2022). Persons at risk of poverty or social exclusion by age and sex. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_peps01n/default/table?lang=en.

⁶⁰ Eurostat (2022). Mean and median income by age and sex - EU-SILC and ECHP surveys. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_DI03_custom_3319780/default/table?lang=en.

⁶¹ Oficiálny štatistický portál Litvy. Dostupné z: [Absolute poverty rate - Oficialiosios statistikos portalas](https://www.statistikos.lt/portal/legal/ActPrint/lt?jfwid=-n126u3sdm&documentId=afcb6a0a14b11e49dedcf791a151bf8&category=TAP).

⁶² Opis postupu uplatňovania dodatočných záruk pre sociálne zraniteľných odberateľov elektriny schválený uznesením vlády Litovskej republiky č. 527 z 27. mája 2015. Dostupné z: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=-n126u3sdm&documentId=afcb6a0a14b11e49dedcf791a151bf8&category=TAP>.

⁶³ Štandardne veľký byt pre jednotlivca je 50 m², 78 m² pre domácnosť tvorenú dvomi osobami, 90 m² pre domácnosť tvorenú tromi osobami a 100 m² pre domácnosť tvorenú štyrmi a viac osobami. Dostupné z: <https://socmin.lrv.lt/en/activities/family-and-children/social-assistance-to-families-and-children/support-to-low-income-families-and-single-persons>.

- ▶ pre jednotlivca: viac ako 10 % z rozdielu medzi disponibilným príjmom jednotlivca a trojnásobkom štátom podporovaného príjmu poskytnutého jednotlivcovi.⁶⁴

Štátom podporovaný príjem (*valstybės remiamos pajamos*) používaný pre výpočet náhrady nákladov na vykurovanie je pre rok 2022 stanovený na úrovni 147 €. ⁶⁵

Litovská národná sieť proti chudobe (ďalej ako „**LNAPN**“) označuje energetickú chudobu ako úroveň chudoby, pri ktorej jednotlivci alebo domácnosti nie sú schopní vykurovať svoje domovy alebo využívať iné energetické služby, je pre nich ťažké alebo nemožné zabezpečiť primerané vykurovanie alebo iné základné energetické služby, ako je osvetlenie, doprava alebo elektrina pre internet alebo iné zariadenia.⁶⁶ Podobnú definíciu Litva prijala pri tvorbe Plánu obnovy a odolnosti, kde je energetická chudoba definovaná ako situácia, kedy je „pre obyvateľov ťažké alebo nemožné udržiavať primerané vykurovanie svojich obydľí alebo prístup k základným energetickým službám, ako je osvetlenie alebo doprava“. ⁶⁷ Štúdia Litovského energetického inštitútu ukázala, že úroveň energetickej chudoby, kedy výdavky domácností na energiu presahujú 15 %, bola v roku 2019 na úrovni 17 %. Približne 32,4 % domácností vynaložilo na energie viac ako 10 % svojich príjmov a 10,1 % viac ako 20 % príjmov. Podľa údajov zverejnených Eurostatom bol podiel domácností s problémami s vykurovaním v Litve druhý najväčší spomedzi krajín EÚ, nakoľko až 26,7 % litovských domácností nebolo v roku 2019 schopných vykurovať svoje obydľia na požadovanú teplotu alebo využívať iné energetické služby.

Napriek tomu, že približne 56 % domácností je napojených na centrálnu zásobovanie teplom, jedným z pretrvávajúcich problémov krajiny je vysoká neefektívnosť vykurovania – priemerná ročná spotreba tepla na vykurovanie budov je 0,75 GJ/m² v porovnaní s 0,46 GJ/ m² v susedných severských krajinách.

Z pohľadu urbanizácie dnes tvorí mestské obyvateľstvo 68 % celkovej populácie, pričom až 65 % populácie stále žije v bytovkách, ktoré boli z veľkej časti postavené pred rokom 1990. Charakteristické je, že prevažná väčšina bytov je v súkromnom vlastníctve obyvateľov, s mierou súkromného vlastníctva dosahujúcou 90,3 % v roku 2020. Väčšina týchto domov vyžaduje urgentné opravy aj z pohľadu energetickej efektívnosti. Sociálno-demografické analýzy však poukázali na nadmerné zastúpenie starších skupín obyvateľstva v týchto bytových domoch, čo môže byť významnou prekážkou pre energeticky efektívne renovácie, keďže investície takéhoto charakteru sú pre starších ľudí zvyčajne menej dostupné. Z dostupných podkladov vyplýva, že práve obyvatelia týchto bytových domov v mestských oblastiach sú viac postihnutí energetickou chudobou ako obyvatelia vidieckych oblastí a rodinných domov. Podiel ľudí žijúcich v bytoch, ktorí nie sú schopní udržať si svoje domovy dostatočne vykúrené, dosiahol v roku 2017 39,7 %, pričom v prípade obyvateľov žijúcich na vidieku to je 21,9 % a 12 % v prípade rodinných domov.⁶⁸

5.3.2 Legislatívny a regulačný rámec

Opatrenia na ochranu zraniteľných odberateľov sú uvedené v zákone o elektrine a v opise postupu uplatňovania dodatočných záruk pre sociálne zraniteľných odberateľov elektriny schválenom uznesením vlády Litovskej republiky č. 527 z 27. mája 2015.

V prípade, že zraniteľní odberatelia nezaplatia za dodanú elektrinu v stanovenej lehote, nezaplatia alebo neuhradia čiastočne službu distribúcie elektriny alebo iné súvisiace služby, dodávka a/alebo distribúcia elektriny nesmú byť prerušené v nasledujúcich prípadoch:

- ▶ v piatok, sobotu a nedeľu,
- ▶ cez štátne sviatky a dni predchádzajúce štátnemu sviatku,

⁶⁴ Ministerstvo sociálneho zabezpečenia a práce. Dostupné z: <https://socmin.lrv.lt/en/activities/family-and-children/social-assistance-to-families-and-children/support-to-low-income-families-and-single-persons>.

⁶⁵ Rozhodnutie k uzneseniu vlády Litovskej republiky z 5. Novembra 2014 č. 1206 o schválení výšky referenčných ukazovateľov platieb sociálnej podpory. Dostupné z: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/fc390a20dc2511ec8d9390588bf2de65>.

⁶⁶ Chudoba a sociálne vylúčenie v Litve 2020 (str. 30). Dostupné z: www.eapn.eu.

⁶⁷ ComAct: Overview report on the energy poverty concept (2021). Dostupné z: https://www.bpie.eu/wp-content/uploads/2021/05/ComAct-D1.1_Overview-report-on-the-energy-poverty-concept_Final-version_UPDATED-1.pdf.

⁶⁸ Ibid.

- keď je priemerná denná teplota vzduchu nižšia ako -15°C alebo
- keď je priemerná denná teplota vyššia ako $+30^{\circ}\text{C}$.

Dodávka môže byť prerušená v deň nasledujúci po skončení okolností uvedených vyššie, ak bol uvedený zraniteľný odberateľ o prerušení upovedomený v súlade s postupom stanoveným v pravidlách dodávky a použitia elektriny a ďalších vykonávacích právnych predpisov.

Verejný dodávateľ elektriny, spoločnosť UAB „Ignitis“⁶⁹, dodáva elektrinu zraniteľným odberateľom za štátom regulovanú cenu elektriny. V roku 2021 bol stanovený cenový strop za službu verejnej dodávky elektriny na 0,397 c/kWh, čo v porovnaní s rokom 2020 (0,370 c/kWh) znamenalo navýšenie o 0,027 c/kWh. Hlavný vplyv na zvýšenie cenového stropu v roku 2021 v porovnaní s rokom 2020 malo zníženie prognózovaného objemu elektriny dodávanej regulovaným odberateľom v domácnostiach v dôsledku liberalizácie maloobchodného trhu s energiami ako aj zvyšujúci sa počet odberateľov vyrábajúcich si elektrinu pre vlastnú spotrebu, čím sa znížil objem elektriny dodávanej verejným dodávateľom. Zraniteľní odberatelia majú podľa zákona čas zaplatiť prevádzkovateľovi distribučnej sústavy alebo dodávateľovi do posledného dňa mesiaca nasledujúceho po kalendárnom mesiaci, v ktorom bola odberateľovi elektrina dodaná alebo boli poskytnuté iné súvisiace služby (okrem prípadov, kedy na žiadosť zraniteľného odberateľa boli dohodnuté dlhšie lehoty na zaplatenie). Zároveň platí, že ak zraniteľní odberatelia nezaplatia za dodanú elektrinu v stanovenej lehote, úrok z omeškania sa za 3 mesiace po prekročení lehoty nepočíta.⁷⁰

V roku 2017 litovský parlament zvýšil DPH na diaľkové vykurovanie, teplú vodu a pitnú vodu z 9 % (zavedená v septembri 2009) na 21 % a kompenzoval ju zmenou zákona o peňažnej sociálnej pomoci pre nízkopříjmové domácnosti. V predchádzajúcom znení zákona sa kompenzácia týchto nákladov na bývanie poskytovala zraniteľným odberateľom tak, aby tieto náklady nepredstavovali viac ako 20 % rozdielu medzi čistým príjmom domácnosti a minimálnym príjmom s tým, že samotná kompenzácia pokrýva zvyšok týchto nákladov. Parlament v máji 2017 zmenil výšku kompenzácie s tým, že domácnosti majú nárok na kompenzáciu tej časti nákladov, ktorá presahuje sumu 10 % z rozdielu medzi príjmom domácnosti a minimálnym príjmom (viď kapitolu 5.3.1).

Vláda ďalej schválila vo februári 2022 dočasné opatrenie vo forme nulovej sadzby DPH na diaľkové vykurovanie ako súčasť reakcií na rapídne sa zvyšujúce náklady na energie, pričom toto opatrenie sa malo aplikovať v období medzi januárom a koncom apríla 2022 a vyžiadalo si prostriedky vo výške približne 23 mil. € zo štátneho rozpočtu.

LNAPN založená v roku 2006, ktorá združuje mimovládne organizácie bojujúce proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu, pripravila prehľad s názvom „Poverty and Social Exclusion in Lithuania 2020“ (Chudoba a sociálne vylúčenie v Litve 2020), v ktorom uvádza, že na zníženie energetickej chudoby je potrebná komplexná štátna pomoc vrátane:

- vzdelávacích a poradenských služieb pre verejnosť,
- renovácie (modernizácie) viacúčelových a jednouúčelových budov, a
- iných programov energetickej účinnosti.

Energetická chudoba je komplexný problém, preto je potrebný mechanizmus medzirezortnej spolupráce na zabezpečenie uplatňovania opatrení v oblasti energetickej chudoby stanovených v Národnom energetickom a klimatickom akčnom pláne Litovskej republiky.⁷¹ Existujúce a plánované opatrenia v Národnom energetickom a klimatickom akčnom pláne Litovskej republiky sa delia na štyri skupiny odrážajúce štyri hlavné problémy spôsobujúce energetickú chudobu:

- nízka energetická efektívnosť,
- vysoké ceny energií,

⁶⁹ Spoločnosť UAB „Ignitis“ je verejným dodávateľom energií ako súčasť skupiny AB „Ignitis grupe“, ktorej kontrolný podiel 73,08 % vlastní Litovská republika. Od 1. januára 2021 do 1. januára 2023 budú monopolné služby verejného dodávateľa postupne ukončené a budú nastavené podmienky pre aktívne zapojenie dodávateľov elektriny. Verejná dodávka sa prestane efektívne vykonávať od roku 2023.

⁷⁰ Annual Report on Electricity and Natural Gas Markets of the Republic of Lithuania to the European Commission (2020). Dostupné z: [NERC 2020 annual report EN.pdf \(regula.lt\)](https://www.nerc.lt/en/publications/2020-annual-report-en.pdf).

⁷¹ Chudoba a sociálne vylúčenie v Litve 2020 (str. 40). Dostupné z: www.eapn.eu

- nízke príjmy domácností a
- nedostatočná informovanosť odberateľov.

V prípade energetickej efektívnosti, Litva plánuje do roku 2030 zrekonštruovať približne 5 000 viacbytových domov, vymeniť 10 000 domácich kotlov, ako aj poskytnúť finančný stimul pre súkromných majiteľov na renováciu svojich domov. Výsledkom by mala byť úspora 13,5 GWh energií ročne. Pri renovácii a modernizácii by mali byť uprednostnené budovy so sociálne slabšími obyvateľmi, tzn. že ak budovy získajú rovnaký počet bodov v rámci ostatných výberových kritérií, uprednostnia sa budovy, v ktorých bývajú sociálne znevýhodnené osoby. Modernizácia starých vykurovacích jednotiek bude zároveň podporená prostredníctvom finančného nástroja až do výšky 30 % investičných nákladov.

Opatrenia na boj proti chudobe v Litve podľa správy STEP mapujúcej nízkopríjmové kategórie odberateľov energie zhŕňa nasledujúca Tabuľka 14.

Tabuľka 14: Opatrenia v oblasti energetickej chudoby v Litve

Vybrané opatrenia	Typ opatrení	Organizácia	Cieľové skupiny
Programy na renováciu obytných budov	Izolácia budov, vykurovací systém	Litovská vláda	Obytné budovy
Kompenzácia vykurovania	Pomoc s úhradou nákladov na energiu	Litovská vláda, lokálna vláda	Nízkopríjmové domácnosti
Program na výmenu kotlov	Renovácie	Litovská vláda	Bez špecifickej cieľovej skupiny
Vzdelávacie miesta na energetické vzdelávanie a konzultácie pre odberateľov energie	Informácie a zvyšovanie povedomia	Litovská vláda, dodávateľia energií	Bez špecifickej cieľovej skupiny

Zdroj: STEP. Targeting energy poor consumers report. 2019, str. 27. Dostupné z: <https://www.stepenergy.eu/wp-content/uploads/2020/02/STEP-847080.-Targeting-energy-poor-consumers.-D.2.1.pdf>.

S cieľom riešiť energetickú chudobu vláda pripravila Národný program pokroku na roky 2021–2030, ktorý stanovuje cieľ znížiť energetickú chudobu obyvateľstva a určuje dva národné ukazovatele s cieľmi na roky 2025 a 2030 (viď Tabuľka 15).

Tabuľka 15: Ciele stavu energetickej chudoby podľa súčasného Národného energetického a klimatického plánu na roky 2021–2030

Indikátor	Počiatočná situácia (rok)	Kontrolná hodnota pre rok 2025	Cieľová hodnota pre rok 2030	Zdroj dát	Subjekt zodpovedný za poskytovanie dát
Podiel populácie, ktorá nie je schopná udržať domácnosti adekvátne vykúrené	28 % (2018)	23 %	17 %	Litovský štatistický úrad	Ministerstvo sociálneho zabezpečenia a práce
Podiel domácností mŕňajúcich významný podiel príjmov na energiu	17,1 % (2018)	15 %	10 %	Litovský štatistický úrad	Ministerstvo hospodárstva

Zdroj: Národný energetický a klimatický plán na roky Litvy 2021 – 2030. 2020, str. 46. Dostupné z: https://energy.ec.europa.eu/system/files/2020-06/lt_final_necp_main_en_0.pdf.

Zhrnutie

Litva zatiaľ nemá zákonnú definíciu energetickej chudoby, pracuje však s pojmom zraniteľný odberateľ a definuje podmienky pre uplatnenie podpory na náhradu nákladov na vykurovanie.

Jedným z hlavných riešení energetickej chudoby v Litve je rozvoj prosumerov a samovýroby energie prostredníctvom dotácií na fotovoltické panely a tepelné čerpadlá, ktoré sú umožnené aj v rámci bytových domov s možnosťou spolufinancovania zo štátneho rozpočtu.

Dlhodobým zámerom je vytvoriť podporné schémy a programy financovania obnovy budov a domov, aby sa zvýšila energetická efektívnosť, pričom prednostné zameranie bude na sociálne slabšie vrstvy obyvateľov.

5.4 ČR

5.4.1 Rozsah energetickej chudoby a jej definícia

ČR má 10,7 milióna obyvateľov a jej HDP je na úrovni 238 miliárd €. ⁷² Podľa údajov Eurostat bolo v ČR v roku 2021 ohrozených chudobou 10,7 % obyvateľov, čo je najnižšie číslo spomedzi v tom roku skúmaných ČŠ. ⁷³ Podiel obyvateľov, ktorí sa ocitli pod hranicou príjmovej chudoby, v roku 2021 dosiahol 8,6 %. Touto hranicou sa rozumie ročný čistý príjem, ktorý je nižší ako 60 % mediánu čistého príjmu v krajine. Táto hranica predstavovala v roku 2021 168 655 Kč, čo predstavuje približne 6 800 €.

V ČR zatiaľ neexistuje zákonná definícia energetickej chudoby, a to aj napriek tomu, že takýto návrh zákonnej definície je k dispozícii. Vnútroštátne orgány a iné zainteresované strany však pojmovo definujú energetickú chudobu len ako neschopnosť dovoliť si primeranú úroveň vykurovania, varenia, osvetlenia a používania spotrebičov v domácnosti. Vo všeobecnosti tak pracujú s návrhom zákonnej definície, ktorá bola predstavená už dávnejšie a definuje stav energetickej chudoby nasledovne: domácnosť sa považuje za energeticky chudobnú, ak vynakladá viac ako 10 % svojich príjmov na energie a zároveň ak má domácnosť príjem nižší ako 1,5násobok životného minima (t. j. minimálny príjem, ktorý je stanovený zákonom) po zaplatení všetkých nákladov na bývanie. ⁷⁴ Analýza, ktorú vykonala Vysoká škola ekonomická v Prahe, ďalej ukázala, že energetická chudoba je spojená s nízkymi príjmami domácností, čo vedie k vysokému podielu nákladov na energie na čistých príjmoch domácností. V českých podmienkach sa ukázalo, že hranica energetickej chudoby predstavuje približne 22 % nákladov na energie z čistého príjmu domácností. ⁷⁵

5.4.2 Legislatívny a regulačný rámec

V ČR môže dodávateľ energií obmedziť alebo prerušiť dodávky v dôsledku opakovaného neplatenia vyúčtovania dodávok alebo preddavkových platieb (t. j. v dôsledku nedoplatkov). Podľa zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkach podnikaní a o výkonu štátnej správy v energetických odvetviach a o zmene niektorých zákonov (energetický zákon) (ďalej ako „EZ“) je možné prerušiť alebo obmedziť dodávku, ak zákazník v krátkom čase nezaplatil aspoň dve preddavkové platby a pritom bol dodávateľom vyzvaný na ich zaplatenie. EZ neobsahuje zákaz odpojenia zraniteľných odberateľov v kritických obdobiach, ako umožňuje čl. 28 smernice (EÚ) 2019/944. Rovnako ani nestanovuje minimálnu výšku dlžných platieb, pri ktorých je možné prerušiť alebo obmedziť dodávku elektriny alebo plynu, ako je obvyklé v niektorých ďalších krajinách. V prípade dlhov sa odberateľ môže pokúsiť dohodnúť s dodávateľom na splátkovom kalendári, ale na strane dodávateľa neexistuje žiadna zákonná povinnosť takémuto návrhu odberateľa o dohodnutie splátkového kalendára vyhovieť. Opatrenia proti energetickej chudobe sa zatiaľ riešia iba v rámci systému štátnej sociálnej pomoci. Neschopnosť platenia za spotrebovanú energiu sa rieši v rámci dávky v hmotnej núdzi a príspevku na bývanie alebo doplatku na bývanie.

Žiadateľ má nárok na príspevok na bývanie, ak je splnených niekoľko podmienok:

- ▶ žiadateľ žije v byte na základe zákonom vymedzeného právneho vzťahu;
- ▶ 30 % príjmu žiadateľa alebo jeho domácnosti (v Prahe 35 %) nepostačuje na pokrytie nákladov na bývanie; a

⁷² Ministerstvo financií České republiky. Dostupné z: [Ekonomika letos poroste o 3,2%. V roce 2022 o 4,2% | 2021 | Ministerstvo financií ČR \(mfcr.cz\)](https://www.mfcr.cz/).

⁷³ Eurostat (2022). Persons at risk of poverty or social exclusion by age and sex. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_peps01n/default/table?lang=en.

⁷⁴ Identifikácia energeticky chudobných odberateľov. Dostupné z: [STEP-847080-Targeting-energy-poor-consumers-D.2.1.pdf](https://stepenergy.eu/STEP-847080-Targeting-energy-poor-consumers-D.2.1.pdf) (stepenergy.eu); ďalej tiež Opatření proti energetické chudobě v ČR, Středisko pro efektivní využívání energie, o.p.s. Dostupné z: [Zhodnocení úprav Implementačního dokumentu a hodnotících kritérií pro oblasti zaměřené na energetické úspory nebo obnovitelné zdroje \(mpo-efekt.cz\)](https://www.mpo-efekt.cz/).

⁷⁵ Energetická chudoba a zranitelný zákazník. Dostupné z: [ECH ZZ metodika.pdf](https://www.mpo-efekt.cz/) (mpo.cz).

- ▶ 30 % príjmu žiadateľa alebo jeho domácnosti (v Prahe 35 %) je nižších ako tzv. normatívne náklady na bývanie (normatívne náklady na bývanie sú stanovené nariadením vlády ako priemerné náklady na bývanie pre príslušný počet osôb v domácnosti s prihliadnutím na veľkosť obce).⁷⁶

Vláda ČR reagovala na prudký nárast cien energií koncom roka 2021 zvýšením normatívnych nákladov na bývanie s účinnosťou od 28. januára 2022 a novelou zákona č. 117/1995 Sb., o štátní sociální podpore, ktorou sa rozšíril okruh oprávnených osôb pre príspevok na bývanie o osoby užívajúce byt na základe vecného bremena, osoby užívajúce byt na základe zmluvy o podnájme a osoby užívajúce na trvalé bývanie budovu na individuálnu alebo rodinnú rekreáciu vo svojom vlastníctve. Súčasťou novely bolo aj osobitné splnomocnenie pre vládu, aby v prípade výraznej zmeny odhadu priemerného nárastu úrovne nákladov na energiu v rokoch 2021 až 2022 stanovila nariadením vlády nové sumy zvýšenia mesačných normatívnych nákladov na bývanie na rok 2022 – t. j. novela umožnila vláde reagovať na prognózy rastu cien, čo doteraz nebolo možné, keďže sumy normatívnych nákladov na bývanie platili na celý kalendárny rok.

Ľudia postihnutí energetickou chudobou majú tiež možnosť využiť pomoc vo forme jednorazovej dávky v hmotnej núdzi, tzv. mimoriadnej okamžitej pomoci, ktorú možno použiť na úhradu nedoplatkov za energiu po vyúčtovaní od dodávateľa poslednej inštancie.

Za účelom zmiernenia dopadov aktuálne vysokých cien energií na domácnosti bola v augustu 2022 prijatá novela EZ, ktorá zavádza príspevok na úhradu nákladov za energiu (elektrinu, plyn a teplo) – tzv. úspornú tarifu, a vykonávacie nariadenie vlády o príspevku na úhradu nákladov za energiu (na rok 2022) a nariadenie vlády o príspevku na úhradu nákladov na elektrinu, zemný plyn a teplo (na rok 2023). Novela EZ je len veľmi všeobecná, konkrétne detaily vrátane výšky príspevku obsahujú až nariadenia vlády. Ide o fixný príspevok, na ktorý majú nárok všetci odberatelia v domácnostiach, a to na úhradu nákladov na energiu využívanú v domácnosti na účely bývania. Príspevok má charakter dotácie poskytovanej zo štátneho rozpočtu a prostredníctvom operátora trhu je určený dodávateľom energií, ktorí majú povinnosť zohľadniť obdržanú dotáciu v najbližších preddávkových platbách alebo v najbližšom vyúčtovaní dodávok energií odberateľom v domácnostiach. Medzi ďalšie nové opatrenia patrí odpustenie poplatkov na podporu OZE alebo transformačná podpora centrálného zásobovania teplom. Celkovo plánuje vláda na ochranná opatrenia v tomto a nasledujúcom roku vynaložiť 66 miliárd Kč, t. j. takmer 2,7 miliardy €.

Medzi ďalšie opatrenia, aj keď priamo nesúvisiace s energetickou chudobou, patrí jednorazový príspevok na dieťa vo výške 5 000 Kč (približne 200 €), ktorý česká vláda schválila koncom apríla 2022 ako reakciu na súčasnú geopolitickú situáciu spôsobujúcu vysokú infláciu a rast cien. Nárok na príspevok majú rodiny, ktorých ročný príjem nedosahuje 1 milión Kč.

Okrem vyššie uvedeného nie je problematika energetickej chudoby v ČR pokrytá a ďalšie riešenia sú v procese príprav a diskusií. Ministerstvo priemyslu a obchodu vybralo projekt, ktorý realizovala Vysoká škola ekonomická v Prahe, kde v časti venovanej finančnej podpore boli porovnávané dve možnosti finančnej podpory:

- ▶ nízkopríjmové domácnosti môžu dostať priamu finančnú pomoc (rozhodnutie o tom, ako ju použijú, je na samotných rodinách) alebo
- ▶ dotácia navrhnutá špeciálne na pokrytie nákladov za energiu.

Štúdia dokazuje, že cielená dotácia, tzn. finančná podpora, ktorá ide priamo dodávateľom energie, je z hľadiska dosiahnutia cieľa (zníženie nedoplatkov za energiu) výhodnejšia ako vyplácanie rovnakej sumy domácnostiam. Tým sa eliminujú prípady, kedy domácnosti použili príspevok na iný účel, než na aký boli určené.⁷⁷

Výsledkom štúdie bola definovaná metodológia za účelom pomoci riešenia energetickej chudoby v ČR. Kľúčovým bodom riešenia by bolo zavedenie príspevku na úhradu energií pre domácnosti, ktoré prekročia hranicu energetickej chudoby. Najvhodnejšou formou tohto príspevku sa javí tzv. energetická poukážka, ktorá by držiteľovi umožnila čerpať vopred stanovenú sumu na pokrytie časti nákladov na energiu. Prostriedky na tomto poukaze by sa mohli použiť len na úhradu energií a v prípade dlhu voči dodávateľovi energií (teplo, elektrina, plyn) by tento mohol požiadať správcu tohto poukazu, aby dlh

⁷⁶ Aktuálna výška normatívnych nákladov na bývanie. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-bydleni>.

⁷⁷ Zraniteľný zákazník a energetická chudoba. Dostupné z: [Projekt „Zraniteľný zákazník a energetická chudoba“ | MPO](#).

uhradil priamo. Príspevok na energie by sa preto mal vyňať z príspevku na bývanie a zaviesť ako samostatný príspevok. Mal by ho však naďalej vykonávať súčasný správca príspevku na bývanie. Ďalšie aspekty navrhovaného energetického poukazu sú:

- ▶ rýchlosť pomoci napríklad pri neočakávanej situácii (strata zamestnania, strata partnera);
- ▶ príspevky by sa mali poskytovať na dobu určitú (jeden rok – kvôli vyúčtovaniu energií), ale ich oprávnenosť by mala byť pravidelne overovaná.⁷⁸

V rámci projektu STEP uviedol DTEST sériu opatrení proti energetickej chudobe, ktoré boli prijaté na vnútroštátnej úrovni:

- ▶ Integrovaný regionálny operačný program – finančná pomoc pre projekty vo všetkých regiónoch (okrem Prahy), ktorá zahŕňa aj renováciu energeticky efektívnejších budov (bytových domov).⁷⁹
- ▶ Nová zelená úsporám – finančná podpora na zlepšenie energetickej efektívnosti domov a bytov na trvalé bývanie (izolácia budov, vykurovacie systémy, obnoviteľné energetické systémy).⁸⁰ Program sa teraz nachádza v druhej vlne, kedy do konca roku 2026 bude financovaný z nástroja na podporu oživenia a odolnosti v Národnom pláne obnovy⁸¹ a od roku 2026 z výnosov z predaje emisných povoleniek. Rovnako prvá vlna bola financovaná z výnosov z emisných povoleniek.
- ▶ EFEKT – podpora vzdelávacích aktivít v oblasti energetickej efektívnosti a úspor energie, ako aj finančná podpora energeticky úsporných opatrení (napr. energeticky úsporné žiarovky v obciach).⁸²
- ▶ Operačný program životné prostredie – súčasťou programu je finančná podpora pre výmenu starých kotlov spaľujúcich uhlie.
- ▶ Príspevok na bývanie – mesačná finančná podpora nízko príjmovým domácnostiam – výška príspevku závisí od príjmov rodiny, počtu členov domácnosti, počtu obyvateľov v oblasti a životných nákladov. Na príspevok na bývanie má nárok vlastník bytu, osoba, ktorá byt užíva na základe služobnosti (vecného bremena) alebo nájomcu a podnájomcu bytu, ak jeho náklady na bývanie presahujú 30 % (na území hlavného mesta Prahy 35 %) rozhodného (čistého) príjmu rodiny a zároveň týchto 30 % (na území hlavného mesta Prahy 35 %) rozhodného (čistého) príjmu rodiny nie je vyššia ako suma normatívnych nákladov na bývanie. Výška príspevku na bývanie sa vypočíta z rozdielu medzi nákladmi na bývanie a príjmom rodiny vynásobeným koeficientom 0,30 (v Prahe 0,35). Ak sú skutočné náklady vyššie ako normatívne náklady, použijú sa na výpočet výšky príspevku na bývanie normatívne náklady. Ak sú skutočné náklady nižšie, než normatívne náklady na bývanie, používajú sa na výpočet výšky príspevku tie.
- ▶ Príspevok na živobytie – mesačná finančná podpora pre ľudí s nízkym príjmom. Príspevok na živobytie je určený na úhradu potrieb osoby (spoločne posudzovaných osôb) na úrovni zabezpečujúcej jej základné životné podmienky. Jedná sa predovšetkým o zabezpečenie stravy, ošatenia, obuvi, základných hygienických potrieb a pod. Nárok na príspevok na živobytie má osoba, ktorá je uznaná za osobu v hmotnej núdzi. Teda jej príjmy a jej celkové sociálne a majetkové pomery neumožňujú uspokojenie základných životných potrieb na úrovni ešte prijateľnej pre spoločnosť. Suma živobytia sa odvíja od súm existenčného a životného minima. Suma živobytia osoby sa zvyšuje, pokiaľ zdravotný stav osoby vyžaduje podľa odporúčania príslušného odborného lekára zvýšené náklady na diétne stravovanie.
- ▶ Program Panel 2013+ – dlhodobé pôžičky na renováciu obytných domov - ide o úverový program Štátneho fondu podpory investícií na revitalizáciu bytového fondu bez ohľadu na technológiu výstavby. Riadi sa nariadením vlády č. 16/2020 Zb. (nařízení vlády č. 16/2020 Sb., o podmínekách použití finančních prostředků Státního fondu rozvoje bydlení formou úvěru poskytovaného na energetickou modernizaci bytových domů). Úver možno poskytnúť fyzickej alebo právnickej osobe, ktorá je vlastníkom alebo spoluvlastníkom bytového domu, a to vrátane spoločenstva vlastníkov

⁷⁸ Energetická chudoba a zraniteľný zákazník – certifikovaná metodika (str. 28). Dostupné z: [Projekt "Zraniteľný zákazník a energetická chudoba" | MPO](#).

⁷⁹ Podrobnosti dostupné z : <https://irop.mmr.cz/cs/Projekty>.

⁸⁰ Podrobnosti dostupné z : <https://www.novazelenausporam.cz/>.

⁸¹ Podrobnosti dostupné z : <https://www.planobnovy.cz/>.

⁸² Podrobnosti dostupné z : <https://www.mpo-efekt.cz/cz/programmeypodpory/54039>.

jednotiek. Žiadosti sa prijímajú kontinuálne a program platí pre celé územie ČR okrem Prahy. Výška úveru môže v prípade blokovej výnimky (s prípadnou kombináciou s dotáciou) pokryť celkové náklady na projekt zhruba do výšky 77 %, v prípade režimu verejnej podpory de minimis až 90 % spôsobilých nákladov. Výška podpory sa stanoví ako rozdiel medzi trhovým úrokom vo forme referenčnej sadzby (základná sadzba EÚ + riziková prirážka) a zvýhodnenou sadzbou, ktorá je 0 %. Výška úveru je najmenej 500 000 Kč, najvyššej 90 000 000 Kč a splatnosť je maximálne 20 rokov. Podmienkou poskytnutia úveru je, aby prevedením energetickej modernizácie bolo dosiahnuté celkovej úspory spotreby energie bytového domu najmenej o 20 % oproti stavu pred zahájením energetickej modernizácie.⁸³

Zhrnutie

V ČR zatiaľ neexistuje zákonná definícia energetickej chudoby, vo všeobecnosti sa však pracuje s dávnejšie predstaveným návrhom zákonnej definície, ktorá kombinuje kritérium pomeru výdavkov na energie voči príjmom a výšky príjmov.

Neschopnosť platenia za spotrebované energie sa rieši v rámci dávky v hmotnej núdzi a príspevku na bývanie alebo doplatku na bývanie. Vláda reagovala na prudký nárast cien energií koncom roka 2021 zvýšením normatívnych nákladov na bývanie s účinnosťou od 28. januára 2022. Ľudia postihnutí energetickou chudobou majú tiež možnosť využiť pomoc vo forme jednorazovej dávky v hmotnej núdzi, tzv. mimoriadnej okamžitej pomoci.

Medzi po novom zavádzané opatrenia patrí tiež príspevok na úhradu zvýšených nákladov na energie (konkrétnu výšku príspevku obsahujú vykonávacie nariadenia vlády), odpustenie poplatku na podporu OZE alebo podpora centrálného zásobovania teplom.

⁸³ Podrobnosti dostupné z: <https://sfpi.cz/program-panel-2013/>.

Príloha – Únijna úprava energetickej chudoby

Energetická chudoba je systémový problém, ktorý nastáva, keď domácnosti nemajú prístup k základným energetickým službám. V roku 2018 si takmer 34 miliónov Európanov nemohlo dovoliť primerané teplo vo svojich domácnostiach, a preto je energetická chudoba je na úrovni pre EÚ dôležitou témou. Problematiku energetickej chudoby upravuje niekoľko právnych predpisov EÚ.

Energetická chudoba je jedným z inštitútov upravených v legislatívnom balíčku nazvanom „**Čistá energia pre všetkých Európanov**“, ktorý má podporiť dekarbonizáciu transformácii energetiky.

Ako sumarizuje bod 59 preambuly **smernice (EÚ) 2019/944**, energetická chudoba vzniká kombináciou nízkeho príjmu, vysokých výdavkov na energiu a vysokej energetickej náročnosti ich domovov. Riešenie tohto problému komplikuje dopad kolísavých cien na trhu s energiami vo spojení so širokou škálou sociálne-ekonomických faktorov súvisiacich s všeobecnou chudobou a problémami vznikajúcimi v súvislosti s údržbou obydlija. Podľa čl. 29 smernice (EÚ) 2019/944 sú ČŠ povinné odhadnúť počet domácností v energetickej chudobe a musia stanoviť a zverejniť kritéria, z ktorých toto posúdenie vychádza. EK v tejto súvislosti poskytne pokyny týkajúce sa definície „značného počtu domácností trpiacich energetickou chudobou“, pričom vychádza z predpokladu, že akýkoľvek podiel domácností trpiacich energetickou chudobou možno považovať za značný. Podľa čl. 28 smernice (EÚ) 2019/944 ČŠ prijímú vhodné opatrenia na ochranu odberateľov, najmä zraniteľných odberateľov, pri ktorých definovaní možno odkázať na energetickú chudobu. ČŠ sú povinné prijať vhodné opatrenia, medzi ktoré patrí napr. poskytovanie dávok v systémoch sociálneho zabezpečenia k zaistení nevyhnutných dodávok pre zraniteľných odberateľov alebo podpora zlepšovania energetickej efektívnosti, s cieľom riešiť prípady energetickej chudoby zistené podľa čl. 3 ods. 3 písm. d) nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1999 z 11. decembra 2018 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy, ktorým sa menia nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 663/2009 a (ES) č. 715/2009, smernice Európskeho parlamentu a Rady 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EÚ, 2012/27/EÚ a 2013/30/EÚ, smernice Rady 2009/119/ES a (EÚ) 2015/652 a ktorým sa zrušuje nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 525/2013 [ďalej ako „**nariadenie (EÚ) 2018/1999**“ (viď nižšie), a to aj v širšom kontexte chudoby. Legislatívny rámec EÚ rovnako obsahuje záruky, aby opatrenia prijaté k riešeniu energetickej chudoby nebránili otvoreniu alebo fungovaniu trhu [čl. 28 ods. 2 a čl. 5 ods. 5 smernice (EÚ) 2019/944].

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/27/EÚ z 25. októbra 2012 o energetickej efektívnosti, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 2009/125/ES a 2010/30/EÚ a ktorou sa zrušujú smernice 2004/8/ES a 2006/32/ES (ďalej ako „**smernica 2012/27/EÚ**“) vyžaduje, aby ČŠ zohľadnili nutnosť znížiť energetickú chudobu v rámci svojich povinností v oblasti energetickej efektívnosti. Ustanovenie čl. 7 ods. 11 smernice 2012/27/EÚ vyžaduje, aby časť opatrení v oblasti energetickej efektívnosti bola v primeranom rozsahu zameraná prednostne na zraniteľné domácnosti, vrátane domácností postihnutých energetickou chudobou⁸⁴.

Podobné povinnosti obsahuje rovnako **nariadenie (EÚ) 2018/1999**. Podľa čl. 3 ods. 3 písm. d) tohto nariadenia sú ČŠ povinné s ohľadom na svoje integrované vnútroštátne plány v oblasti energetiky a klímy o. i. zistiť počet domácností trpiacich energetickou chudobou, a to s prihliadnutím na nevyhnutné domáce energetické služby, ktoré sú potrebné k zabezpečeniu základnej životnej úrovne v daných vnútroštátnych podmienkach, ďalej s prihliadnutím na súčasnú sociálnu politiku a na ďalšie relevantné politiky ako aj na orientačné pokyny EK týkajúce sa relevantných ukazovateľov pre energetickú chudobu. V prípade, že niektorý ČŠ na základe svojho posúdenia vyplývajúceho z overiteľných údajov zistí, že má značný počet domácností trpiacich energetickou chudobou, je povinný zaradiť do svojho plánu vnútroštátny orientačný cieľ pre zníženie energetickej chudoby. ČŠ sú povinné v takom prípade vo svojich integrovaných vnútroštátnych plánoch v oblasti energetiky a klímy popísať prípadné politiky a opatrenia týkajúce sa energetickej chudoby, vrátane opatrení sociálnej politiky a ďalších príslušných národných programov. S tým súvisí postup podľa čl. 24 nariadenia (EÚ) 2018/1999, podľa ktorého ČŠ následne informuje prostredníctvom jeho integrovanej vnútroštátnej správy o pokroku v oblasti energetiky a klímy o. i. o pokroku pri dosahovaní vnútroštátneho orientačného cieľa pre zníženie počtu domácností trpiacich energetickou chudobou a o počtu domácností trpiacich energetickou chudobou, a prípadne o politikách a opatreniach k riešeniu energetickej chudoby.

⁸⁴ Pozri aj prílohu k odporúčaniu Komisie týkajúcemu sa transponovania povinností úspor energie podľa zmenenej smernice o energetickej efektívnosti, C(2019) 6621 final.

Spravodlivá transformácia na klimaticky neutrálnu EÚ do roku 2050 je hlavným bodom **Európskej zelenej dohody**, ktorú EK predstavila v decembri 2019⁸⁵. Ústredným prvkom tejto zelenej dohody je vlna obnovy pre Európu⁸⁶, ktorá je významnou iniciatívou na podporu štrukturálnej obnovy súkromných a verejných budov na účel zníženia emisií, oživenia a riešenia energetickej chudoby. Pre úplnosť možno uviesť, že v súvislosti s vyššie uvedeným bol predložený rovnako balíček na podporu oživenia *Next Generation EU*⁸⁷, a to s cieľom „smerovať k vybudovaniu udržateľnejšej, odolnejšej a spravodlivejšej Európy pre ďalšie generácie“.

Z vyššie uvedeného o. i. vyplýva, že EK je povinná poskytnúť orientačné pokyny týkajúce sa vhodných ukazovateľov pre meranie energetickej chudoby. EK tak učinila najmä prostredníctvom odporúčania k energetickej chudobe. V odporúčaní k energetickej chudobe EK o. i. uvádza:

- ▶ Bod 3: „V posúdeniach energetickej chudoby používať ukazovatele uvedené v prílohe.“
- ▶ Bod 4: „V súlade s odôvodnením 60 prepracovaného znenia smernice o elektrickej energii vypracovať integrované politické riešenia ako súčasť energetickej a sociálnej politiky. Mohli by k nim patriť opatrenia sociálnej politiky a zlepšenia energetickej efektívnosti, ktoré sa navzájom posilňujú, najmä v oblasti bývania.“
- ▶ Bod 6: „Vypracovať všetky politiky na riešenie energetickej chudoby na základe zmysluplných a zodpovedných procesov s účasťou verejnosti a širokým zapojením zainteresovaných strán.“
- ▶ Bod 7: „Vypracovať opatrenia na riešenie energetickej chudoby, ktoré vychádzajú z úzkej spolupráce medzi všetkými úrovňami verejnej správy, čo umožní najmä úzku spoluprácu medzi regionálnymi a miestnymi orgánmi na jednej strane a organizáciami občianskej spoločnosti a subjektmi súkromného sektora na strane druhej.“
- ▶ Bod 8: „V plnej miere zužitkovať potenciál na využitie finančných prostriedkov a programov Únie vrátane politiky súdržnosti na riešenie energetickej chudoby, a to analýzou distribučných účinkov projektov transformácie energetiky a uprednostňovaním opatrení zameraných na zraniteľné skupiny s cieľom zabezpečiť prístup k podpore.“
- ▶ Bod 9: „Pri pridelení verejných finančných prostriedkov, najmä grantov, sa zameriavať na domácnosti s nízkymi príjmami v tých kategóriách prijímateľov, ktorí majú veľmi obmedzené vlastné zdroje a obmedzený prístup ku komerčným úverom. Preskúmať úlohu spoločností poskytujúcich energetické služby (ESCO) a zmlúv o energetickej efektívnosti pri poskytovaní finančných riešení na obnovu pre energeticky chudobné domácnosti, ktoré týmto zraniteľným domácnostiam umožnia prekonať vysoké počiatočné náklady.“

V prílohe k odporúčaniu k energetickej chudobe potom EK vymedzuje ukazovatele energetickej chudoby s tým, že je možné rozdeliť ich do štyroch skupín:

- ▶ ukazovatele porovnávajúce výdavky na energie s príjmami: tieto ukazovatele kvantifikujú energetickú chudobu porovnaním sumy, ktorú domácnosti vynakladajú na energie, s výškou príjmov (napr. percentuálny podiel alebo počet domácností, ktoré vynakladajú viac ako určitý podiel svojho disponibilného príjmu na energetické služby v domácnosti);
- ▶ ukazovatele založené na sebahodnotení: domácnosti v priamej ankete uvádzajú, do akej miery sa domnievajú, že si môžu dovoliť platby za energie (napr. schopnosť mať domácnosť v zime dostatočne vykúrenú a v lete dostatočne vychladenú);
- ▶ ukazovatele založené na priamom meraní: týmito ukazovateľmi sa merajú fyzikálne premenné na určenie primeranosti energetických služieb (napr. izbová teplota);

⁸⁵ Európska komisia. (2019). Oznámenie Komisie: Európsky ekologický dohovor. COM(2019) 640 final. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640&from=SK>.

⁸⁶ Európska komisia. (2020). Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Vlna obnovy pre Európu – ekologizácia našich budov, tvorba pracovných miest, zlepšovanie životných podmienok. COM(2020) 662 final. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0662&from=SK>.

⁸⁷ Európska komisia. (2020). Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Správny čas pre Európu: náprava škôd a príprava budúcnosti pre ďalšie generácie. COM(2020) 456 final. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0456&from=SK>.

- nepriame ukazovatele: meria sa nimi energetická chudoba pomocou súvisiacich faktorov, ako sú nedoplatky za služby spojené s bývaním, počet odpojení a kvalita bývania.

EK ďalej dáva ČŠ možnosť rozčleniť vybrané skupiny ukazovateľov do väčších detailov, ako je uvedené v bodoch nižšie s tým, že cieľom takejto detailizácie má byť prehĺbenie analýzy a určenie potenciálnych príčin energetickej chudoby vnútri krajiny:

- **ukazovatele zamerané na cenovú dostupnosť energetických služieb:**

- podiel obyvateľstva ohrozeného chudobou (pod úrovňou 60 % národného mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu), ktoré si nedokáže svoju domácnosť primerane vykúriť, na základe otázky „Môžete si dovoliť udržiavať vo svojej domácnosti primerané teplo?“ (Eurostat, SILC [ilc_mdcs01]),
- podiel celkového obyvateľstva, ktoré si nedokáže svoju domácnosť primerane vykúriť, na základe otázky „Môžete si dovoliť udržiavať vo svojej domácnosti primerané teplo?“ (Eurostat, SILC [ilc_mdcs01]),
- nedoplatky za služby spojené s bývaním: podiel obyvateľstva ohrozeného chudobou (pod úrovňou 60 % národného mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu), ktoré má nedoplatky za služby spojené s bývaním (Eurostat, SILC, [ilc_mdcs07]),
- nedoplatky za služby spojené s bývaním: podiel obyvateľstva, ktoré má nedoplatky za služby spojené s bývaním (Eurostat, SILC, [ilc_mdcs07]),
- výdavky na elektrinu, plyn a iné palivá ako podiel na celkových výdavkoch domácností,
- podiel domácností, ktoré zo svojich príjmov vynakladajú na energie viac ako dvojnásobok podielu národného mediánu (Eurostat, prieskumy o rozpočte domácností, 2015),
- podiel domácností, ktorých absolútne výdavky na energie sú nižšie ako polovica národného mediánu (Eurostat, prieskumy o rozpočte domácností, 2015);

- **doplňujúce ukazovatele:**

- ceny elektriny pre odberateľov v domácnosti – priemerné odberateľské pásmo (Eurostat, [nrg_pc_204]),
- ceny plynu pre odberateľov v domácnosti – priemerné odberateľské pásmo (Eurostat, [nrg_pc_202]),
- ceny plynu pre odberateľov v domácnosti, najnižšie odberateľské pásmo (Eurostat, [nrg_pc_202]),
- podiel obyvateľstva ohrozeného chudobou (pod úrovňou 60 % národného mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu), ktorému do obydľia zateká, má v ňom vlhkosť alebo hnilobu (Eurostat, SILC, [ilc_mdho01]),
- podiel celkového obyvateľstva, ktorému do obydľia zateká, má v ňom vlhkosť alebo hnilobu (Eurostat SILC, [TESSI292]),
- konečná spotreba energie na meter štvorcový v sektore bývania, korigovaná na klimatické podmienky (databáza projektu Odyssee-MURE).

Ďalším, už spomínaným materiálom, v ktorom sa EK venuje problematike energetickej chudoby, je oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov „**Vlna obnovy pre Európu – ekologizácia našich budov, tvorba pracovných miest, zlepšovanie životných podmienok**“⁸⁸ (ďalej ako „**oznámenie o vlne obnovy**“). Podľa oznámenia o vlne obnovy stanovila EK na základe svojej analýzy a verejnej konzultácie oblasti intervencie a hlavné opatrenia, ktoré majú kľúčový význam pre umožnenie zásadného posunu, pokiaľ ide o dôkladnosť a rozsah renovácií.

⁸⁸ Európska komisia (2020). Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Vlna obnovy pre Európu – ekologizácia našich budov, tvorba pracovných miest, zlepšovanie životných podmienok. COM(2020) 662 final. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0662&from=SK>.

Ide o. i. o opatrenie spočívajúce vo využití renovácie ako páky na riešenie energetickej chudoby a sprístupnenie zdravého bývania pre všetky domácnosti, vrátane osôb so zdravotným postihnutím a starších osôb. EK o. i. spustí iniciatívu pre cenovo dostupné bývanie, tzv. SHAPE-EU, ktorej cieľom je vytvoriť 100 pilotných projektov pre udržateľné bývanie so sociálnym dopadom. Cieľom projektu je podporiť poskytovateľov sociálneho bývania, verejné orgány a malé a stredné podniky pri realizácii sociálnych a cenovo dostupných renovácií obytných štvrtí, ktoré zahŕňajú inovatívne prvky, ako je používanie inteligentných a obehových technológií a nových prístupov k energetickej efektívnosti vytvorených a riadených spoločne s miestnymi komunitami. EK zároveň plánuje preskúmať možnosti financovania vnútroštátnych schém energetickej efektívnosti a úspor energie zameraných na obyvateľstvo s nižšími príjmami z existujúcich zdrojov EÚ (napr. z výnosov z obchodovania s emisiami – EU ETS – a iných zdrojov).

EK ďalej v kapitole 3.6 oznámenia o vlne obnovy nazvané „Integrovaný participatívny prístup založený na susedstve ako ústredný prvok vlny obnovy“ uvádza energetická spoločenstvá, ktoré vyrábajú, spotrebúvajú, skladujú a predávajú energiu, ako ďalší nástroj energetického trhu, ktorý môže najzraniteľnejším občanom pomôcť vymaniť sa z energetickej chudoby. Zámerom EK je využiť ich potenciál aktívnych hráčov v energetickom systéme. EK plánuje preskúmať tiež, ako je podporovaný rozvoj energetických spoločenstiev a či je možné šíriť osvedčené postupy pri ich zakladaní a fungovaní.

EK ďalej v kapitole 4.1 oznámenia o vlne obnovy konštatuje, že neefektívne budovy sú často synonymom energetickej chudoby a sociálnych problémov⁸⁹. To často znamená, že ľudia s nízkymi príjmami majú len malú kontrolu nad svojimi výdavkami na energiu, čo spôsobuje začarovaný kruh vysokých účtov za energiu, nedoplatkov a problémov so životnými podmienkami a zdravím. Ľudia žijúci v nehospodárnych budovách sú viac vystavení chladným obdobiam, horúčavám a iným vplyvom zmeny klímy.⁹⁰ Nedostatočné pohodlie a hygienické podmienky v ubytovacích a pracovných prostrediach, ako sú neprimerané teploty v interiéri, nedostatočná kvalita ovzdušia a vystavenie škodlivým chemikáliám a materiálom, prispievajú k nižšej produktivite, zdravotným problémom a vyššej úmrtnosti a chorobnosti.

EK uvádza tiež riešenia financovania pre nízkopříjmové domácnosti, ktorými sa má dosiahnuť nákladová neutralita, a stanovuje, že je potrebné sa zamerať aj prostredníctvom využívania grantov, dotovaných opatrení na obnovu alebo využívaním úspor energie na splácanie (obmedzenie počiatočných investícií na dostupné granty) na náklady na nájomné, energiu a prevádzkové náklady, ako aj na miestne dane. Zraniteľné domácnosti musia byť chránené pred zvyšovaním nájomného, ktoré môže nasledovať po obnove budov. Na tento účel EK odporúča ponúkať úvery a záruky z verejných a súkromných zdrojov⁹¹ prostredníctvom jednotných kontaktných miest

V súlade s legislatívnym balíčkom „Čistá energia pre všetkých Európanov“ musia ČŠ využiť svoje národné energetické a klimatické plány a dlhodobé stratégie obnovy na identifikáciu obydľí ľudí ohrozených energetickou chudobou a prednostne vypracovať účinné stratégie na ich obnovu⁹².

V niektorých dlhodobých stratégiách obnovy sa už zavádza kombinácia opatrení na zvýšenie informovanosti zraniteľných cieľových skupín a programov na zlepšenie tepelno-izolačných vlastností budov, ktoré spájajú finančnú a praktickú podporu⁹³. Pri hodnotení a identifikácii segmentov, ktoré si vyžadujú opatrenia, a pri prepájaní stratégií obnovy so sociálnymi indikátormi a politikami určenými na

⁸⁹ Skupina finančných inštitúcií pre energetickú efektívnosť napr. identifikovala štúdie, z ktorých vyplýva, že miera zlyhania hypotekárnych úverov s dobrými energetickými ratingmi osvedčení o energetickej hospodárnosti môže byť len 0,92 % oproti 1,18 % v prípade hypoték s nízkym energetickým ratingom osvedčení o energetickej hospodárnosti (o 28 % vyššia miera zlyhania).

⁹⁰ European Environment Agency (2018). Unequal exposure and unequal impacts: social vulnerability to air pollution, noise and extreme temperatures in Europe. Report No 22/2018. Dostupné z: <https://www.eea.europa.eu/publications/unequal-exposure-and-unequal-impacts>.

⁹¹ Estónsky revolvingový fond KredEx podporuje kombinovanie úverov, záruk za úvery a grantov. Národný revolvingový fond pre úsporu energie v Holandsku pracuje v kombinácii s celkovým nájomným bytovým fondom, ktorý má podľa očakávaní do roku 2021 dosiahnuť priemernú triedu energetickej hospodárnosti B.

⁹² V Dánsku sa v rámci energetickej dohody z roku 2018 v rokoch 2021–2024 na úspory energie v budovách ročne vyčlení 200 miliónov DKK. Na to, aby sa zabezpečilo, že sa granty zamerajú na najmenej energeticky efektívne segmenty vnútroštátneho fondu budov, budú sa udeľovať tým vlastníkom budov, ktorí preukážu najvyšší potenciál úspor energie.

⁹³ V belgickom regióne Flámsko majú zraniteľné skupiny nárok na bezplatnú energetickú previerku svojich domovov. Každoročne sa vykonáva viac ako 20 000 takýchto previerok.

riešenie energetickej chudoby ďalej môžu ČŠ pomáhať Európske stredisko pre monitorovanie fondu budov⁹⁴, Európske stredisko pre monitorovanie energetickej chudoby⁹⁵, misia programu Horizont Európa týkajúca sa miest⁹⁶ a kancelária Dohovoru primátorov a starostov EÚ⁹⁷.

Dňom 8. marca 2022 vydala EK oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov „**REPowerEU: spoločné európske pravidlá pre cenovo dostupnejšiu, bezpečnejšiu a udržateľnejšiu energiu**“⁹⁸ (ďalej ako „**oznámenie REPowerEU**“), ktoré reaguje na situáciu na energetických trhoch v dôsledku invázie Ruska na Ukrajinu. EK v oznámení REPowerEU uvádza nové opatrenia, ktoré majú zvýšiť výrobu zelenej energie, diverzifikovať dodávky a znížiť dopyt po energiách. Pozornosť sa zameriava najmä na plyn, ktorý významne ovplyvňuje trh s elektrinou a pre ktorý je globálny trh menej likvidný, a poskytovanie cenovo dostupnej, bezpečnej a čistej energie pre podniky a domácnosti, čo si vyžaduje rozhodné opatrenia, počnúc o. i. okamžitým utlmením cien.

EK uvádza, že veľmi vysoké ceny energie poškodzujú hospodárstvo a ich pretrvávanie pravdepodobne povedie k nárastu chudoby aj k zvyšovaniu cien iných komodít, najmä dopravy a potravín, čo by ešte umocnilo tlak na domácnosti s nízkymi príjmami a zvýšilo by riziko chudoby. Jedným z opatrení, ktoré EK navrhuje, je utlmovanie maloobchodných cien, keďže v záujme ochrany spotrebiteľov aj hospodárstva je možné uplatniť reguláciu cien na základe čl. 5 smernice (EÚ) 2019/944, ktorý teda umožňuje, aby ČŠ v súčasnej výnimočnej situácii stanovovali maloobchodné ceny pre domácnosti a mikropodniky. EK rovnako v oznámení REPowerEU uvádza, že posúdi aj možnosti, ako optimalizovať koncepciu trhu s elektrinou, aby bolo možné využívať výhody cenovo dostupných energií energie, a nadviaže na to primeranými opatreniami, ktorých cieľom bude udržať cenovú dostupnosť elektriny bez narušenia dodávok a ďalších investícií do zelenej transformácie.

Ohľadom cenovej regulácie poskytuje EK podrobné usmernenie v prílohe 1 k oznámeniu REPowerEU, ktoré má ČŠ pomôcť navrhnuť schémy pre regulované ceny, čo by mohlo byť sprevádzané stimulmi k energetickej efektívnosti a úsporám. V čl. 5 ods. 1 smernice (EÚ) 2019/944 je zakotvený princíp, že cenu nestanovuje vláda ani regulačný orgán. Naopak dodávatelia si môžu slobodne určovať cenu, za ktorú budú predávať svojim odberateľom. Vychádza sa z toho, že na dobre fungujúcom trhu založenom na vzájomnom pôsobení ponuky a dopytu majú spotrebiteľia silné postavenie, podporuje sa energetická efektívnosť a úspora energie, keďže cena energie je dôležitým signálom skutočnej hodnoty energie, a spotrebiteľom sa poskytuje väčší výber, keďže dodávatelia súťažia v snahe poskytnúť lepšiu ponuku založenú na cene a službách. V čl. 5 ods. 3 a 6 smernice (EÚ) 2019/944 sa však tiež uznáva, že za určitých okolností môže byť potrebné sa od tejto všeobecnej zásady odchýliť. EK konštatuje, že súčasná situácia na trhoch s energiou môže vyžadovať zásah do stanovovania maloobchodných cien. To znamená o. i., aby ČŠ zabezpečili dostupné a transparentné ceny energií pre spotrebiteľov, lebo maloobchodný trh v dôsledku zvyšovania cien elektriny a plynu a volatility na veľkoobchodnom trhu nedokáže dostatočne chrániť spotrebiteľov v tom zmysle, že títo spotrebiteľia nemajú možnosť prispôbiť svoj dopyt.

V zmysle čl. 5 ods. 3 smernice (EÚ) 2019/944 môžu ČŠ zasahovať do stanovovania maloobchodných cien dodávateľmi, teda regulovať maloobchodné ceny dodávok pre energeticky chudobných alebo zraniteľných odberateľov elektriny v domácnosti za osobitných podmienok stanovených v čl. 5 ods. 4 smernice (EÚ) 2019/944 s cieľom zabezpečiť, aby mohli zaplatiť pokrytie svojich základných energetických potrieb.

Podľa čl. 5 ods. 6 smernice (EÚ) 2019/944 môžu ČŠ na určité prechodné obdobie zasahovať do stanovovania maloobchodných cien aj pre ostatných odberateľov v domácnosti a mikropodniky s cieľom

⁹⁴ Európska komisia. EU Building Stock Observatory. Dataset. Dostupné z: https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-efficiency/energy-efficient-buildings/eu-bso_en.

⁹⁵ Európska komisia. Energy Poverty Advisory Hub. Dostupné z: <https://www.energypoverty.eu/>.

⁹⁶ Európska komisia. EU Mission: Climate-Neutral and Smart Cities. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/horizon-europe-next-research-and-innovation-framework-programme/missions-horizon-europe/climate-neutral-and-smart-cities_en.

⁹⁷ Covenant of mayors for Climate & Energy. Dostupné z: <https://www.covenantofmayors.eu/>.

^{98 98} Európska komisia (2022). Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov. REPowerEU: spoločné európske pravidlá pre cenovo dostupnejšiu, bezpečnejšiu a udržateľnejšiu energiu. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2022%3A108%3AFIN>.

umožniť prechod na účinnú hospodársku súťaž medzi dodávateľmi, a to za podmienok stanovených v čl. 5 ods. 7 smernice (EÚ) 2019/944, ktoré je potrebné splniť ešte nad rámec podmienok uplatniteľných na regulované maloobchodné ceny pre energeticky chudobných a zraniteľných odberateľov. Z bodu 23 preambuly smernice (EÚ) 2019/944 vyplýva, že tento postup sa môže použiť na riešenie vplyvu situácií mimoriadne vysokých cien.

Predpoklady pre uplatnenie regulovaných cien v reakcii na súčasnú situáciu na trhu s energiami, ktoré spomína EK, sú:

- ▶ plnenie širších cieľov energetickej politiky EÚ a smernice (EÚ) 2019/944 (vytvorenie konkurenčných trhov a účinnej hospodárskej súťaže, posilnenie postavenia spotrebiteľov a ich ochrana, zvýšenie podielu OZE, pružný elektrický systém a väčšia energetická efektívnosť) uplatnením podmienok podľa čl. 5 ods. 7 smernice (EÚ) 2019/944;
- ▶ stanovenie jasných časových míľnikov na odstránenie regulovaných cien najmä v nadväznosti na zmierňovaní vplyvu výnimočných podmienok;
- ▶ obmedzenie možných nepriaznivých vplyvov regulovaných cien, najmä zaistením nediskriminačného zaobchádzania s dodávateľmi (možnosť ponúkať aj neregulované produkty a produkty s dynamickou cenou, kontrola postavenia dominantných subjektov na trhu, výber dodávateľa s regulovanou cenou by mal byť transparentný a nediskriminačný napr. cestou verejnej súťaže);
- ▶ transparentné stanovenie regulovaných cien na základe objektívnych kritérií zohľadňujúcich pokrytie účelne vynaložených nákladov, ktoré nepovedie ku krízovým dotáciám medzi odberateľmi zásobovanými za ceny utvorené na voľnom trhu a odberateľmi zásobovanými za regulované dodávateľské ceny.

EY | Building a better working world

Smyslem EY je přispívat k tomu, aby svět fungoval lépe. Proto pomáháme klientům, našim zaměstnancům i širšímu společenství vytvářet dlouhodobé hodnoty a posilovat důvěru v kapitálové trhy.

Týmy odborníků EY, vybavené nejmodernějšími technologiemi, působí ve více než 150 zemích celého světa – provádějí audity a poskytují klientům širokou poradenskou podporu, která jim umožňuje rast, transformovat se a efektivně fungovat.

Naši auditoři, konzultanti, právní a daňoví poradci i odborníci na strategické a transakční poradenství si kladou ty správné otázky a dokážou najít ty správné odpovědi na složité problémy dnešního světa.

Název EY zahrnuje celosvětovou organizaci a může zahrnovat jednu či více členských firem Ernst & Young Global Limited, z nichž každá je samostatnou právní osobou. Ernst & Young Global Limited je britská společnost s ručením omezeným garancí, která neposkytuje služby klientům. Informace o tom, jak EY shromažďuje a používá osobní údaje, a o právech fyzických osob stanovených právními předpisy o ochraně osobních údajů jsou k dispozici na ey.com/privacy. Členské firmy EY neposkytují právní služby v zemích, kde to zákon neumožňuje. Podrobnější informace o naší organizaci najdete na našich webových stránkách ey.com.

© 2022 Ernst & Young, s.r.o. | Ernst & Young Audit, s.r.o. | E & Y Valuations s.r.o. | EY Law advokátní kancelář, s.r.o.
Všechna práva vyhrazena.

ey.com